

100 dager med krig på Sri Lanka

En analyse av dekningen
i Aftenposten, Dagens Nyheter og Daily Mirror

Ole Kåre Eide

Masteroppgave i journalistikk
Universitetet i Oslo
Institutt for medier og kommunikasjon

10.11.2010

Forord

Store deler av denne oppgaven er skrevet mens jeg har vært i full jobb. Det har vært krevende. Derfor er det også mange som fortjener en stor takk for at det har vært mulig å få til. Takk til veileder Rune Ottosen for gode råd og mange oppmuntringer. Takk til min arbeidsgiver, Forsvarets forum, som har gitt meg frihet til å legge forholdene til rette slik at jeg klarte å fullføre denne oppgaven, som hele tiden har vært positiv og som også stilte opp som trykkeri. Takk til Fritt Ord for økonomisk støtte. Det gjorde det mulig å reise til Sri Lanka, hvor jeg samlet store deler av utvalget til denne oppgaven. Takk til menneskerettighetssenteret ved Universitetet i Colombo for all den assistansen jeg fikk mens jeg var der. Takk til Jahn Rønne som har lest korrektur. Og sist, men ikke minst – takk til de to skjønne jentene i mitt liv: Marianne, som har kommet med mange gode tilbakemeldinger til oppgaven, og Sara. Takk for at dere har holdt ut.

Ole Kåre Eide

Oslo, 09. november 2010

Sammendrag

Hvordan dekker vi en krig som er langt borte og som tar lang tid? Hva er det som gjør den relevant for oss? I denne oppgaven ser jeg nærmere på dekningen av konflikten på Sri Lanka – i én norsk (Aftenposten), én svensk (Dagens Nyheter) og én srilankisk papiravis. Ved å anvende Johan Galtungs modell for fredsjournalistikk – i tillegg til å gjennomføre en kvantitativ innholdsanalyse – viser denne oppgaven at det er store forskjeller i dekningen. Mens Aftenposten på lederplass i stor grad er opptatt av at partene må finne en fredelig løsning, vil også Dagens Nyheter ha fred, men tar i mindre grad stilling til partene. Dekningen i Daily Mirror er derimot i stor grad krigsorientert. Oppgaven viser også at dekningen er mer omfattende i Aftenposten (ut i fra antall tekster, størrelsen på tekstene og forsidehenvisninger) enn i Dagens Nyheter. En stor del av dekningen i Aftenposten handler om tamilske demonstrasjoner i Norge. Til tross for at disse tekstene tar for seg hjemlige forhold, bidrar de til å gi oppmerksomhet til konflikten. Problemene oppstår i kortere tekster. Da usynliggjøres i stor grad konflikten og alle partene blir sjelden identifisert.

Abstract

How do we cover a war that takes place far away and lasts for a long time? What makes it relevant to us? In this thesis, I take a closer look at the coverage of the conflict in Sri Lanka – through studying a Norwegian (Aftenposten), a Swedish (Dagens Nyheter) and a Sri Lankan newspaper (Daily Mirror). Through applying Johan Galtung's model for peace journalism – in addition to conducting a quantitative content analysis – this thesis shows that there are large differences in the coverage. Aftenposten is, in its editorials, occupied with promoting a peaceful solution. Dagens Nyheter also wants a peaceful solution, but is less occupied with taking sides, while the coverage in Daily Mirror is to a larger extent war-oriented. This thesis also shows that the coverage is more comprehensive in Aftenposten (through the number of texts, the size of the texts and the number of texts on the front page) than in Dagens Nyheter. A significant part of the coverage in Aftenposten concerns Tamil rallies in Norway. Despite these texts covering internal affairs, they also give attention to the conflict. The problems however arise in shorter texts, where the conflict is less visible and all sides are seldom identified.

1 Introduksjon	1
1.1 Innledning	1
1.2 Problemstilling	3
1.3 Struktur	4
2 Bakgrunn	5
2.1 Krigen på Sri Lanka	5
2.2 Fredsmeglere fra nord	8
2.3 Srilankere i Norge og Sverige	9
2.4 Pressefrihet på Sri Lanka	10
2.5 Hvordan er situasjonen i dag?	13
3 Teori	14
3.1 Innledning	14
3.2 Galtung og Ruge	15
3.3 Hvilken rolle spiller mediene?	17
3.4 Forholdet til verden – utenriksjournalistikk i Norge og Sverige	21
3.5 Bildebruk	25
3.6 Kildebruk	27
3.7 Propaganda	29
3.8 Krig eller fred?	30
3.9 Oppsummering	32
4 Metode	33
4.1 Utvalg	33
4.2 Partene	35
4.3 Retriever og utvalgte klipp	36
4.4 Valg av metode	37
4.5 Reliabilitet og validitet	38
4.6 Variabler	40

4.7 Kvalitativ analyse	45
4.7.1 Analyse av norsk-svensk tilknytning	45
4.7.2 Analyse av ledere	46
4.7.3 Analyse av utvalgte tekster	47
4.8 Oppsummering	48
5 Dekningen i Aftenposten, Dagens Nyheter og Daily Mirror	49
6 Kvalitativ analyse	66
6.1 Analyse av norsk-svensk tilknytning	66
6.2 Analyse av innhold på lederplass	78
6.3 Analyse av utvalgte tekster	89
7 Avslutning	102
8 Litteraturliste	106
9 Vedlegg	114
9.1 Kart	114
9.2 Detaljert oversikt over hendelser i perioden som utvalget dekker	115
9.3 Dekning i Aftenposten, 2000-2009	116
9.4 Avgrensede utvalg i den kvalitative analysen	117
9.5 Galtungs modell for fredsjournalistikk	119
9.6 Utvalgte tekster	120

Introduksjon

1.1 Innledning

For noen år siden leste jeg Hans Henrik Holms (2000) teori om at svenske nyhetsmedier er mindre opptatt enn danske nyhetsmedier av å skrive om begivenheter som er direkte knyttet til dem. Han mener at svensk utenriksdekning er mer nøytralitetsorientert.¹ Jeg ble nysgjerrig og ønsket å finne ut om dette også gjaldt forholdet Norge og Sverige. I to ulike semesteroppgaver sammenlignet jeg derfor utenriksdekningen i én norsk og én svensk papiravis (Aftenposten og Dagens Nyheter). Jeg fant – i oppgaver med begrenset omfang – at Holms teori i stor grad stemte. Dette ønsket jeg å se nærmere på i en større oppgave.

Våren 2009 demonstrerte flere tusen norske tamiler foran Stortinget. På Sri Lanka kriget separatistgruppen LTTE² og den srilankiske regjeringsstyrken. Den væpnede konflikten startet allerede på 70-tallet, men nådde et dramatisk klimaks denne våren. Flere hundre tusen sivile var uten hjem, det ble anslått at minst 7000 var drept de siste tre-fire månedene³, Jan Egeland kalte konfliktområdet for en krigsskueplass⁴ og FNs nødhjelpskommissær John Holmes sa at «ingen mennesker på planeten lever farligere enn de hundre tusen tamilene som nå står mellom regjeringsarmeen og de tamilske tigrene».⁵ «Den glemte krigen på Sri Lanka», skrev VG på lederplass⁶ og Sverre Tom Radøy (2009) spurte: «Må det et blodbad til før vi bryr oss?»⁷

I denne oppgaven ønsker jeg å analysere dekningen av konflikten på Sri Lanka i én norsk papiravis (Aftenposten), én svensk papiravis (Dagens Nyheter) og én srilankisk papiravis (Daily Mirror). Min opprinnelige hypotese ligner på Holms teori: Dekningen av en konflikt som er langt borte og som pågår over lang tid vil være mer omfattende i den

¹ Holm fra Holm et. al., 2000: 23

² LTTE = Liberation Tigers of Tamil Eelam, også kjent som tamiltigrene/tigrene

³ FN anslår at 7000 ble drept fra 9. januar og til med 18. mai 2009, ifølge Aftenposten, 18.05.2009.

Antall døde har vært vanskelig å verifisere. Ulike grupper opererer med ulike tall.

⁴ Aftenposten, 17.04.2009

⁵ Holmes fra ibid.

⁶ VG, 15.04.2009

⁷ Radøy i VG, 06.02.2009

svenske enn den norske papiravisen. Derfor har jeg også valgt en konflikt som Norge har åpenbare interesser i. Norge har spilt en sentral rolle som fredsmegler på Sri Lanka og det bør flere personer med srilankisk bakgrunn i Norge enn i Sverige. Dermed bør det være motsatt. Dekningen bør være mer omfattende i den norske papiravisen, men skyldes det i så fall at den i stor grad skriver om forhold som angår Norge? For å vri på spørsmålet som Radøy stilte i VG: Må det være tamilske demonstrasjoner i Oslo før vi skriver om konflikten på Sri Lanka?

Jeg er klar over at det vil være store forskjeller i dekingen mellom nyhetsmedier i så ulike land som Norge/Sverige og Sri Lanka. Fra et hermeneutisk ståsted er det naturlig. Den srilankiske avisen vil i stor grad være opptatt av krigen. I denne oppgaven ønsker jeg å peke på karakteristikk i utenriksdekingen i Norge og i Sverige – disse karakteristikkene kommer frem gjennom hva som dekkes, men også gjennom hva som ikke dekkes. En komparativ analyse av dekingen i Norge, i Sverige og på Sri Lanka kan være med på å si noe om hva som kom på trykk. John Richardson (2002) har sagt at journalistikkens viktigste oppgave er å gjøre det lettere for leseren å forstå verden og hans eller hennes rolle i den.⁸ Hvilken forståelse gir da dekingen i Aftenposten og Dagens Nyheter av krigen på Sri Lanka? Og hvordan skiller denne forståelsen seg fra den som lesere får fra den største engelskspråklige avisen på Sri Lanka?

Kofi Annan har sagt det slik:

By giving voice and visibility to all people – including and especially the poor, the marginalized and members of minorities – the media can help remedy the inequalities, the corruption, the ethnic tensions and the human rights abuses that form the root causes of so many conflicts.⁹

Hvilken rolle spiller da mediene i alle de konfliktene hvor det er elitepersoner og ikke de fattige og marginaliserte som dekkes? Og hva med konfliktene som ikke dekkes? Det har vært en systematisk geografisk mangel på balanse i norske mediers deking av konflikter

⁸ Richardson, 2002: 223

⁹ Annan fra Senthana, 2008: 20

og katastrofer utenfor landets grenser, skrev Journalisten¹⁰ da fagbladet i 2007 presenterte humanitære katastrofer i langvarige konflikter som en av sakene norske medier glemte. Konflikten på Sri Lanka ble brukt som eksempel. Mangel på dekning går spesielt ut over langsomme konflikter, ifølge Leger uten grenser (2007). Organisasjonen har siden 1998 presentert de ti mest underrapporterte humanitære krisene i verden.¹¹ Der figurerer Sri Lanka jevnlig. Også Caritas Norge peker på at den humanitære situasjonen på Sri Lanka ikke har vært dekket tilstrekkelig.¹²

Jeg ønsker å analysere dekningen av krigen på Sri Lanka fordi jeg tror den – i en komparativ analyse – kan bidra til å få frem noen karakteristikk av norsk og svensk utenriksjournalistikk. Samtidig har jeg et personlig forhold til Sri Lanka. Jeg tilbrakte deler av barndommen min der. Jeg var få kilometer unna da president Ranasinghe Premadasa ble drept i 1993, og jeg husker da moren min kom hjem fra dagsenteret som hun drev for gatebarn og fortalte om den singalesiske gjengen som hadde stått utenfor døren hennes. De skulle ta ei av de tamilske jentene som gikk der. Mitt forhold til Sri Lanka gjør at jeg er opptatt av konflikten. Det ser jeg på som en fordel, selv om jeg er klar over det kan være en ulempe å ha et for nært forhold til fagfeltet jeg forsker på. At jeg har et bevisst forhold til denne problematikken, ser jeg imidlertid som en styrke.

1.2 Problemstilling

Hvordan dekket Aftenposten, Dagens Nyheter og Daily Mirror den siste fasen av krigen på Sri Lanka – i lys av Johan Galtungs modell for fredsjournalistikk? Jeg har utarbeidet tre forskningsspørsmål, som skal bidra til å gi en forståelse av dekningen:

- *Ble alle parter identifisert?*
- *Ble konflikten presentert?*
- *Kom de humanitære konsekvensene frem?*

¹⁰ Journalisten, 02.03.2007

¹¹ Leger uten grenser ga ut sin første «Topp 10»-liste i 1998. Listen baserer seg på Leger uten grensers erfaringer i felt.

¹² Christensen og Natvig i Aftenposten, 13.10.2008. Caritas Norge er Den katolske kirkes bistandsorganisasjon.

1.3 Struktur

Denne oppgaven er delt i fem deler. Først vil jeg introdusere konflikten på Sri Lanka. Deretter vil jeg presentere relevant teori. Jeg vil se nærmere på nyhetsverdier i utenriksjournalistikk, diskutere norske og svenske mediers forhold til verden (med utgangspunkt i tidligere forskning), se på hvilken rolle mediene kan spille, og ta for meg hvilke faktorer som påvirker tekster – deriblant bilde- og kildebruk. Jeg vil gå nærmere inn på Johan Galtungs modell for fredsjournalistikk. Så vil jeg forklare hvilke metodiske valg jeg har tatt. Jeg vil presentere mine resultater i en kvantitativ innholdsanalyse og med utgangspunkt i denne innholdsanalysen tar jeg datamaterialet noen skritt videre. I en kvalitativ analyse vil jeg drøfte tekster med norsk og svensk tilknytning, ledere og utvalgte tekster.

2 Bakgrunn

I denne delen av oppgaven vil jeg gi et innblikk i krigen på Sri Lanka. Jeg vil forklare Norges rolle som fredsmegler og gi noen eksempler på hvordan Norge, Sverige og Sri Lanka forholder seg til hverandre i dag.

2.1 Krigen på Sri Lanka

Egentlig skulle Sri Lanka være et eksempel til etterfølgelse. Det var i alle fall slik britene tenkte i årene etter andre verdenskrig. I mer enn 150 år under britisk eie hadde forholdet mellom det singalesiske flertallet og det tamilske mindretallet¹³ fremstått som mer eller mindre uproblematisk, men under frigjøringen i 1948 kom ulikhetene mellom de to folkegruppene til overflaten.¹⁴ Til tross for at selve krigen først brøt ut på 80-tallet, er det derfor flere forskere som har lagt deler av skylden på perioden hvor landet var underlagt det britiske imperiet.¹⁵ Et av problemene var at det tamilske mindretallet hadde en vesentlig større del av de ledende administrative stillingene enn befolkningsgrunnlaget tilsa at de skulle ha. Tamilene hadde, ifølge Robert I. Rotberg, tatt

proportionally greater advantage of the colonial dispensation, with its connections to the Western world of commerce, professional opportunity and governmental service.¹⁶

Etter innføringen av demokrati i 1948 gikk mange av de samme stillingene til singalesere. Dette ble en viktig sak for singalesiske politiske grupper. I 1958 innførte den sittende regjeringen «Sinhala Only». Da ble singalesisk det eneste offisielle språket i landet. Tamilene protesterte, og selv om både tamilsk og engelsk ble gjeninnført som offisielle språk, opplevde svært mange tamiler at de ble diskriminert. Misnøyen i de

¹³ Singalesere utgjør ifølge den forrige folketellingen som ble gjennomført på Sri Lanka (2001), 73,8 prosent av befolkningen. 13,9 prosent er srilankiske tamiler. 4,6 prosent er indiske tamiler, som ble hentet på 1800-tallet for å jobbe ved teplantasjene i fjellområdene. I noen sammenhenger regnes tamiler som én folkegruppe, ved andre anledninger skilles det mellom indiske og srilankiske tamiler. De indiske tamilene har ikke vært spesielt aktive i frigjøringskampen til de srilankiske tamilene.

¹⁴ Rotberg, 1999: 1-7

¹⁵ Tambiah, 1986: 65

¹⁶ Rotberg, 1999: 5

tamildominerte områdene i nord og øst vokste.¹⁷ På starten av 70-tallet ble de første militante tamilske gruppene etablert og LTTE, som da var en av flere grupper, gjennomførte sitt første politiske attentat i 1974. 23. juli 1983 angrep LTTE en av regjeringsstyrkens militærbaser, og 13 soldater døde. Det utløste opptøyer over hele landet. Singalesiske gjenger angrep tamiler, hus ble smadret og 3000-4000 døde i det som i dag kalles «Black July». Flere hundre tusen tamiler flyktet utenlands, en stor andel dro til Norge. Opptøyene var av en så dramatisk karakter at det ble siden sagt at de minnet om «etnisk rensing».¹⁸

LTTE ønsket en egen tamilsk stat i de nordlige og østlige delene av landet.¹⁹ Rotberg skriver at i begynnelsen støttet separatistgruppen seg på det «marginaliserte tamilske mindretallet i nord», men etter hvert baserte de seg mer og mer – ikke minst økonomisk – på «de utallige tamilene som flyktet utenlands».²⁰ Nye kamper ble avløst av fredsforhandlinger. De første forhandlingene brøt sammen i 1985. I 1987 grep India inn i konflikten. Det er en stor tamilsk befolkning i Sør-India.²¹ Indiske myndigheter var bekymret for at det nære samarbeidet mellom tamiler i India og tamiler på Sri Lanka – tamiltigrene brukte blant annet Tamil Nadu som treningsområde – skulle utløse et ønske om en lignende frigjøringskamp i India.²² Indiske fredsbevarende styrker var på Sri Lanka frem til 1991. Det året ble den indiske presidenten Rajiv Gandhi drept. LTTE tok siden på seg skylden for attentatet på Gandhi. Den indiske intervensjonen er av flere beskrevet som mislykket.²³ Kampene fortsatte på Sri Lanka og LTTE okkuperte store deler av områdene i nord og øst. LTTE bygget opp en robust militær styrke, med egen marine og flyvåpen, men fikk også kraftig kritikk for sine metoder.

¹⁷ Tambiah, 1986: 19-33

¹⁸ *ibid.*: 19-33

¹⁹ Se kart i vedlegg 9.1

²⁰ Rotberg, 1999: 8

²¹ Provinsen Tamil Nadu i Sør-India har den største befolkningen tamiler i verden. Drøyt 70 millioner tamiler bor der.

²² Rotberg, 1999: 11

²³ Brekke, 2008: 104, Rupasinghe, 1996: 153-170

(LTTE has) employed conventional guerilla strategies, terrorism against civilians, assassination of Sri Lankan and Indian political leaders, assassination of local Tamil leaders, bombing of symbolic and military targets, hit and run raids, and almost anything that could help impress its supporters and antagonists.²⁴

I 1993 ble den srilankiske presidenten Ranasinghe Premadasa drept av en selvmordsbomber. I 1995 inngikk partene nye forhandlinger, men også denne gang strandet samtalen. På slutten av 90-tallet ble LTTE klassifisert som terrorgruppe av en rekke land og organisasjoner, deriblant USA og EU – men ikke Norge. I 2002 ble en fredsavtale undertegnet – med Norge som tilrettelegger. Den ble formelt sagt opp i januar 2008, men da hadde det i flere år pågått kamper mellom partene.²⁵ Regjeringsstyrken tok tilbake store deler av de østlige områdene på Sri Lanka i 2007. Krigføringen eskalerte etter opphevingen av avtalen. 2. januar 2009 overtok regjeringsstyrken Kilinochchi, som fungerte som separatistgruppens hovedsete. Seieren ble av mange tolket som et forvarsel på at krigen nærmet seg slutten.²⁶ LTTE trakk seg tilbake til jungelområdene øst for byen og tok med seg store deler av sivilbefolkningen. Separatistgruppen ble blant annet anklaget for å bruke sivilbefolkningen som levende skjold.²⁷ Over store deler av den vestlige verden demonstrerte tamiler i eksil mot kampene. Det førte til et stort internasjonalt press på Sri Lanka. Flere land – deriblant Norge – krevde våpenhvile²⁸, men den srilankiske regjeringen lot seg bare i liten grad påvirke. 17. mai 2009 fikk krigen sitt foreløpige punktum.²⁹ Fra krigen brøt ut i 1983 og frem til 2009 anslås det at mer enn 70 000 mennesker ble drept.³⁰

²⁴ Rotberg, 1999: 8

²⁵ Det skal ha blitt begått 1313 brudd på fredsavtalen fra LTTEs side og 162 brudd fra den srilankiske regjeringens side, ifølge Daily Mirror, 16.04.2009

²⁶ Aftenposten, 08.02.2009, Daily Mirror, 08.01.2009, Daily Mirror, 27.01.2009

²⁷ Aftenposten, 04.05.2009, Dagens Nyheter, 18.05.2009

²⁸ Aftenposten, 08.02.2009, Daily Mirror, 18.03.2009

²⁹ Se vedlegg 9.2 for en detaljert oversikt over hendelsene i perioden som utvalget dekker (08.02.2009-18.05.2009)

³⁰ www.landinfo.no

2.2 Fredsmeglerne fra nord

«Historisk fredsavtale», skrev Aftenposten da Utenriksdepartementet den 22. februar 2002 presenterte avtalen som Norge hadde meglet frem mellom partene på Sri Lanka.³¹ Avtalen bidro også til å rette oppmerksomheten mot Norge som fredsmegler og fredsnasjon – i alle fall i norske medier. Sverre Tom Radøy (2009) kalte avtalen «en stor seier for et lite lands diplomati».³² Han mener at den «passet godt overens med vårt selvbilde som pådriver i internasjonalt freds- og forsoningsarbeid».³³ Erik Solheim sa at «ikke i noe annet land i verden har Norge spilt en større og viktigere rolle enn på Sri Lanka».³⁴ Utenriksdepartementet beskriver bidraget på Sri Lanka som det mest synlige beviset på Norges arbeid for fred og forsoning.³⁵ Også Sverige har en lang tradisjon for å megle i internasjonale konflikter. Ifølge Ryan Hendrickson (2007) har det å bruke dyktige diplomater i internasjonal megling nesten blitt en skandinavisk spesialitet.³⁶ Han mener at det svenske diplomatiet har vært av avgjørende betydning i FNs freds- og sikkerhetsmisjoner – historisk, men også i nyere tid. Men der Sverige har spilt en viktig rolle som megler helt siden opprettelsen av FN (med blant annet Dag Hammarskjöld), er det først i de siste 20 årene at Norge har opparbeidet seg et slikt omdømme. Ifølge Roy Krøvel (2008) begynte det med Berlin-murens fall. Han mener det var den enkelthendelse som i størst grad forandret norsk utenrikspolitikk etter andre verdenskrig.³⁷ Før den tid, ga den utenrikspolitiske retningen seg selv. «Våre» venner var USA og Nato. Fienden var Russland. I 1989 la daværende utenriksminister Torvald Stoltenberg frem en stortingsmelding som sa at Norge, som liten nasjon, må konsentrere seg om områder der de har særlige erfaringer, tradisjoner, kompetanse eller ressurser. Blant disse områdene var «Norge som brobygger». Konklusjonen var at det kan være en styrke å være et lite land.³⁸ Krøvel mener at de langsiktige perspektivene i denne meldingen fortsatt er

³¹ Aftenposten, 22.02.2002

³² Radøy i VG, 06.02.2009. Radøy har skrevet «Reiser på Sri Lanka – Norges øy i tropene».

³³ *ibid.*

³⁴ *ibid.*

³⁵ Utenriksdepartementet, 2010: 1

³⁶ Hendrickson, 2007: 1

³⁷ Krøvel fra Eide og Simonsen, 2008: 56

³⁸ *ibid.*: 56

styrende.³⁹ En rekke fagpersoner har støttet opp om Norges rolle som fredsnasjon. Jan Egeland mener at Norge kan bidra der supermakter med kolonihistorie er hjelpeløse⁴⁰, mens Janne Haaland Matlary har sagt at Norge kan påvirke gjennom de verdier som landet står for.⁴¹ Flere har imidlertid stilt spørsmål ved om den norske fredsrollen er politisk orientert eller om den har blitt hauset opp i norske medier.⁴² Dette vil jeg komme tilbake til i 3.4. Her trekker jeg også inn Terje Tvedts (2003) teori om det norske godhetsregimet.

2.3 Srilankere i Norge og Sverige

Det er i dag drøyt 700 000 srilankiske tamiler bosatt utenfor Sri Lankas grenser.⁴³ Svært mange flyktet i de første årene av krigen. Flertallet reiste til India, men store grupper dro også til Australia, Canada, Storbritannia og Norge. Dhananjayan Sriskandarajh (2005) kobler i stor grad den norske regjeringens engasjement på Sri Lanka til den store tamilske befolkningen i Norge.⁴⁴ Det bor omtrent 13 000 personer med srilankisk bakgrunn i Norge⁴⁵, de aller fleste bor i Oslo og Akershus. I Sverige bor 6455 tamiler.⁴⁶ Det betyr at mens 0,28 prosent av befolkningen i Norge har srilankisk bakgrunn, er tilsvarende tall i Sverige 0,07 prosent. De aller fleste med srilankisk bakgrunn er tamiler.⁴⁷ Øivind Fuglerud (1999) beskriver tamiler i Norge som svært knyttet til konflikten på Sri Lanka og deres etniske identitet.⁴⁸ Selv om bare en liten del av tamilene i Norge regnes som politiske aktive – Fuglerud antar at mellom fem og ti prosent er involvert i politiske organisasjoner og at enda færre er aktive tilhengere av LTTE – så er det store flertall av tamiler i Norge opptatt av utviklingen i hjemlandet.⁴⁹ Konsekvensen av dette engasjementet er, ifølge Sriskandarajh, at skillet mellom hva som er pro-tamilske

³⁹ *ibid.*: 56

⁴⁰ Egeland fra *ibid.*: 56

⁴¹ Matlary fra *ibid.*: 56

⁴² Krøvel fra *ibid.*: 53-72

⁴³ Sriskandarajh, 2005: 492

⁴⁴ *ibid.*: 498

⁴⁵ Statistisk sentralbyrå, 2009

⁴⁶ Statistiska centralbyrån, 2009

⁴⁷ Henriksen, 2007: 132

⁴⁸ Fuglerud, 1999: 85

⁴⁹ *ibid.*: 85

grupperinger og hva som er pro-LTTE grupperinger blir utydelig. Sriskandarajh mener at dette er problematisk.⁵⁰ Dette er også en reell problemstilling i dekingen av de tamilske demonstrasjonene i Norge, for i hvilken grad har norske medier stilt spørsmål ved forholdet mellom tamiler i Norge og LTTE? Sriskandarajh viser til at i Canada, som også har en stor andel tamiler, så har det tamilske engasjementet for Sri Lanka – og det tilsynelatende nære forholdet til LTTE – blitt kraftig kritisert. I Norge har debatten stort sett vært redusert til enkelte nyhetsartikler om innsamlingsaksjoner til inntekt for LTTE.⁵¹ I stedet har tamiler i Norge ved flere anledninger blitt omtalt som «superinnvandrene».⁵² Det er ifølge Eugene Guribye (2009) ikke uten grunn.⁵³ Tamilene har gjennomgående høy deltakelse i arbeidslivet, de har barn med høy utdanning, kommer sjelden i klammeri med lovens lange arm og er underforbrukere av helse- og sosialtjenester. Ifølge Statens sentralbyrå er syv av ti yrkesaktive.⁵⁴ De eier i stor grad egen bolig og bidrar til høy valgdeltakelse. Guribye mener at tilsvarende faktorer gjelder for tamiler i andre land.⁵⁵ Han hevder at Norges rolle i fredsforhandlingene på Sri Lanka bidro til å gi mange tamiler en generell følelse av sosial støtte.

The Norwegian role as broker in the conflict on Sri Lanka, the refusal to ban LTTE as a terrorist group in Norway, and the support Tamils in the country received in connection with the 2004 Tsunami on Sri Lanka, have all contributed to transmit a sense of acceptance, empathy and social support within the host country⁵⁶

2.4 Pressefrihet på Sri Lanka

Den srilankiske grunnloven sikrer formelt sett pressefrihet. Ifølge Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (2010) er imidlertid denne friheten begrenset, blant annet i rapportering av forhold knyttet til nasjonal sikkerhet.⁵⁷

⁵⁰ Sriskandarajh 2005: 497

⁵¹ Aftenposten, 06.04.2001, Aftenposten, 02.02.1996, NTB, 26.04.2005

⁵² Aftenposten, 16.04.2009, Klassekampen, 07.05.2009, Vårt Land, 02.05.2009, Dagsavisen, 29.12.2008

⁵³ Guribye, 2009: 16-19

⁵⁴ Statens sentralbyrå, 2009

⁵⁵ Guribye, 2009: 16-19

⁵⁶ *ibid.*: 46

⁵⁷ Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon, www.landinfo.no

Organisasjoner som Committee to Protect Journalists⁵⁸ og Reportere uten grenser⁵⁹ beskriver situasjonen som kritisk. De mener at den ikke har bedret seg etter borgerkrigens slutt. Mens tamilske medier tidligere var mest utsatt for reaksjoner, har singalesiske medier i økende grad blitt utsatt for press. Journalister som oppfattes som tilhengere av opposisjonen, risikerer trakassering, angrep, trusler og arrestasjoner. Dette har ført til utstrakt selvsensur.⁶⁰

En av de største utfordringene i dekningen under krigen var manglende tilgang til konfliktområdene. «Krig uten vitner», skrev blant annet Aftenposten.⁶¹ Rune Ottosen (2009) sammenligner den manglende tilgangen som mediene hadde på Sri Lanka med israelske myndigheters restriksjoner mot det internasjonale pressekorpsset som prøvde å få tilgang til Gaza. Han mener at myndighetenes behandling av journalister er en medvirkende årsak til lokale mediers underrapportering av krigen på Sri Lanka. Han viser til at journalister ble nektet tilgang til kamphandlingene, regjeringen drev utstrakt propaganda, og kritiske journalister, som Sunday Leader-redaktør Lasantha Wikramatunga, ble drept.⁶²

Selvarajh Senthana (2007) har studert dominerende diskurser i dekningen av konflikten på Sri Lanka.⁶³ Han mener at «the practice found in Sri Lankan electronic and print media is to turn a blind eye to reality of communal happenings».⁶⁴ Også Seow Ting Lee og Crispi Maslog (2008) har sett nærmere på konfliktdekningen på Sri Lanka – ut i fra om det er freds- eller krigsjournalistikken som dominerer. De fant at dekningen i stor grad er dominert av krigsjournalistikk.⁶⁵ Ifølge Senthana ignorerer partene (tamiler/singalesere) hverandre og avisene prioriterer stoff som fremhever egne etniske grupperinger. En

⁵⁸ Committee to Protect Journalists publiserer fortløpende en oversikt over antall drepte journalister. Ifølge organisasjonen har minst 18 journalister blitt drept på Sri Lanka mellom 1999 og 2010.

⁵⁹ På pressefrihetsindeksen til Reportere uten grenser ligger Sri Lanka på 162. plass – av 175 nasjoner.

⁶⁰ www.landinfo.no, 2010

⁶¹ Aftenposten, 10.05.2009. Også Daily Mirror fikk frem at internasjonale medier var opptatt av dette, i en usignert tekst

⁶² Ottosen, 2009a: 104

⁶³ Senthana tar utgangspunkt i seks lokale aviser (to tamilske, to singalesiske og to engelske (ikke Daily Mirror))

⁶⁴ Senthana, 2008: 38

⁶⁵ Lee og Maslog, 2008: 3

undersøkelse fra 2003⁶⁶ viste at srilankere flest var delt i sitt syn på den daværende fredsavtalen. 67 prosent av tamilene var for avtalen, det var også 64 prosent av muslimene⁶⁷, mens 64 prosent av singaleserne var mot avtalen. Senthana mener at disse forskjellene også ble synlige redaksjonelt. Han viser til at medier fra spesifikke lingvistiske samfunn har en tendens til å dekke de sosiale, kulturelle og politiske behov som tilhører sine egne lingvistiske samfunn.⁶⁸ Med andre ord dekker tamilske medier tamilske forhold, mens singalesiske medier dekker singalesiske forhold.

Editorial columns were one sided and openly represented the official position of the newspaper in terms of their own community. It is assumed that news articles intended to reflect the journalistic values of impartiality and independent neutral reporting. However, in reality, the Sri Lankan press simply ignores this ideal concept of 'professional journalism' ⁶⁹

Senthana skylder på mangel på profesjonell journalistisk standard. Han mener det førte til ensidig dekning, og konsekvensen var at mediene ikke fikk bidratt positivt i fredsprosessen.⁷⁰ Han hevder i stedet at de var til hinder.⁷¹ Stig Arne Nohrstedt, Sunil Bastian og Jöran Hök er inne på det samme.

There is clear evidence to show that the media on both sides of the ethnic divide has been a promoter of the nationalist ideologies that have kept the conflict alive. ⁷²

Senthana etterlyser en mer profesjonell journalistisk innretning på Sri Lanka⁷³, og lanserer egen journalistutdanning som et av flere tiltak. Det drives i dag en ettårig journalistutdanning på Sri Lanka, men den er ikke på høyskole- eller universitetsnivå.⁷⁴ Sri Lanka er imidlertid det eneste landet i Asia som har innført et eget etisk regime for selvregulering av pressen.

⁶⁶ i regi av Centre for the Study of Policy Alternatives, fra Senthana, 2007

⁶⁷ Etnisk folkeslag på Sri Lanka, opprinnelig arabere. Utgjør drøyt seks prosent av befolkningen.

⁶⁸ Senthana, 2008: 59

⁶⁹ *ibid.*: 39

⁷⁰ *ibid.*: 14

⁷¹ *ibid.*: 14

⁷² Nohrstedt et. al., fra Senthana, 2008: 14

⁷³ Senthana, 2008: 67

⁷⁴ Den ettårige journalistutdanningen drives av Sri Lanka College of Journalism ved Sri Lanka Press Institute

2.5 Hvordan er situasjonen i dag?

«Bitter slutt, ny konflikt», skrev Aftenposten på kommentarplass den 18. mai 2009. For selv om den militære krigen ble avsluttet i 2009 – og ble feiret med fyrverkeri i gatene i Colombo – så er ikke konflikten mellom singalesere og tamiler løst. Ifølge det svenske utenriksdepartementet befinner landet seg i «et känsligt konfliktläge».⁷⁵ Det betyr at verken attentat eller selvmordsbomber kan utelukkes. Regjeringen har ikke avskaffet anti-terrorlovgivningen som ble innført under krigen, og både det norske og svenske utenriksdepartementet fraråder reiser til deler av landet.⁷⁶ Blant tamiler som bor utenfor Sri Lankas grenser er det fortsatt et betydelig flertall som støtter LTTE. En valgrunde ble foretatt blant tamiler i Norge i mai 2009 – bare få uker før krigen formelt ble avsluttet. Da stemte 99 prosent for fortsatt kamp for et tamilsk hjemland.⁷⁷

⁷⁵ Svenske utenriksdepartementet, www.regeringen.se

⁷⁶ Svenske utenriksdepartementet, www.regeringen.se, Norske utenriksdepartementet, www.odin.no

⁷⁷ Aftenposten, 18.05.2009

3 Teori

3.1 Innledning

Journalistikken har sine bestemte måter å tolke verden på, skriver Oddgeir Tveiten (2006). Han mener at journalistikken dels tolker verden ut fra foreliggende fakta, dels ut fra egen produksjonslogikk.⁷⁸ For selv om nyheter produseres under skiftende forhold og av mennesker som har ulike oppfatninger om hva som er vesentlig, er det ifølge Sigurd Allern (2001) et system i det som virker å være tilfeldig. Allern mener at det finnes verdier, yrkesnormer og redaksjonelle rutiner som påvirker stoffvalget.⁷⁹ Disse verdiene, normene og rutinene er blant annet forankret i nyhetsmedienes institusjonelle rolle. Allern definerer nyhetsmedier som aviser, nyhetsorienterte ukemagasiner, fjernsyns- og radioselskaper med nyhetssendinger, byråer som formidler nyheter og nettaviser.⁸⁰ Medier, derimot, formidler underholdning, men grensen mellom nyhetsmedier og medier kan være vanskelig å trekke. Hvor plasserer vi for eksempel aviser som formidler både nyheter og underholdningsstoff? Allern kaller nyhetsmedier tvetydige. De representerer en samfunnsmessig institusjon og kan fremme politiske verdier som ytringsfrihet og demokrati. Samtidig er de bedrifter som produserer informasjons- og underholdningsvarer for et marked.⁸¹ Hva er så forskjellen mellom nyhetsmedier og medier? En teori er – som Timothy Cook (1998) hevder – at forskjellen ligger i nyhetsmedienes institusjonelle rolle.⁸²

Flere akademikere har prøvd å sette ord på hva det er som påvirker de valg journalister og redaksjoner tar. Ifølge Thore Roksvold (1989) velger medier helst saker som tilfredsstillt krav om aktualitet, sensasjonisme, identifikasjon og vesentlighet.⁸³ I TV-journalistikk beskriver Olav Njaastad (1999) nærhet som det mest sentrale – nærhet i tid,

⁷⁸ Tveiten, 2006: 79

⁷⁹ Allern, 2001: 6

⁸⁰ *ibid.*: 6

⁸¹ *ibid.*: 2

⁸² Cook fra Allern, 2001: 4

⁸³ Roksvold, 1989: 22

konsekvensnærhet, nærhet i geografi, kulturell nærhet og følelsesmessig nærhet.⁸⁴ Trine Østlyngen og Trude Øvrebø (1998) mener på sin side at kulturell eller geografisk nærhet tidvis vil være underordnet kriterier som konflikt og dramatikk.⁸⁵ Johan Galtung og Mari Holmboe Ruge presenterte i 1965 sine åtte hypoteser om nyhetsverdier. De la også frem fire tilleggshypoteser spesielt rettet mot utenriksjournalistikk. Kan de være relevante i en medieanalyse av konflikten på Sri Lanka i 2009?

3.2 Galtung og Ruge

I 1965 publiserte Galtung og Ruge disse hypotesene:⁸⁶

- Nyheter bør være hendelser som utfolder seg raskt og entydig (frekvens)
- Desto mer intens en hendelse er, desto større nyhetsinteresse (terskel)
- Nyheter bør være enkle å forstå (utvetydighet)
- Nyheter bør ses på som relevante for leserne (meningsfullhet)
- Nyheter bør være gjenkjennelige (samsvar)
- Uforutsigbare hendelser blir ofte til nyheter (overraskelse)
- Nyheter kan gå over tid, som en føljetong (kontinuitet)
- Nyheter avhenger av den øvrige balansen i mediet (komposisjon)⁸⁷

Galtung og Ruge mener at sannsynligheten for mediedekning øker dersom flere hypoteser blir tilfredsstilt. De tar for seg hva det er ved selve hendelsene som gjør at de blir til nyheter. Hypotesene handler om prosessen bak – det som er viktig er hvilke valg journalister og redaksjoner tar. Som Oddgeir Tveiten skriver, «det er ikke innholdets mening de studerer, men meningsinnholdets kategorier».⁸⁸ Galtung og Ruge lanserte også fire tilleggshypoteser, som de mener er spesielt relevante for vestlige mediers utenriksdekning. Hypotesene sier at økt bruk av elitenasjoner og elitepersoner, mer personifisering og flere negative vinklinger vil øke sannsynligheten for at saker dekkes.

⁸⁴ Njaastad, 1999: 36

⁸⁵ Østlyngen og Øvrebø, 1998: 103-106

⁸⁶ I Journal of Peace Research, 1/1965

⁸⁷ Galtung og Ruge fra Allern, 2001: 151 og Tveiten, 2007: 90-91

⁸⁸ Tveiten, 2007: 90

Det er, ifølge Galtung og Ruge, to kriterier som gir utenlandske begivenheter mening i Norge. For det første må begivenheten være relevant. For det andre må den være kulturelt nær.⁸⁹ Galtung og Ruge mener at dette synliggjøres ved at nyheter personifiseres og at det blir gitt mer plass til elitenasjoner og elitepersoner, det vil si nasjoner og personer som publikum har et forhold til.

Galtung og Ruges studie omtales fortsatt som en av de «mest innflytelsesrike studiene av nyhetsproduksjon».⁹⁰ Barbra Zelizer (2004) kaller den «perhaps the single piece of research that most cogently advanced a general understanding of news selection processes».⁹¹ Samtidig har den i løpet av de siste 45 årene også vært gjenstand for kritikk fra en rekke medieforskere. Hypotesene har blitt beskrevet som for psykologiske, for avhengige av individuell seleksjon og umulige å teste.⁹² I 2001 konkluderte Tony Harcup og Deidre O’Neill med at Galtung og Ruges hypoteser til en viss grad er utilstrekkelige.⁹³ Harcup og O’Neill mener at hypotesene overser den daglige dekningen av mindre og mer regionale saker. I tillegg er hypotesene vel så mye et resultat av hvordan begivenheter dekkes – og hvordan journalister konstruerer nyheter – som en liste over kriterier en begivenhet bør inneholde for å bli dekket.⁹⁴ Sigurd Allern mener at Galtung og Ruges hypoteser i for stor grad har blitt tatt for å være tilstrekkelig teori for hva som dekkes og hva som ikke dekkes. Ifølge Allern var det neppe intensjonen.⁹⁵ Også Stig Hjarvard (2002) mener at intensjonen aldri var noen annen enn å foreslå noen generelle hypoteser om typiske karaktertrekk ved utenriksdekning.⁹⁶ Ifølge Hjarvard tar hypotesene til Galtung og Ruge verken hensyn til selve produksjonsprosessen eller til de sosiale prosesser som nyhetsproduksjonen åpner opp for:

⁸⁹ Galtung og Ruge, fra Holm, 2000: 23

⁹⁰ McQuail og Windahl, fra Zelizer, 2005: 54

⁹¹ Zelizer, 2005: 54

⁹² *ibid.*: 54

⁹³ Harcup og O’Neill, 2001: 276-279

⁹⁴ Richardson, 2002: 92

⁹⁵ Allern, 2001: 141

⁹⁶ Hjarvard fra Jensen, 2002: 94

It is impossible to know whether a predominance of elite persons as actors in the news is due to a bias in the selection and presentation of news, or to the fact that elite persons actually play a greater role in the events reported.⁹⁷

Hjarvard konkluderer med at kriteriene ikke egner seg for forskning som har som mål å få frem forskjeller, variasjon og historisk utvikling i utenriksdekning.⁹⁸ Det understreker også behovet for å supplere Galtung og Ruges hypoteser med annen teori.

3.3 Hvilken rolle spiller mediene?

Einar Østgaard (1965) fremstiller nyheter som en vare som skal «selges» til et publikum.⁹⁹ Østgaard mener at den «frie nyhetsstrømmen» påvirkes av forhold som er del av den journalistiske nyhetsproduksjonen, «men også av forhold som ligger utenfor».¹⁰⁰ Her tenker Østgaard spesielt på politiske og økonomiske forhold. Han gir tre eksempler på hvordan eksterne faktorer påvirker nyhetsstrømmen:

- Regjeringer og mektige institusjoner legger bevisst vekt på å påvirke nyhetsbildet
- Nyhetsbyråer produserer nyheter som varer på et marked
- Det gjøres redaksjonelle og markedsorienterte prioriteringer i den enkelte mediebedrift¹⁰¹

Østgaard mener at eksterne faktorer henger nøye sammen med de faktorer som er del av nyhetsprosessen. Markedsorienterte prioriteringer fører for eksempel til at flere nyheter blir forenklet, slik at de skal bli mindre komplekse og lettere å forstå. Samsvar, personifisering og sensasjonalisme er andre eksempler på nyhetskriterier som tilfredsstillende eksterne faktorer. Allern mener at det i medieanalyse er nødvendig å se utover enkelte nyhetsverdier:

⁹⁷ *ibid.*: 94

⁹⁸ *ibid.*: 95

⁹⁹ I *Journal of Peace Research*, 1/1965

¹⁰⁰ Østgaard fra Allern, 2001: 56

¹⁰¹ *ibid.*: 8

Journalistiske nyhetsverdier formulert som aktualitet, relevans, identifikasjon osv. er i seg selv så abstrakte at de alene i praksis forteller oss lite om redaksjonelle prioriteringer. De gis mening gjennom å bli forbundet med en eller annen type publikumsorientering, noe som i praksis vil si en markedsorientering og en redaksjonell markedsstrategi.¹⁰²

Sigurd Allern (2001) mener at noe av mediernes makt ligger i deres evne til å påvirke publikums holdninger. Journalistikk er «å utøve definisjonsmakt i forhold til opinionsdanningen i samfunnet».¹⁰³ Han refererer til det Jan Ekekrantz og Tom Olsson (1994) har kalt «det redigerte samfunnet».¹⁰⁴ Ved å se på utenriksdekning som del av utøvingen av denne definisjonsmakten, og tilpasse Ekekrantz og Olssons «redigerte samfunn» til internasjonale forhold, får vi det vi kan kalle «det redigerte utenriksbildet». Martin Eide (1992) beskriver nyhetsjournalistikk som en sosial institusjon der nyheter «...er en strukturert sosial praksis».¹⁰⁵ Han mener at journalistikken skapes eller konstrueres i et fellesskap, rammet inn av formelle og uformelle strukturer. Mange forskjellige forhold påvirker derfor journalistikken, hva som blir nyheter og hvordan disse nyhetene fremstilles. Nyheter er ikke et naturlig fenomen, men et produkt, skriver John Richardson (2002). De er produsert av en industri som påvirkes av byråkratiske og økonomiske strukturer, av forholdet mellom medier og av forholdet til regjeringen og andre politiske organisasjoner.¹⁰⁶ For å forstå hvordan eksterne faktorer påvirker mediedekningen, er det nødvendig å se på nyhetsmediernes institusjonelle rolle. Timothy Cook (1998) definerer institusjoner som «sosiale handlingsmønstre på tvers av organisasjoner som finnes på et bestemt samfunnsfelt».¹⁰⁷ Cook mener at det finnes et institusjonelt og historisk fellesskap blant nyhetsmedier, til tross for at ulike nyhetsbedrifter har forskjellig størrelse, geografisk lokalisering, publikumsorientering, markedsnisjer, teknologi og finansiering.¹⁰⁸ Dette fellesskapet kommer blant annet til uttrykk gjennom utviklingen av felles etiske normer, samt etableringen av journalistutdanninger og andre former for profesjonalisering. Det understreker også

¹⁰² Allern, 2005: 10

¹⁰³ Allern, 2001: 22

¹⁰⁴ *ibid.*: 22

¹⁰⁵ Eide, 1992: 48

¹⁰⁶ Richardson, 2002: 222

¹⁰⁷ Cook fra Allern, 2001: 138

¹⁰⁸ *ibid.*: 138

verdien i å gjennomføre komparative analyser med forskjellige nyhetsmedier – på tross av ulikhetene mediene i mellom. Ifølge Cook er ett av de klareste institusjonelle trekkene ved nyhetsmedier at de «forventes å ta seg av bestemte oppgaver eller dekke bestemte behov innenfor samfunnsliv og politikk».¹⁰⁹ Herunder ligger ideen om journalistikk som et oppdrag i samfunnets tjeneste.

For å forstå nyhetsmedienes rolle i dekingen av en konflikt er vi også nødt til å se rollen i forhold til den tiden vi lever i. Nye medier – både digitale og sosiale – har overtatt flere av rollene til tradisjonelle nyhetsmedier som aviser, fjernsyn og radio. Det betyr blant annet at en del nyheter ikke lenger dekkes på samme måte av de tradisjonelle nyhetsmediene. Dette kan dreie seg om hendelser som utfolder seg raskt og entydig, deriblant konflikter. Nye medier krever tilgang til ny teknologi, og ifølge Oddgeir Tveiten er den tilgangen fortsatt ujevn.¹¹⁰ Med utgangspunkt i disse ujevnheterne¹¹¹ vil det være naturlig å anta at tilgangen til ny teknologi er større i Norge og Sverige enn på Sri Lanka. Det kan også bety at papiravisen spiller en annen rolle på Sri Lanka enn den gjør i Norge og Sverige.

Daya Kishan Thussu (2007) bruker mediernes økende mobilitet som eksempel på det han kaller en «increasingly digitised global communication ecology».¹¹² Han mener at medieutviklingen det siste tiåret har vært enorm:

In a digitally connected globe, flows of all kinds of information – political discourse, scientific research, corporate data, personal communication and media entertainment – circulate round the world at a speed unimaginable even a decade ago.¹¹³

Thussu studerer spesielt fjernsynsjournalistikk. Han lanserer begrepene «media flow» og «contra media flow» og mener at «media flow» er nært knyttet til økonomisk makt.¹¹⁴

¹⁰⁹ Cook fra Allern, 2001: 139

¹¹⁰ Tveiten, 2006: 45

¹¹¹ ibid.: 119-123

¹¹² Thussu, 2007: 1

¹¹³ ibid.: 1

¹¹⁴ ibid.: 26

Konsekvensen er en draging mot en type fjernsynsjournalistikk som minner stadig mer om «infotainment». Paradokset med en mer globalisert verden er at samtidig som den binder mennesker tettere sammen, fører den også til større forskjeller.¹¹⁵ Anthony Giddens, Grahame Thompson og John Tomlinson presenterer tre forskjellige måter å se globalisering på. For Giddens er globalisering «the intensification of social relations»¹¹⁶, menneskers forhold til – og avhengighet av – hverandre forsterkes. For Thompson handler det om møter mellom mennesker – om «interaction and dependency».¹¹⁷ Tomlinson mener derimot at globalisering dreier seg om de erfaringer som mennesker gjør.¹¹⁸ På tross av forskjellige utgangspunkt, er de like fullt enige om at beskrivelsene er knyttet opp mot hverandre. De er også enige om at medier og kommunikasjon har vært av betydning for de ulike måtene å se globalisering på. Tehri Rantanen (2005) sier det slik: «They ... agree that the nature of these relationships is fundamentally changed, largely because of media and communications».¹¹⁹

Jens Fredrik Haahr og Hans-Henrik Holm (2005) mener at økt globalisering har endret nyhetsdagsordenen i de fleste vestlige land.¹²⁰ Holm (2002) bruker begrepet «mainstreaming» av internasjonale nyheter. Teorien er at en stor nyhet internasjonalt er en stor nyhet også nasjonalt. Ifølge Holm er det blitt både enklere og vanskeligere å skape en mottakerorientert utenriksjournalistikk.¹²¹ Enklere fordi det er større interesse for stoffområdet, vanskeligere fordi interessen er spredt på flere stoffområder. I tillegg er interessen svingende.¹²² Haahr og Holm mener at økt globalisering av nyhetsformidlingen er et viktig ledd i utviklingen av tykkere felleskapslag.¹²³ Den nasjonale nyhetsdagsordenen er blitt mer samlet, det er stort sett de samme emnene som dekkes og de dekkes stort sett på den samme måten.

¹¹⁵ Rantanen, 2005: 7, Tveiten, 2006: 27

¹¹⁶ Rantanen, 2005: 7

¹¹⁷ ibid.: 7

¹¹⁸ ibid.: 10

¹¹⁹ ibid.: 11

¹²⁰ Haahr og Holm, 2005: 16

¹²¹ Holm fra Holm et. al., 2000: 26

¹²² ibid.: 26

¹²³ Haahr og Holm, 2005.: 28

3.4 Forholdet til verden – utenriksjournalistikk i Norge og Sverige

Vi er for Nato, vi kritiserer Bush, men vi er interessert i Amerika og vi har et godt forhold til Europa¹²⁴

Slik oppsummerer tidligere utenriksredaktør i Aftenposten, Nils Morten Udgaard deknningen i norske medier. Bjørn Hansen mener «at den totale deknningen ligger langt under det man skulle ønske».¹²⁵ Han etterlyser større bredde. Det gjør også Elisabeth Eide (2002). Hun mener at en del av nyansene fra større internasjonale medier ikke blir med over den norske terskelen:

En framtidig utfordring for norske medier, i globaliseringens tidsalder, er å unngå den provinsialismen som ligger i forenkling og overflatiskhet: Skal det faktisk at Norge er et lite land, bety at vi er dårligere informert og dermed mindre i stand til å være aktive demokratiske deltakere når det gjelder de store og alvorlige spørsmålene?¹²⁶

Roy Krøvel (2008) har sett på deknningen av Norges rolle som fredsmegler på Sri Lanka. Ifølge Krøvel ble daværende utenriksminister Jan Petersen omtalt som «Freds-Jan» og Norge rost opp i skyene – i norske medier – for den jobben som norske politikere gjorde.¹²⁷ Elisabeth Eide (2008) kaller det «fugleperspektivet» – raskt inn, raskt ut, med dårlig tid til å fordype seg i andre kilder enn de umiddelbart tilgjengelige, nemlig de norske.¹²⁸ Krøvel mener at slike oppslag forteller mer om «oss» enn om «dem».¹²⁹ Hans argument er at møtet med «de andre» gir oss anledning til å konstruere vårt eget selvbilde. Nye møter med verden bidrar til å bekrefte de gode, gamle mytene om Norge – om folkets «fredelige karakter».¹³⁰

¹²⁴ Nils Morten Udgaard til *Le Monde Diplomatique*, april 2007

¹²⁵ Bjørn Hansen til *Le Monde Diplomatique*, april 2007

¹²⁶ Eide i Ottosen og Eide, 2002: 77

¹²⁷ Krøvel fra Eide og Simonsen, 2008: 55

¹²⁸ Eide og Simonsen, 2008: 69

¹²⁹ Krøvel fra Eide og Simonsen, 2008: 70

¹³⁰ *ibid.*: 70

Hvis vi journalister fortolker verden gjennom våre egne myter og stereotyper, risikerer vi å produsere ubrukelig kunnskap; kunnskap som ikke er robust nok til å møte virkeligheten slik andre ser den.¹³¹

Eide og Simonsen (2008) mener deknningen av konflikten på Sri Lanka er del av et større mønster.¹³² Mye av det som rapporteres fra verden er negative nyheter, elendighetsbeskrivelser, krig og katastrofer, men når nasjonen Norge er involvert, politisk eller økonomisk, dreier det seg ofte om Norge eller sentrale samarbeidspartners positive innsats. Konsekvensen er, ifølge Eide og Simonsen, at kritikkverdige forhold skjønnes.¹³³ Terje Tvedt (2003) peker på det han kaller journalistikkens «kapitulering overfor godhetsregimet».¹³⁴ Han mener at teorien om at Norge alltid utfører gode handlinger har befestet seg i den journalistiske tankegangen.

Haahr og Holm (2005) viser til en analyse av danske avislesere i 2002¹³⁵, som argumenterer for at geografisk avstand betyr mye for lesernes prioriteringer. De regioner som økonomisk eller sikkerhetspolitisk blir gitt størst vekt i det internasjonale samfunn prioriteres også redaksjonelt. Analysen viser at lesere bruker nesten en tredel av sin avistid på internasjonale nyheter og at utenriksstoff til en viss grad er elitestoff. Internasjonalt stoff prioriteres også høyere blant lesere med lang utdanning.¹³⁶ Haahr og Holm mener at analysen – som går fra 1962 og frem til 2002 – viser at nyhetskriterier som vesentlighet og aktualitet er viktigere i dag enn de var på 60-tallet.¹³⁷ Analysen peker også på et tydelig skille i hvilke geografiske områder som blir prioritert. I 1962 dreide to-tredeler av utenriksdeknningen seg om nærområdet – det vil si Europa. I 2002 ble resten av verden gitt størst oppmerksomhet. Bare 30 prosent handlet om Europa. Haahr og Holm mener det viser at «det nære utland» ikke er så viktig som tidligere.¹³⁸ Lars Kabel (2005) peker på den samme utviklingen. Han mener at flere går bort fra det han kaller «den

¹³¹ *ibid.*: 70

¹³² Eide og Simonsen, 2008: 130

¹³³ *ibid.*: 130

¹³⁴ Tvedt, 2003: 215

¹³⁵ Haahr og Holm, 2005: 175

¹³⁶ *ibid.*: 177

¹³⁷ *ibid.*: 185

¹³⁸ *ibid.*: 185

klassiske utenrikspolitiske beskrivelse av staters kamp om makt, interesse og territorium».¹³⁹ Han oppsummerer utenriksdekningen i dag gjennom fire karakteristikk:

- Den journalistiske og redaksjonelle verdi av å være øyenvitne ved betydningsfulle hendelser er stor.
- I kappløpet om å rapportere hendelser så aktuelt og dramatisk som mulig, går journalister langt. Noen hendelser overdramatiseres.
- Konflikt, nærhet og identifikasjon er sentrale nyhetskriterier.
- Dekningen preges av mer aktualitet og rapportering og mindre orientering, innsikt og fordyping.¹⁴⁰

Hver tredje nordmann mener at det er for lite stoff om land fra «Sør».¹⁴¹ Det viser tidligere undersøkelser blant lesere i riks- og regionsaviser.¹⁴² To av tre mener mengden er passe. Blant lokalavislesere mener under halvparten at det er nok, mens nær 40 prosent vil ha mer utenlandsstoff.¹⁴³ Oddgeir Tveiten mener at desto lenger ut i verden en hendelse foregår, desto større er sannsynligheten for at den ikke tilfredsstiller de aktuelle nyhetskriteriene. Dermed blir hendelsen glemt eller oversett. De hendelsene som prioriteres er de som kan dramatiseres, de som kan vinkles mot personer, og de som allerede er i nyhetene. Tveiten spør hvordan journalistikken kan utvikle seg på en slik måte at krigens og dets ekstraordinære unormale – ikke blir journalistikkens formative normaltilstand?¹⁴⁴ Teorien er at «våre» nyheter ikke er for «alle». På samme måte er det ikke «alle» nyhetene handler om. Dette er ikke bare et norsk fenomen. Herbert Gans skrev i 1980 om USA at «når utenrikspolitiske emner vies oppmerksomhet, er det ofte ut fra et perspektiv tett opp til amerikansk utenrikspolitikk, med få spørsmål og innvendinger».¹⁴⁵ Det har blitt hevdet at medieutviklingen og journalistikkens utvikling har bidratt til «globale institusjoner og informasjonsnettverk med en viss

¹³⁹ Kabel fra Haahr og Holm, 2005: 272

¹⁴⁰ *ibid.*: 275

¹⁴¹ «Land fra Sør» er en fellesbetegnelse på fattige land i Afrika, Asia, Oceania og Latin-Amerika. Kilde: www.global.no

¹⁴² Vaage 1989, fra Allern, 2001: 13

¹⁴³ *ibid.*: 13

¹⁴⁴ Tveiten, 2006: 234

¹⁴⁵ Gans, 1980 fra Tveiten, 2006: 92

rettferdighetsbalanse».¹⁴⁶ Tveiten mener likevel at utviklingen har vært ubalansert: Vestlige land har fått større utbytte av medieutviklingen enn «land fra Sør». Edward Said (1979) mener at «fraværet av en nyanserende og kommenterende journalistisk forståelse skaper grobunn for konflikt mellom Orienten og Oksidenten (Vesten)».¹⁴⁷ Han hevder at nyansering blir marginalisert.¹⁴⁸ Martin Eide (2004) peker også på denne usynliggjøringen – «at noen former for erfaring blir definert som perifere» og at de dermed får mindre betydning for tenkning og prioritering i et samfunn.¹⁴⁹ Eide mener at usynliggjøringen av det som er «langt borte» er en konsekvens av at mediene forfekter nærhet som nyhetskriterium.

Hjarvard (2002) peker på at de politiske endringene de siste to tiårene har påvirket utenriksjournalistikken. Tidligere ble all debatt fremstilt innenfor den kalde krigens rammer. I dag er mediene viktige – ikke bare for å fortelle om viktige hendelser – men fordi de kan spille en rolle i dem.¹⁵⁰ Utenriksdekningen har, ifølge Hans-Henrik Holm (2000), utviklet seg til å bli «et speil på den internasjonale maktstruktur og på det enkelte lands utenrikspolitikk».¹⁵¹ Han mener at mediene ikke lenger utfyller rollen som kontrollerende instans. De er del av makten, og desto mer et land er involvert i en bestemt sak, desto mer speiler mediens dekning landets utenrikspolitikk. Holms teori støttes av flere. Stig A. Nohrstedt og Rune Ottosen (2001) har i tidligere forskning vist at den nasjonale vinklingen følger den sikkerhetspolitiske orienteringen til et gitt land.¹⁵² Som jeg påpekte innledningsvis, er Sverige unntaket, ifølge Holm.¹⁵³ Han viser til undersøkelser som fremhever svenske medier som mer nøytralitetsorienterte og mindre opptatt av å skrive om ting som er direkte knyttet til dem.¹⁵⁴ Det er viktig å påpeke at det er flere sikkerhetspolitiske forskjeller mellom Norge og Sverige. Norge er for eksempel Nato-medlem. Med utgangspunkt i Holms teori om at utenriksdekningen er et speil av

¹⁴⁶ Tveiten, 2006: 27-28

¹⁴⁷ Said, 1979 fra Tveiten, 2006: 28

¹⁴⁸ *ibid.*: 28

¹⁴⁹ Eide, 2004: 144

¹⁵⁰ Hjarvard, 2002, fra Jensen, 2002: 95

¹⁵¹ Holm fra Holm et. al., 2000: 23

¹⁵² Nohrstedt og Ottosen, 2001 fra Ottosen, 2009b: 100

¹⁵³ Holm argumenter med at Sverige også har vært det historisk

¹⁵⁴ Holm fra Holm et. al., 2000: 23

utenrikspolitikken, er det naturlig at disse forskjellene også fører til forskjeller i utenriksdekningen. Utfordringen må være, mener Holm, å produsere en journalistikk som tar for seg de sivile samfunn – og speiler livsgrunnlaget for de mange – «uten å miste opplysningen, kritikken og debatten om makt og politikk av sikte».¹⁵⁵

Stig A. Nohrstedt og Rune Ottosen (2009) har studert forskjeller i dekning mellom Norge og Sverige (blant annet i Gulf-krigen). De kommer blant annet frem til at norske medier var mer avhengige av amerikanske kilder og Nato-kilder enn det svenske medier var.¹⁵⁶ I tillegg hadde norske medier lettere for å ty til «framing»¹⁵⁷ av Saddam Hussein som en «ny Hitler». Svenske medier var mer kritiske og la større vekt på konsekvenser for sivile ofre.¹⁵⁸ Det bygger opp under teorien til Holm om grunnleggende forskjeller i utenriksdekningen. Også Trym Oust Sonstad (2005) har sett nærmere på forholdet mellom norske og svenske medier.¹⁵⁹ Han fant at svenske løssalgsaviser har en høyere andel utenriksoppslag i deknings av forsider enn norske løssalgsaviser.¹⁶⁰ Sonstad peker på at norske aviser har en betydelig høyere andel oppslag med «nasjonal link», og en noe høyere andel oppslag med kjendisinnslag. I tillegg har de flere internasjonale nyheter om kriminalitet.¹⁶¹

3.5 Bildebruk

Artikler er ikke tekst alene, men kommer som regel med bilder og grafiske illustrasjoner, og en analyse av utenriksdekningen av en konflikt vil ikke være fullstendig uten visuelle virkemidler. Bernt Eide og Rune Ottosen (2008) mener at mens det er skrevet og forsket mye på skrevne reportasjetekster, står man nærmest på bar bakke når det gjelder forskning om reportasjebilder. De påpeker at «svært mange i pressen ikke regner bilder

¹⁵⁵ Holm et. al., 2000: 206

¹⁵⁶ Nohrstedt og Ottosen, 2009: 13

¹⁵⁷ se 2.5

¹⁵⁸ Nohrstedt og Ottosen, 2009: 13

¹⁵⁹ Sonstad sammenligner Dagbladet og VG med Aftenbladet og Expressen

¹⁶⁰ Sonstad, 2005: 21-22

¹⁶¹ ibid.: 21-22

som meningsbærende på samme måte som tekst»,¹⁶² til tross for at det visuelle dominerer de fleste medieflater. Det er heller ingen tvil om at nyhetsfortellinger med bilder får større oppmerksomhet enn fortellinger uten bilder. Eide og Ottosen mener at den fremtredende rollen til bilder gjør at de er mer utsatt for åpenbar propaganda fra krigførende parter.¹⁶³ De skriver derfor at utenriksbilder må vurderes kritisk med tanke på hvilke holdninger de formidler.¹⁶⁴

Flere bildeteoretikere har lenge hevdet at fotografiet er objektivt – at det gjengir det som det tas bilde av og at det derfor gir et sannferdig bilde av en virkelighet. En rekke medievitere har derimot påpekt at fotografen blir utsatt for så mange valg i prosessen at et fotografi umulig kan fremstilles som objektivt.¹⁶⁵ Jostein Gripsrud (1999) mener at tanken på det objektive i fotografiet må dreies mer i retning av semiotisk teori. Da tenker han særlig på konnotativ betydning. Konnotasjon¹⁶⁶ regnes ofte som betydningens andre trinn, denotasjon¹⁶⁷ er det første. Det som Gripsrud særlig finner interessant er at konnotasjoner endrer seg med tid, sted og kultur. De viser til «det variable i all betydning».¹⁶⁸

I en diskusjon om bruk av bilder i aviser er det naturlig å spørre seg hva leseren vil se. I hvilken grad er det styrende for hvilke bilder som blir brukt? Avisundersøkelser fra USA viser at lesere ikke vil se kontroversielle nyhetsbilder.¹⁶⁹ Det kan vi også se på deknningen. Fra 2003 til 2008 trykket New York Times bare bilder av et halvt dusin døde amerikanske soldater. I samme periode ble mer enn 4000 soldater drept i krigen i Irak. Ifølge Søren Pagter (2009) gjelder samme tendens i Danmark. Bilder som viser de menneskelige konsekvenser av krig er i mindretall. Pagter mener at hensikten med et

¹⁶² Eide og Ottosen fra Eide og Simonsen, 2008: 93

¹⁶³ *ibid.*: 93

¹⁶⁴ *ibid.*: 102

¹⁶⁵ Bech-Karlsen, 2002: 254

¹⁶⁶ Konnotasjon er tilleggsbetydninger eller de assosiasjoner som oppstår i møtet mellom et tegn og de kulturelle forutsetningene og verdiene til mottakeren (Heradstveit og Bjørgo, 1987: 39-40)

¹⁶⁷ Denotasjon er grunnbetydningen eller den leksikalske betydningen av tegnet (Heradstveit og Bjørgo, 1987: 39)

¹⁶⁸ Gripsrud, 1999 fra Bech-Karlsen, 2002: 259

¹⁶⁹ Pagter fra Kabel, 2009: 152

nyhetsbilde skal være å kommunisere med leseren. Det er ikke det samme som å sjokkere. Han påpeker likevel:

En uoverenstemmelse mellom virkeligheten og de nyhedsfotografier, som mediene bringer, er et problem for vores evne til at forstå verden og til at bruge nyhedsfotografiene i en historisk sammenhæng¹⁷⁰

Bildenes sentrale rolle i samfunnets kollektive minne er derfor ikke uproblematisk. Susan Sontag sier det slik: «The problem is not that people remember through photographs, but that they remember only through photographs».¹⁷¹ Donis Dondis viser til den triangulære tenkemodell, hvor alle bilder hører hjemme et sted – hvor avhenger av om de er referensielle, symbolske eller abstrakte. Det abstrakte handler om det visuelle budskapet, det referensielle om det bildene refererer til og det symbolske om den siden av bildene som aktiverer etablerte tankekonstruksjoner, forestillinger og stereotyper.¹⁷² I journalistisk reportasje og nyhetsarbeid bør for eksempel det referensielle dominere. Barbara Zelizer (2005) peker på det problematiske i at nyhetsbilder ikke alltid stemmer overens med virkeligheten. Hun mener at bildene representerer sterke forenklinger og at de bildene som velges ofte fungerer symbolsk og ikke referensielt, også i journalistisk reportasje og nyhetsarbeid.¹⁷³

3.6 Kildebruk

Lars Nord, Adam Shehata og Jesper Strömbäck (2003) mener at kildene spiller en særlig rolle i deknningen av internasjonale konflikter og kriger, fordi disse situasjonene ofte preges av knapphet på informasjon.¹⁷⁴ De fleste studier bekrefter bildet av medier som ensidig baserer seg på elitekilder i en krigssituasjon.¹⁷⁵ Det viser at massemediene er svært avhengig av «mektige, institusjonelle eliter som nyhetskilder».¹⁷⁶ Dette gjelder

¹⁷⁰ *ibid.*: 152

¹⁷¹ Susan Sontag, fra Zelizer, 2005: 99

¹⁷² Eide og Ottosen fra Eide og Simonsen, 2008: 95

¹⁷³ Zelizer, 2005: 99

¹⁷⁴ Nord, Shehata og Strömbäck, 2003: 19

¹⁷⁵ *ibid.*: 24

¹⁷⁶ Allern, 1996: 150

spesielt i deknningen av konflikter. Edward Herman og Noam Chomsky (1988) bruker begrepene «verdige» og «uverdige» ofre for å forklare hvorfor noen ofre blir synlige i mediene, mens andre blir ignorert. «Verdige» ofre er de man identifiserer seg med, «uverdige» ofre er de man kan velge bort.¹⁷⁷

Tonje Raddum og Aslaug Veum (2006) mener at mange analyser av kildebruk i medietekster har en tendens til å bli avgrenset til et spørsmål om hvilke typer mennesker som kommer til orde i stedet for hvordan kildene fremstilles.¹⁷⁸ Dette er spesielt et problem i kvantitative innholdsanalyser. Raddum og Veum argumenterer for at spørsmål om kildebruk i medietekster må knyttes til hvordan disse tekstene skaper virkelighet. De mener at det er et spørsmål om i hvilken grad en tekst lykkes i å presentere sine verdivurderinger som «naturlig» og «normal» kunnskap og mening. Mark Kieran (1998) er inne på det samme:

A journalist's news report should aim to persuade the audience that his or her description and interpretation is the rational and appropriate one¹⁷⁹

I en situasjon der eliten er samlet, nedtones folkemeningen, skriver Lance Bennett (1990). Det fører til at opinionen i liten grad brukes som kilde. Resultatet blir at offisielle institusjoner tillegges større betydning.¹⁸⁰ Teun van Dijk (1988) påpeker at «i europeiske avisers omtale av konflikter mellom ulike etniske grupper får ofte myndighetene snakke, mens talpersoner for de etniske gruppene sjelden siteres».¹⁸¹ Bennett har utviklet en indeksteori som går ut på at «massemedienes dekning av hendelser i det internasjonale samfunnet avspeiler myndighetenes interesser og perspektiver».¹⁸² Han mener alternative kilder eller ikke-offisielle stemmer bare vil komme til uttrykk i mediene hvis deres synspunkter allerede er uttrykt i «offisielle sirkler».¹⁸³ Flere studier bekrefter

¹⁷⁷ Herman og Chomsky, 1988, fra Herman, 1996: 2

¹⁷⁸ Raddum og Veum, 2006: 136

¹⁷⁹ Kieran, 1998: 27

¹⁸⁰ Bennett 1990:106

¹⁸¹ Van Dijk 1988: 196

¹⁸² Bennett 1990: 106

¹⁸³ ibid.: 106

indeksteorien, blant annet Hallins studie av Vietnam-krigen.¹⁸⁴ Hallin viste at amerikanske medier først ble kritiske da politikere begynte å stille spørsmål ved engasjementet i Vietnam.¹⁸⁵ Hallin mener at mediedekningen er avhengig av «graden av enighet». Hvis eliten står samlet, vil mediene reflektere myndighetenes standpunkter. De vurderinger som journalister og redaksjoner tar, påvirker også kildevalget. Dette skjer blant annet gjennom «framing», som er å velge aspekter av en oppfattet virkelighet og fremheve dem i en kommuniserende tekst. Resultatet er at visse aspekter av virkeligheten får oppmerksomhet, mens andre blir usynlige.¹⁸⁶ Todd Gitlin (2007) har kalt «framing» en måte å organisere verden på – «for journalists who report it, and in some important degree, for us who rely on their reports».¹⁸⁷ Robert Entman (1993) sier det slik: «To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient».¹⁸⁸ Entman mener at selv om journalister følger yrkesprofesjonens regler for «objektiv rapportering», fremheves likevel én side av virkeligheten. Det vil hindre at publikum får et balansert syn på situasjonen.¹⁸⁹

3.7 Propaganda

Garth Jowett og Victoria O'Donnell (1999) definerer propaganda som «et bevisst og systematisk forsøk på å forme og manipulere oppfatninger og atferd for å oppnå en respons som underbygger propagandistenes formål».¹⁹⁰ Et sentralt problem i propagandateori er imidlertid å skille propaganda fra andre former for kommunikasjon. Det er forskjellige former for propaganda. «Hvit» propaganda fremstiller budskapet som sannheten, med en tydelig avsender. «Grå» propaganda fremstiller budskapet som sannheten, men avsenderen er ukjent og budskapet kan derfor ikke verifiseres. I «svart» propaganda fremstilles avsenderen som en annen enn den egentlig er. At propaganda spiller en viktig rolle – og kanskje spesielt i dekingen av konflikter – er det liten tvil om.

¹⁸⁴ Bennett, 1994: 24

¹⁸⁵ Hallin, 1986: 163

¹⁸⁶ Entman, 1993: 52-53

¹⁸⁷ Gitlin, fra Zelizer, 2004: 140

¹⁸⁸ Entman 1993: 52

¹⁸⁹ Ibid.: 56

¹⁹⁰ Jowett og O'Donnell, 1999: 6

Som Stig A. Nohrstedt et al. (2000) påpeker, «the context for war correspondents and media coverage of military operations in international conflict is flooded by propaganda.¹⁹¹ Stig A. Nohrstedt og Rune Ottosen (2009a) har sagt det slik:

When one considers the media's extreme attention to military conflicts and how they can be exploited to change a political situation and agenda, one wonders whether some wars can, perhaps, even be explained through the role of the media¹⁹²

Jake Lynch og Annabel McGoldrick (2005) mener det er viktig at journalister oppdager når de blir utsatt for propaganda, ikke bare for å gi et mest mulig riktig bilde av hva som skjer, men fordi en tilstand av uvitenhet kan føre til mer propaganda.¹⁹³ Edward Herman og Noam Chomsky (1988) beskriver mediedekning av krig som

notable for the way in which views that run counter to official sources are deemed unacceptable, ideological alternatives are ignored and discussion is "bounded"¹⁹⁴

Resultatet er, ifølge Herman og Chomsky, nyhetsmedier som i mindre grad produserer objektiv journalistikk og i stedet lar seg utsette for propaganda. De mener at mediedekningen av Vietnam-krigen ikke ble definert ut i fra hva som ble dekket, men ut i fra hva som faktisk ikke ble dekket.¹⁹⁵

3.8 Krig eller fred?

I sin studie ønsket Galtung og Ruge (1965) en journalistisk tilnærming som dreide seg mer mot prosesser og mindre mot hendelser. Målet var en journalistikk som

tries to depolarize by showing the black and white of all sides, and to de-escalate by highlighting peace and conflict resolution as much as violence¹⁹⁶

¹⁹¹ Nohrstedt et al., 2000 fra Richardson, 2002: 181

¹⁹² Nohrstedt og Ottosen, 2009: 15

¹⁹³ Lynch og McGoldrick, 2005: 97

¹⁹⁴ Herman og Chomsky, 1988, fra Thussu: 2003: 6

¹⁹⁵ ibid.: 6

¹⁹⁶ Galtung fra Senthon, 2008: 66

Flere akademikere og journalister har tatt hypotesene til Galtung og Ruge – og Galtungs modell for fredsjournalistikk – videre, deriblant Jake Lynch og Annabel McGoldrick (2005). De beskriver Galtungs modell som «an analytical model to predict, identify and connect shortcomings in reporting».¹⁹⁷ Galtung deler freds- og krigsjournalistikk inn i fire kategorier. Fredsjournalistikk er freds- og konfliktorientert, sannhetsorientert, menneskeorientert og løsningsorientert. Krigsjournalistikk derimot er krigs- og voldsorientert, propagandaorientert, eliteorientert og seiersorientert.¹⁹⁸ Galtung presenterer to måter å definere fred på. I fredsjournalistikk er fred ikke-vold og kreativitet. I krigsjournalistikk er det seier og våpenhvile.¹⁹⁹

En sentral del av modellen for fredsjournalistikk er at journalister og redaksjoner kan utgjøre en forskjell – som et resultat av valgene de tar. Lynch og McGoldrick mener at en konflikt ikke må fremstilles som om den bare består av to parter der det logiske resultatet er at en må vinne og en må tape. Journalister skal ikke velge side, men har en forpliktelse til å forstå en konflikts kompleksitet og bidra til å skape fredelige løsninger.²⁰⁰ Det pekes blant annet på journalistens rolle som sosial aktør.

Peace journalism is when editors and reporters make choices – of what stories to report and about how to report them – that create opportunities for society at large to consider and value non-violent responses to conflict.²⁰¹

David Loyn mener at agendaen i fredsjournalistikk er for tydelig. Han vil heller ha journalistikk som har som målsetting å være objektiv og sannhetssøkende. Loyn mener at det ikke er journalistens oppgave å tolke. Journalisten må rapportere det han eller hun ser.²⁰² Også Ross Howard og Christoph Spurk trekker frem utfordrende aspekter ved fredsjournalistikk. De mener at overdreven bruk – ved at for eksempel trusselbildet tones ned – faktisk kan utgjøre et seriøst demokratisk problem. Da blir det i stedet «an

¹⁹⁷ Lynch og McGoldrick, 2005: 7

¹⁹⁸ ibid.: 6. Se vedlegg 9.5 for modell

¹⁹⁹ ibid.: 6

²⁰⁰ Lynch, 2002: 30-33

²⁰¹ Lynch and McGoldrick, 2005: 5

²⁰² Eide og Simonsen, 2008: 84

'indented' outcome program where the exploration is taken in a determined direction – but where people's participation is ignored». ²⁰³ Senthana er inne på det samme. Han påpeker at det er problematisk dersom fredsdiskursen påføres samfunnet – og ikke skapes – gjennom fredsjournalistikk. ²⁰⁴ Hvilken rolle skal medier og journalister ha i en krigssituasjon? Martin Bell mener at mediene bør kunne støtte militære inngrep der det vurderes som hensiktsmessig, for eksempel for å hindre brudd på menneskerettighetene. Han argumenterer med at politiske ledere ofte er handlingslammet i slike situasjoner og at mediene kan fungere som pådrivere for å redde liv. ²⁰⁵ Jake Lynch og Annabel McGoldrick mener på sin side at kritikerne undervurderer stormaktenes vilje og evne til å manipulere og utsette medier for propaganda. ²⁰⁶

3.9 Oppsummering

Det er liten tvil om at journalistikken – og dermed også utenriksjournalistikken – i stor grad er styrt av de valg som journalister og redaksjoner tar. Det var også utgangspunktet for Galtung og Ruges hypoteser fra 1965 – de tok først og fremst for seg prosessene bak og må ikke ses som egne nyhetskriterier. Formålet var å gi en pekepinn om noen typiske karaktertrekk ved utenriksdekning, og som hypoteser mener jeg at de – og Galtungs modell for fredsjournalistikk – også kan være relevante i en analyse av dekningen av konflikten på Sri Lanka. De må imidlertid ses i sammenheng med annen teori. Med utgangspunkt i de teoretiske perspektivene jeg har presentert i denne delen av oppgaven, ønsker jeg å se nærmere på dekningen av konflikten på Sri Lanka. Hva dekker mediene? Hva dekkes ikke? Og kan noen av disse svarene være med på å gi noen karakteristikk av hvordan norske og svenske aviser dekker kriger og konflikter som er langt borte og som pågår over lengre tid?

²⁰³ Howard og Spurk fra Senthana, 2008: 66

²⁰⁴ *ibid.*: 66

²⁰⁵ Sjøvaag, 2005: 2

²⁰⁶ *ibid.*: 2, Lynch og McGoldrick, 2005: 183

4 Metode

Jeg deler analysen i denne oppgaven i to. Del 1 er en kvantitativ innholdsanalyse. I del 2 tar jeg tallmaterialet i del 1 videre – med utgangspunkt i relevant teori – i en kvalitativ analyse av dekningen. I dette kapitlet vil jeg forklare hvorfor jeg har valgt denne tilnærmingen og hvordan jeg vil gjennomføre den. Først vil jeg imidlertid redegjøre for hvordan jeg kom frem til utvalget.

4.1 Utvalget

Utvalget dekker krigens siste 100 dager – og tar for seg perioden fra 8. februar til 18. mai 2009 (100 dager).²⁰⁷ Utvalget består av 327 tekster; 55 i Aftenposten, 35 i Dagens Nyheter og 237 i Daily Mirror.

Stig Hjarvard (2002) beskriver to hovedtendenser i forskning på utenriksjournalistikk. Den ene er seleksjon, at hendelser fungerer som uavhengige variabler som former dekningen. Den andre er sosial konstruksjon.²⁰⁸

Social actors in the field of foreign news are knowledgeable agents, whose actions at times may make a specific difference. Simultaneously, however, they are informed by, and to some extent subordinated to, the social structures that govern the journalistic profession, the particular media organization, the political and cultural framework of the country in question, and so on.²⁰⁹

Mitt utvalg viser begge deler. For selv om dekningen av konflikten på Sri Lanka er sosialt konstruert – og styrt av de krigførende partene – så er dekningen i stor grad et resultat av hendelser. Eksempler på slike hendelser er demonstrasjoner i Norge (og andre vestlige

²⁰⁷ Utvalget er avgrenset til 100 dager, iberegnet røde dager. Daily Mirror publiseres ikke på søndager (i motsetning til Aftenposten og Dagens Nyheter). Det betyr at utvalget dekker 83 utgaver (eller avisdager) på Sri Lanka, 79 utgaver i Norge og 82 utgaver i Sverige. Forskjellige antall utgivelser skyldes ulike helligdager. Aftenposten har to utgivelser på tirsdager, onsdager og torsdager (morgen og aften). Jeg har i denne oppgaven valgt å definere antall utgivelsesdager. Derfor regner jeg morgen- og aftenutgaven som del av samme utgivelsesdag.

²⁰⁸ Hjarvard fra Jensen, 2002: 91

²⁰⁹ *ibid.*: 96

land) eller konkrete kamper og operasjoner i regi av en av partene.

Jeg har valgt dette utvalget da det tar for seg krigens siste fase. Ved å dele utvalget inn i tre tilsvarende store perioder, finner jeg at det i den siste perioden²¹⁰ sto 24 tekster på trykk i Aftenposten. Dette utgjør 43,6 prosent av det totale antall tekster. De to foregående periodene²¹¹ inneholdt 27,9 og 29,1 prosent av tekstene. Det viser en økning i dekning i den siste perioden. I Dagens Nyheter og Daily Mirror var tallene for den siste perioden henholdsvis 25 (67,6%) og 84 tekster (34,4%). Det viser at mens intensiteten i Daily Mirror var relativt høy gjennom hele perioden, ble den forsterket i Aftenposten og ikke minst i Dagens Nyheter i den siste perioden. Det er også interessant å observere at det i 2009 ble skrevet mer om konflikten på Sri Lanka i Aftenposten enn i noen av de andre årene på 2000-tallet.²¹² Et søk i Retriever²¹³ etter antall artikler i Aftenposten med søkeordet «Sri Lanka» viser at det var dobbelt så mange artikler i 2009 som i 2008. På mange måter er det derfor intensiteten i avslutningen av krigen – som blant annet førte til økt dekning – som gjør det mulig å analysere hvordan avisene dekket konflikten ut i fra en slik tidsperiode. Jeg har vært opptatt av at utvalget skal være representativt for dekningen. Å «sample» kortere perioder for å peke på utvikling over tid er et vanlig metodegrep i medieforskning. Guido Stempel (1952) sammenlignet utvalg på henholdsvis 6, 12, 18, 24 og 48 utgaver av samme avis. Han konkluderte med at alle utvalgene var tilstrekkelige.²¹⁴ Han fant også ut at selv om han økte utvalget utover tolv utgaver, ble ikke nøyaktigheten ved datamaterialet merkbart bedre.²¹⁵

²¹⁰ 19.04-18.05

²¹¹ 19.03-18.04 og 17.02-18.03

²¹² se vedlegg 9.3. En gjennomgang av artikler med søkeordene «Sri Lanka» og «krig» i løpet av det siste tiåret (2000-2009) viser at 2009 var det året med desidert flest treff.

²¹³ Retriever er leverandør av medieovervåkning, verktøy for redaksjonell research og medieanalyse.

Leverandøren het tidligere A-tekst. Kilde: www.retriever.no.

²¹⁴ Stempel, fra Allern, 2001: 79

²¹⁵ ibid.: 51

4.2 Partene

Aftenposten²¹⁶ og Dagens Nyheter²¹⁷ har en rekke likhetstrekk. De er sine lands største riksdekkende abonnementsaviser, har tilnærmet like opplag, holder til i hovedsteder, og en betydelig mengde stoff er rettet mot eget lokalområde. Aftenposten har egen Aften-utgave tilpasset Oslo-området. Dagens Nyheter har en tilsvarende Stockholm-seksjon. Tekster fra Aften-utgaven og A-Magasinet er inkludert i analysen, det er også tekster fra Stockholm-seksjonen, samt helgebilag som tilhører Dagens Nyheter. Jeg har ikke tatt med artikler som bare er publisert på Internett, da denne oppgaven ser på dekningen i papiravisene. Ved flere anledninger i papirutgavene henvises leseren til å gå inn på nettutgaven. Det er naturlig å anta at en betydelig del av nyhetsdekningen foregår på nett, og at konflikten dekkes på en annen måte i papirutgaven enn hva tilfellet ville vært før Internett ble allment nyhetsmedium. Det understreker også hvorfor jeg har valgt å analysere én spesifikk periode – i stedet for å se på konflikten over en lengre periode. Daily Mirror²¹⁸ er betydelig mindre enn Aftenposten og Dagens Nyheter i opplag. Jeg har ikke tatt med artikler fra nettutgaven. Daily Mirror er regnet som en av de tre største engelskspråklige avisene på Sri Lanka²¹⁹, men er den eneste som er privateid. Ifølge Selvarajh Senthana (2007) er det et tydelig skille mellom statseide og privateide aviser på Sri Lanka.²²⁰ Daily Mirror er eid av en singalesisk mediebedrift, men det er naturlig å anta at avisen vil fremstå som mer objektiv – og mindre utsatt for propaganda – enn en statseid avis. Det er med på å gjøre avisen aktuell i en komparativ analyse. Jeg er imidlertid klar over at forholdene som journalister arbeider under på Sri Lanka, på langt nær kan sammenlignes med forholdene som journalister i Norge og Sverige arbeider under. Som påpekt i 2.4, så er pressefriheten på Sri Lanka svært begrenset. Det kan være med på å forklare forskjeller i dekningen.

²¹⁶ Aftenposten har et opplag på 354 754 (morgen- og aftenutgave) og eies av Schibsted (www.aftenposten.no, 2010).

²¹⁷ Dagens Nyheter har et opplag på 316 200 og eies av Bonnier-konsernet, (www.dn.se, 2010).

²¹⁸ Daily Mirror har et opplag på 30 000 og eies av Wijeya Newspapers Ltd. (www.dailymirror.lk, 2010)

²¹⁹ Senthana, 2008: 21

²²⁰ *ibid.*: 21

4.3 Retriever og klipputvalg

Data fra Aftenposten og Dagens Nyheter er samlet inn ved hjelp av den elektroniske databasen Retriever. Jeg søkte på «Sri Lanka» i hele teksten i den aktuelle perioden og fikk 71 treff i Aftenposten og 44 treff i Dagens Nyheter. Jeg har utelatt artikler som ikke handlet om konflikten, dette kommer jeg nærmere inn på i 4.4.4. For å kontrollere at jeg har fått med alle relevante artikler i Aftenposten og Dagens Nyheter – det kan for eksempel ha vært artikler på trykk som ikke hadde «Sri Lanka» i seg – har jeg også søkt etter artikler med ordene «tamil»/«singaleser». Jeg fant én artikkel under disse søkeordene i Aftenposten som ikke hadde søkeordet «Sri Lanka» i seg og har derfor tatt med denne teksten i utvalget. Jeg fant ingen ytterligere tekster i Dagens Nyheter.

Flere har stilt spørsmål ved Retrievers pålitelighet.²²¹ Det har blant annet blitt hevdet at Retriever kan lede forskere på villspor fordi databasen utelater flere artikler som finnes i avisenes papirutgaver. Tidligere ble for eksempel ikke tekster fra NTB arkivert under Aftenposten. Heller ikke alle leserbrev legges ut. Urszula Srebrowska (2005) hevder at det er problematisk at Retriever blir betraktet som en pålitelig informasjonskilde. Hun mener at de som velger Retriever som eneste kilde for informasjon om avisers innhold, kan få et ufullstendig eller forvrent bilde av deknningen.²²² Daglig leder i Retriever Norden, Anders R. Eriksen (2005) påpeker at «enkelte artikler kan av opphavsrettslige eller avtalemessige forhold være utelatt».²²³ Han avviser imidlertid at Retriever leder brukere på villspor og argumenterer for at søkedatabasen gir et representativt bilde av avisers innhold.²²⁴ Et problem ved å bruke Retriever var tidligere at tekstene ikke inneholdt bilder. Jambført teorien om at det visuelle dominerer de fleste medieflater, betyr det at en betydelig del av nyhetene har vært utelatt. De fleste nyere artikler er imidlertid lagt ut som pdf. Fire av 55 tekster i Aftenposten og to av 35 tekster i Dagens Nyheter mangler pdf, men fire av disse tekstene inneholder bildetekster, og i de to andre tekstene (to notiser) kom det klart frem at de ikke inneholdt bilder. Det er dermed mulig å danne

²²¹ Rossland, 2006: 34-35

²²² Srebrowska, 2005: 43

²²³ Eriksen, 2005: 45

²²⁴ *ibid.*: 48

seg et inntrykk av hvilke bilder som har vært på trykk.

Datamaterialet fra Daily Mirror er hentet fra klipparkivet til Menneskerettighetscenteret til det juridiske fakultetet ved Universitetet i Colombo. Jeg var på Sri Lanka i februar 2010 og tilbrakte flere dager ved Menneskerettighetscenteret. Klipparkivet er satt sammen av studenter ved fakultetet og inneholder relevante avisartikler fra fem engelskspråklige aviser.²²⁵ Senteret har egne klipparkiv med singalesiske og tamilske aviser.²²⁶ Ifølge senteret brukes klipparkivet blant annet i forskningsøyemed. Arkivet er grundig – ikke minst ut i fra antall tekster – men er på langt nær feilfritt. Det er umulig å etterprøve om det var flere artikler på trykk enn det var artikler i klipparkivet. Arkivet inneholdt for eksempel bare et fåtall ledere. Derfor har jeg – via avisens nettside – fått tilgang til alle lederne som ble publisert i papirutgaven i den aktuelle perioden. 34 ledere handlet om konflikten.²²⁷ Ved å supplere klipputvalget med tekster fra den sjangerkategorien som i størst grad virket å være underrepresentert, mener jeg at utvalget gir et reelt bilde av hvordan lesere av Daily Mirror opplevde krigen.

4.4 Valg av metode

Det finnes ifølge Harald Østbye (1997) to relevante tilnæringsformer i større forskningsprosjekter: kvantitativ og kvalitativ metode.²²⁸ Kvantitativ metode er særlig egnet til å studere forhold som kan måles og telles, og søker mot en «systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap».²²⁹ Metoden kan for eksempel brukes for å studere utvikling over tid. Målet er, ifølge Svein Andersen (1997), å klargjøre og generalisere. Han beskriver systematisk forenkling – og en god generalisering – som et nødvendig skritt mot forståelig kunnskap²³⁰, og mener tre krav bør stilles til en god generalisering: at den kan sammenfattes på en enkel måte, at den er

²²⁵ Daily Mirror, Sunday Times, Sunday Leader, Sunday Observer, Daily News, The Island.

²²⁶ Flere av avisene (deriblant Daily News og The Island) kommer ut på flere språk.

²²⁷ To av 34 ledere var inkludert i klipputvalget

²²⁸ Østbye fra Allern, 2001: 63

²²⁹ *ibid.*: 76

²³⁰ Andersen, 1997: 130

forenlig med eksisterende kunnskap på området og at den kan testes ut.²³¹

Der den kvantitative analysen sier mye om utbredelse og antall, sier den imidlertid «lite om tekstenes oppbygging, språk og diskurser».²³² For å gå mer i dybden foretrekkes derfor kvalitative undersøkelser. Datainnsamling i kvalitativ metode foregår ved deltagende observasjon, intervjuer og/eller diskurs- og tekstanalyse. Metoden baserer seg på å bruke få enheter, men mange variabler. Ulempen er at utvalget som regel er for lite representativt til at man kan generalisere resultatene. En løsning er derfor den jeg velger i denne oppgaven. Jeg vil gjennomføre kvantitative innholdsanalyser, med kvalitativ tilnærming – ved å bruke en rekke variabler. I tillegg vil jeg gjennomføre kvalitative analyser, med utgangspunkt i datamaterialet fra innholdsanalysen. Å bruke flere metoder kan, som Klaus Bruhn Jensen (2002) påpeker, bidra til å kombinere flere perspektiver på samme empiriske område.²³³ Stig Hjarvard (2002) mener at metodene er opptatt av forskjellige dimensjoner ved den sosiale interaksjonen.²³⁴ Metodene er ikke motstridende, men bidrar gjensidig med kunnskap for å skape forståelse for helheten. Mens kvalitative analyser ser på enkeltsituasjoner, vil kvantitative analyser interessere seg for fellestrekk på tvers av enkeltsituasjonene.²³⁵ Forskjellige kvalitative metoder kan også kombineres. Én ulempe med å blande metoder er at forskeren sjelden behersker ulike metoder like godt. I tillegg kan ulike metoder i samme prosjekt gi uttrykk for ulike vitenskapsteoretiske posisjoner.

4.5 Reliabilitet og validitet

Jeg har allerede forklart hvorfor jeg vurderer utvalget som representativt. Hvorvidt de metodiske tilnærmingene holder mål, vurderes imidlertid primært ut i fra to faktorer: reliabilitet og validitet. Reliabilitet sikter til nøyaktigheten i de ulike operasjoner i prosessen. Østbye (1997) mener at kvantitativ analyse har sin styrke når det gjelder høy

²³¹ *ibid.*: 165

²³² Østbye fra Allern, 2001: 63

²³³ Jensen, 2002: 268

²³⁴ Hjarvard fra Jensen, 2002: 73

²³⁵ *ibid.*: 75

reliabilitet.²³⁶ Det er to måter å teste reliabilitet: stabilitetstest og ekvivalenstest.²³⁷ I stabilitetstesten blir alle beregninger utført minst to ganger. Beregningene gjøres med betydelig mellomrom (i tid) og har utfallet av beregningene vært avvikende, foretas en ekstra beregning. I ekvivalenstesten sammenlignes det empiriske materialet med tilsvarende empiri presentert av andre. Dette kan være med på å sikre en tilfredsstillende grad av intersubjektivitet. Utfordringen i denne oppgaven er at lignende empiri ikke har blitt utført tidligere. Det har vært forsket på utenriksdekning i Norge og Sverige²³⁸, det har også vært forsket på deknningen i srilankiske medier²³⁹ – og jeg kan sammenligne mine resultater med disse studiene – men det har ikke vært gjort noen tilsvarende komparativ studie tidligere. Jeg velger derfor å gjennomføre en stabilitetstest, på en avgrenset del av utvalget. Et av kriteriene for en slik test er at det går tilstrekkelig med tid mellom hver test. Min første stabilitetstest ble gjennomført i mars 2010. Test nummer to fant sted høsten 2010. Intersubjektiviteten er testet etter følgende formel: $R = 2M/(N1+N2)$.²⁴⁰ Testen viste at reliabiliteten var på i overkant av 90 prosent. Ifølge Ottar Hellevik (1991) regnes en reliabilitetsprosent på 80 prosent som tilstrekkelig.

Validitet dreier seg om hvorvidt analysen er gyldig og relevant i forhold til problemstillingen.²⁴¹ Det betyr også at den avhenger av hva som blir målt. Det betyr igjen at det må være samsvar mellom begrepsbruk på teoriplanet og empiriplanet.²⁴² Ifølge Østbye er det primært kvalitativ analyse som kan bringe forskeren «tettere inn mot kjernen av de teoretiske begrepene, altså ha høy validitet».²⁴³ Kan datamaterialet generaliseres? Hvor høy er den empiriske dekningsgraden? Fanger foretatte operasjoner og presiseringer av teoretiske begrep opp viktige empiriske aspekter? Dette vil jeg komme nærmere inn på under presentasjonen av de kvalitative metodevalgene.

²³⁶ Østbye et al., 1997: 27

²³⁷ Hellevik, 1991: 159

²³⁸ Nohrstedt og Ottosen, 2003

²³⁹ Senthana, 2008 og Lee og Maslog, 2008

²⁴⁰ R = reliabilitetsprosenten, M = utsagn kodet likt, $N1$ = utsagn kodet første gang, $N2$ = utsagn kodet andre gang

²⁴¹ Hellevik, 1991: 159, Østbye et al., 1997: 36

²⁴² Hellevik, 1991: 42

²⁴³ Østbye et al., 1997: 27

4.6 Variabler

Jeg vil presentere resultatene i den kvantitative innholdsanalysen med utgangspunkt i syv variabler. Variablene vil ha som mål å bidra til å gi svar på de tre forskningsspørsmålene, og dermed gi en pekepinn om deknningen som helhet. Tre av variablene (4.6.1-3) tar for seg tekstenes form, de øvrige ser på tekstenes innhold. Jeg vil i en komparativ analyse trekke flere av variablene sammen. Jeg har valgt disse variablene:

4.6.1 Antall artikler

I Aftenposten og Dagens Nyheter har jeg sett på antall tekster som har søkeordet «Sri Lanka» i seg. Jeg har deretter definert hvilke tekster som handler om konflikten. I klipparkivet til menneskerettighetscenteret har jeg gått gjennom alle tekster fra Daily Mirror. Jeg ønsket å gjøre de tre utvalgene så sammenlignbare som mulig. Utvalget fra Daily Mirror var allerede plukket ut – og inneholdt bare tekster som handlet om konflikten. Derfor så jeg det som vesentlig at også utvalgene i Aftenposten og Dagens Nyheter bare inneholdt tekster som handler om konflikten. Jeg vil her gjøre rede for hvilke tekster jeg ikke inkluderte:

Søk etter tekst med «Sri Lanka», «tamil» eller «singaleser» i Aftenposten ga 71 treff. 55 tekster (77,5%) handlet om konflikten.²⁴⁴ Jeg har utelatt disse tekstene: en notis om tall (kuriosa), en notis om indisk politikk, en notis om tekniske duppeditter, en sak om økonomi, en notis om internasjonal politikk, et intervju med 14 år gamle Archana fra Oslo (srilankisk opphav, men konflikten nevnes ikke), fem leserbrev om konflikten (fire av dem sto i Si:D-spalten), en frokostprat med Jonas Gahr Støre, ett spørsmål i en quiz-spalte og tre nyhetsartikler om terrorangrepet på det srilankiske cricketlandslaget i Pakistan. I frokostpraten med Jonas Gahr Støre var Sri Lanka del av en digresjon. Konflikten var ikke et tema. I artiklene om terrorangrepet ble det tidlig avkreftet at denne hendelsen hadde noen kobling til konflikten på Sri Lanka.

²⁴⁴ Leserbrev er utelatt. Se 4.6.2.

Søk etter tekst med «Sri Lanka», «tamil» eller «singaleser» i Dagens Nyheter ga 44 treff. 35 tekster (79,5%) handlet om konflikten. Jeg har utelatt disse tekstene: en notis om fjernsynsprogram om Sri Lanka, en nekrolog, en notis om FN og rasisme, en notis om pirater (primært utenfor Somalia), to notiser og en nyhetsartikkel om terrorisme (uten at temaet kobles opp mot konflikten på Sri Lanka) og to nyhetsartikler om terrorangrepet på cricketlandslaget.

Dette viser at flertallet av tekstene med søkeordene «Sri Lanka», «tamil» eller «singaleser» i Aftenposten og Dagens Nyheter handlet om konflikten.

4.6.2 *Sjanger*

Sjanger er, ifølge Sigurd Allern (2001), et sett av normer om artikkelens innhold og form som har betydning for journalisten og leseren.²⁴⁵ Grensene mellom de ulike sjangrene kan imidlertid være vanskelige å trekke, de kan også variere mellom forskjellige land og kulturer. I denne oppgaven har jeg definert følgende sjangerkategorier: reportasje, nyhetsartikkel, notis, kommentar og leder.²⁴⁶ Sjangerkategoriene kan deles i to hovedkategorier: nyhetsstoff (nyhetsartikler, notiser og reportasjer) og meningsstoff (kommentarer og ledere). Enkelte kommentarer er signert eksterne skribenter, jeg har likevel tatt disse med da de er skrevet på oppdrag fra redaksjonen. Jeg har ikke tatt med øvrige leserinnlegg da jeg primært er interessert i å se på den redaksjonelle dekningen av konflikten. Jeg er klar over at det ligger redaksjonelle vurderinger bak hvilke innlegg som kommer på trykk og hvilke som utelates. I 4.6.1 redegjorde jeg for hvilke tekster jeg har utelatt. Enkelte tekster består av flere mindre tekster. Der disse mindre tekstene også fungerer individuelt, har jeg kodet dem enkeltvis. Der tekstene er tilsvarende eller sidesaker og må forstås innenfor rammen av en større, tilhørende tekst, har jeg kodet teksten én gang. Daily Mirror har en fast spalte på sine kommentarsider («Mirror Frontline») hvor en av avisens journalister følger det srilankiske forsvaret. Det blir sjelden oppgitt kilder i spalten. Sjangermessig er det utfordrende å kategorisere denne spalten, for selv om den er

²⁴⁵ Allern, 2001: 102

²⁴⁶ Med utgangspunkt i Allern, 2001, Tveiten, 2006 og Bech-Karlsen, 2002

plassert sammen med øvrig kommentarstoff, er den svært refererende i stilen. I tillegg bruker journalisten reportasjemessige grep. Jeg har valgt å kategorisere den under kommentarsjangeren, men merker meg at den skiller seg fra øvrig kommentarstoff. Flere tekster inneholder grafiske elementer. Noen av disse elementene fremstår som tekster i seg selv (ut i fra størrelse og at de har både overskrift og ingress), men jeg kategoriserer dem likevel som visuelle virkemidler.

4.6.3 Hvem skriver?

I denne variabelen ser jeg på hvor mange av tekstene som er skrevet av avisenes journalister. Daily Mirror hadde egne journalister i konfliktområdet (sammen med den srilankiske hæren), mens Aftenposten sendte én journalist til Sri Lanka.

4.6.4 På forsiden

Sigurd Allern presenterte i 2001 en kvantitativ innholdsanalyse av ti norske aviser²⁴⁷ som viste at internasjonale nyheter svært sjelden blir prioritert på avisenes forsider.²⁴⁸ Også den samlede dekningen av internasjonale forhold blir betegnet som lite prioritert. Ifølge Allern tyder dette på at området blir «tilfeldig og utilstrekkelig informert».²⁴⁹ Han mener manglende utenriksstoff på forsiden henger sammen med konkurransen på nyhetsmarkedet.²⁵⁰ Aftenposten og Dagens Nyheter kommer begge ut i tabloid format²⁵¹, men er i hovedsak abonnementsaviser og er dermed i liten grad styrt av konkurransen på nyhetsmarkedet. Daily Mirror bruker fortsatt A-3 format. Det er store forskjeller i hvordan avisene bruker forsiden sine. Aftenposten og Dagens Nyheter velger som regel én større sak på forsiden – og supplerer den med en rekke mindre saker. I Daily Mirror begynner flere saker på forsiden – så fortsetter de inne i selve avisen. Det legges heller ikke vekt på store forsidebilder eller én større sak. Det gjør også at terskelen for å komme på forsiden blir lavere.

²⁴⁷ Aftenposten var ikke inkludert

²⁴⁸ Allern, 2001: 122

²⁴⁹ *ibid.*: 128

²⁵⁰ *ibid.*: 210

²⁵¹ Dagens Nyheter gikk over til tabloid format 2. januar 2004. Aftenposten fulgte etter 2. januar 2005, (www.ap.no, www.dn.se).

4.6.5 Tema

En tekst kan inneholde flere temaer. Også her kan grensene være flytende, og jeg velger å kode temaer ut i fra hvilket tema/hvilke temaer som kommer frem i overskriften, ingressen og inngangen til brødteksten. Det kan begrunnes ut i fra tekststrukturen «den omvendte pyramide»²⁵², hvor nyhetsartikler struktureres etter fallende viktighet. Svennik Høyer (1997) mener at artikler som følger prinsippet om fallende viktighet, har større troverdighet enn artikler som er bygd opp kronologisk.²⁵³ Teun van Dijk (1988) sier det slik: De fleste husker bare dette uansett.²⁵⁴ Noen tekster hører hjemme under flere kategorier. Flytende grenser understreker behovet for en kvalitativ tilnærming i denne delen av den kvantitative analysen.

For å oppnå høy validitet – og gjøre kodingen mest mulig pålitelig – er variabelens verdier operasjonalisert etter bestemte regler. Noen ganger vil imidlertid kodingen være basert på skjønn da verken sjanger eller tema er absolutte kategorier. En betingelse for at en analyse har høy validitet, er at registreringsarbeidet og kodingen er pålitelig.²⁵⁵ Det er bare jeg som har kodet materialet. Jeg unngår derfor problemet med at ulike kodere treffer ulike valg. Faren kan være at koderen ikke velger konsekvent. Jeg har kategorisert temaene slik:

Kamphandlinger (K): Tekstene handler om krigføring mellom regjeringsstyrken og LTTE. Tekstene finner sted i krigssonen og/eller tar for seg spesifikke hendelser. Selvmordsbombeangrep hører hjemme her, selv om de finner sted utenfor krigssonen.

Den humanitære situasjonen (H): Tekstene gir et innblikk i hvordan kamphandlingene rammer sivilbefolkningen. Kategori K og H vil nødvendigvis være knyttet opp om hverandre, da H er en konsekvens av K.

Politikk (P): Store deler av deknningen av konflikten finner sted utenfor konfliktsonen – og handler om politikk. Tekstene tar for seg politiske beslutninger, diskusjoner og debatter, samt Sri Lankas forhold til andre land.

²⁵² Roksvold, 2000: 1

²⁵³ Høyer, 1997: 9

²⁵⁴ Dijk, van, 1988: 14

²⁵⁵ Allern, 2001: 83

Internasjonalt press (I): Tekstene handler om det internasjonale presset som ble utøvd på Sri Lanka for å finne en fredlig løsning.

Srilankere i eksil (S): Tekstene tar for seg srilankere utenfor Sri Lankas grenser, som for eksempel tamiler som demonstrerer i Norge.

Våpenhvile (V): Det var flere tilløp til våpenhvile i løpet av de siste 100 dagene av krigen. I hvilken grad var dette et tema i dekningen?

LTTE (L): Mediene hadde i liten grad tilgang til konfliktsonen nord på Sri Lanka eller separatistgruppen LTTE. Tekstene handler om separatistgruppen.

Norske/svenske politiske forhold (N): I hvilken grad ble konflikten på Sri Lanka tatt opp som del av norske og svenske politiske forhold?

4.6.6 Bildebruk

Jeg har tidligere argumentert for at bilder og visuelle virkemidler er en naturlig del av tekster, ikke minst i utenriksdekning. I denne variabelen ser jeg på hvilke bilder og visuelle virkemidler som brukes. Jeg har definert følgende kategorier: det srilankiske forsvaret, separatistgruppen LTTE, sivilbefolkningen, den politiske ledelsen på Sri Lanka, opposisjonspolitikere på Sri Lanka, utenlandske politikere, frivillige organisasjoner og annet. Flere bilder hører hjemme i ulike kategorier, som for eksempel bilder der soldater hjelper sivile eller statsledere inspiserer militære styrker. Disse bildene kategoriseres flere steder. To av kategoriene støtter den ene krigførende parten (det srilankiske forsvaret, den politiske ledelsen på Sri Lanka). Bare én kategori støtter den andre parten (LTTE). Kategorier som opposisjonspolitikere, utenlandske politikere og frivillige organisasjoner kan være kritiske til det srilankiske forsvaret og den politiske ledelsen, men det betyr ikke at de støtter motparten. Jeg vil også presentere resultatene ut i fra politisk orientering, da fire av kildene er politiske (politiske ledere, politisk opposisjon, utenlandske politiske ledere og den srilankiske regjeringsstyrken). I hvor stor grad er det den politiske elite som preger dekningen?

4.6.7 Kildebruk

Hvilke kilder blir brukt? Og hvilke kilder var tilgjengelige? I denne variabelen ser jeg nærmere på hvem som deltar. Jeg har definert de samme kategoriene som under

bildebruk: Det srilankiske forsvaret, separatistgruppen LTTE, sivilbefolkningen, den politiske ledelse på Sri Lanka, opposisjonspolitikere på Sri Lanka, utenlandske politikere, frivillige organisasjoner og annet. Jeg bruker den samme rolleinndelingen som i 4.6.6, både med tanke på krigførende parter og politisk orientering.

4.7 Kvalitativ analyse

I denne delen av oppgaven vil jeg ta variablene og datamaterialet fra den kvantitative innholdsanalysen videre – med utgangspunkt i relevant teori. Målsettingen er å gi noen svar på de tre forskningsspørsmålene – og dermed også si noe om deknningen som helhet. Jeg deler den kvalitative analysen i tre:

- Norsk-svensk tilknytning: I hvilken grad påvirker hjemlige forhold deknningen av konflikten i Aftenposten og Dagens Nyheter?
- Ledere: Er Aftenposten, Dagens Nyheter og Daily Mirror freds- eller krigsorienterte?
- Utvalgte tekster: med utgangspunkt i Johan Galtungs modell for fredsjournalistikk.

4.7.1 Analyse av norsk-svensk tilknytning

Jeg tar for meg alle tekstene som i den kvantitative innholdsanalysen blir kategorisert tematisk under srilankere i eksil og norske/svenske politiske forhold. Dette utgjør 14 tekster i Aftenposten og 8 tekster i Dagens Nyheter. Hvilke nyhetsverdier gjør at disse tekstene kommer på trykk? Her tar jeg utgangspunkt i nyhetsverdiene som ble introdusert i 3.1 og 3.2. Jeg vil også støtte meg på Norman Faircloughs²⁵⁶ (1995) skala for tilstedeværelse. Skalaen tar for seg det som er i forgrunnen, det som er i bakgrunnen, det som er tatt for gitt og det som er fraværende.²⁵⁷ Fairclough mener at alle tekster består av eksplisitte og implisitte meninger. Det ligger derfor en betydning også i det som er

²⁵⁶ Fairclough blir ofte sett på som grunnleggeren av kritisk diskursanalyse, som er én retning innenfor diskursanalyse. Jeg bruker ikke kritisk diskursanalyse som metode i denne oppgaven, men vil trekke inn Faircloughs skala for tilstedeværelse da jeg mener den er relevant for analysen. Skalaen tar for seg det som dekkes, men også det som ikke dekkes.

²⁵⁷ Fairclough, 1995: 106

fraværende.²⁵⁸ I tillegg vil jeg analysere tekstene ut fra tre spørsmål – knyttet opp mot de tre forskningsspørsmålene: Hvordan blir de sentrale aktørene i konflikten representert og identifisert? I hvilken grad gjør dekningen av demonstrasjoner som den i Oslo – eller andre forhold som handler om vår egen sfære – at mediene også skriver om selve konflikten? Kommer de humanitære konsekvensene frem?

4.7.2 *Analyse av ledere*

Det politiske spillet (og det internasjonale presset på spesielt den srilankiske regjeringen) utgjør en viktig faktor i dekningen av konflikten. Jeg ønsker å analysere ledere som i den kvantitative innholdsanalysen er kategorisert tematisk under internasjonalt press. Jeg har avgrenset utvalget i denne analysen, slik at det til sammen utgjør ti ledere (to i Aftenposten, én i Dagens Nyheter og syv i Daily Mirror). Var avisene freds- eller krigsorienterte? Rune Ottosen (1993) påpeker at ledernes påvirkningskraft på opinionen er begrenset da lederne er den minst leste delen av avisen.²⁵⁹ Samtidig kan lederne sies å ha stor betydning fordi de leses av de potensielt mest innflytelsesrike. Ottosen viser til tidligere forskning som peker på at det er i avisenes lederartikler at det skapes flest fiendebilder.²⁶⁰

Jeg har avgrenset utvalget i Daily Mirror til ikke å gjelde tekster som handler om forholdet mellom India og Sri Lanka. Selv om dette forholdet er viktig for Sri Lanka – India er nærmeste nabo og viktigste samarbeidspartner – så er forholdet mellom Tamil Nadu og tamiler på Sri Lanka ikke presisert i noen av tekstene i Aftenposten og Dagens Nyheter. I tillegg skyldes den omfattende dekningen av Tamil Nadu at det var i lokalvalg i India i denne tidsperioden. Konflikten på Sri Lanka var et naturlig valgtema i Tamil Nadu, og dermed ble også valget dekket i srilankiske medier. Syv ledere handler om forholdet til Tamil Nadu. Disse er utelatt fra utvalget. I tillegg har jeg delt tidsperioden i utvalget i to²⁶¹ og har avgrenset utvalget i denne analysen til bare å gjelde ledere fra 30.

²⁵⁸ Eide fra Eide og Ottosen, 2002: 269

²⁵⁹ Ottosen, 1993: 53-54

²⁶⁰ *ibid.*: 43

²⁶¹ 8. februar til 29. mars/30. mars til 18. mai

mars 2009 til 18. mai 2009. Dermed er ytterligere fem ledere utelatt (fire fra Daily Mirror, én fra Aftenposten).

I analysen har jeg utarbeidet fire vinklinger, med utgangspunkt i Robert Entman (1993) og teorien om at bare én side av virkeligheten fremheves.²⁶² Min hypotese er at de vil dekke de ulike diskursene på lederplass. Diskurs er, ifølge Norman Fairclough (1995), «the language used in presenting a given social practice from a particular point of view».²⁶³

1. Slutt krigen – finn en fredelig løsning nå.
2. Fredelig løsning er ikke mulig. Militær seier kommer først.
3. Det internasjonale samfunnet må bli hørt.
4. Det internasjonale samfunnet tar feil.

Noen av vinklingene er interrelaterte. Vinkling 1 er for eksempel knyttet opp mot vinkling 3. På samme måte kan vinkling 2 og 4 være representert i samme tekst. Jeg definerer vinkling 1 som en fredsdiskurs. Vinkling 2 er en krigsdiskurs. I tillegg vil jeg se nærmere på hvordan separatistgruppen LTTE er representert. Blir den omtalt som frigjøringsgruppe, gerilja, en gjeng opprørere eller terroristgruppe? I hvilken grad defineres de krigførende parter som representanter for folkegrupper?

4.7.3 Analyse av utvalgte tekster

Med utgangspunkt i Johan Galtungs modell for fredsjournalistikk – og Galtungs fire hovedpunkter (fred/krig, sannhet/propaganda, mennesker/elite og løsning/seier) – ønsker jeg å se nærmere på hvordan konflikten dekkes i utvalgte tekster. Her vil jeg også trekke inn propagandabegrepet. Som jeg tidligere har skissert så er et sentralt problem å skille propaganda fra andre former for kommunikasjon. Tekstene er valgt ut i fra konkrete hendelser som ble dekket av to eller tre av avisene.²⁶⁴ Dermed er tekstene i de ulike avisene sammenlignbare. Hva dekkes? Og hva dekkes ikke?

²⁶² Entman, 1993: 52-53

²⁶³ Fairclough, 1995: 34

²⁶⁴ Se vedlegg 9.6. Jeg analyserer til sammen åtte tekster (tre fra Aftenposten, tre fra Daily Mirror, to fra Dagens Nyheter)

4.8 Oppsummering

Jeg supplerer den kvantitative innholdsanalysen med tre kvalitative analyser. Med en slik flermetodeløsning – og ved å ta utgangspunkt i et omfattende datamateriale – ønsker jeg å gi et innblikk i hvordan krigen ble dekket i de tre avisene.

5 Dekningen i Aftenposten, Dagens Nyheter og Daily Mirror

237 tekster i Daily Mirror, 55 tekster i Aftenposten og 35 tekster i Dagens Nyheter er i denne kvantitative innholdsanalysen kategorisert ut i fra syv ulike variabler. Jeg deler variablene i to: 5.1-5.3 ser på tekstenes form, 5.4-5.7 ser på innholdet. Av praktiske hensyn presenterer jeg de tre første variablene samlet. De øvrige variablene vil jeg presentere individuelt, i tillegg vil jeg i en komparativ analyse (5.8) trekke flere av variablene sammen.

5.1/5.2/5.3 Antall, sjanger og hvem skriver?

Flertallet av tekstene (244 av 327) tilhører sjangerkategoriene nyhetsartikler, notiser og reportasjer. Kommentarer og ledere utgjør til sammen 83 tekster. Dette forholdet mellom nyhetsstoff og meningsstoff kommer også frem når vi ser på de enkelte avisene. 80,0 prosent av tekstene i Aftenposten, 94,3 prosent av tekstene i Dagens Nyheter og 70,4 prosent av tekstene i Daily Mirror er nyhetsstoff. Den srilankiske avisen har flest antall nyhetsartikler, men færre notiser enn Aftenposten og Dagens Nyheter og lavest prosentandel reportasjer. Notisene er den største sjangerkategorien i både Aftenposten og Dagens Nyheter, men utgjør en større andel av den totale dekningen i Dagens Nyheter enn i Aftenposten.

	Aftenposten		Dagens Nyheter		Daily Mirror		Totalt
	n	%	n	%	n	%	
Nyhetsartikler	18	32,7	13	37,1	148	62,4	179
Notiser	21	38,2	19	54,3	13	5,5	53
Reportasjer	5	9,1	1	2,9	6	2,5	12
Kommentarer	5	9,1	1	2,9	36	15,2	42
Ledere	6	10,9	1	2,9	34	14,3	41
Totalt	55	100	35	100	237	100	327

Tabell 5.1-2: Antall og sjanger. N = 327. Prosenttall er regnet ut i fra totalt antall tekster i den enkelte avis.

Tabellen viser at det er store forskjeller i hvilke sjangerkategorier som blir brukt – dekningsgraden i Aftenposten og Dagens Nyheter domineres for eksempel i ulik grad av notiser. Det er også store forskjeller i meningsstoffet. Daily Mirror har størst andel ledere/kommentarer (29,5%), Aftenposten har også et betydelig antall (20,0%), mens det bare er to ledere/kommentarer i Dagens Nyheter (5,8%). Jmført teorien om at det er på lederplass at avisens synspunkter kommer frem²⁶⁵, viser dette at stoff om konflikten på Sri Lanka ikke blir prioritert like høyt av redaksjonen i Dagens Nyheter som av redaksjonene i Aftenposten og Daily Mirror.

22 artikler er skrevet av Aftenpostens egne journalister. I tillegg kommer seks ledere, som også er skrevet av Aftenpostens redaksjon. De øvrige 27 tekstene er hentet fra nyhetsbyråer. 15 av tekstene i Dagens Nyheter er skrevet av egen redaksjon, 20 kommer fra nyhetsbyråer. 131 av tekstene i Daily Mirror er skrevet av egen redaksjon, av disse er 34 ledere.

²⁶⁵ Allern, 2001: 54

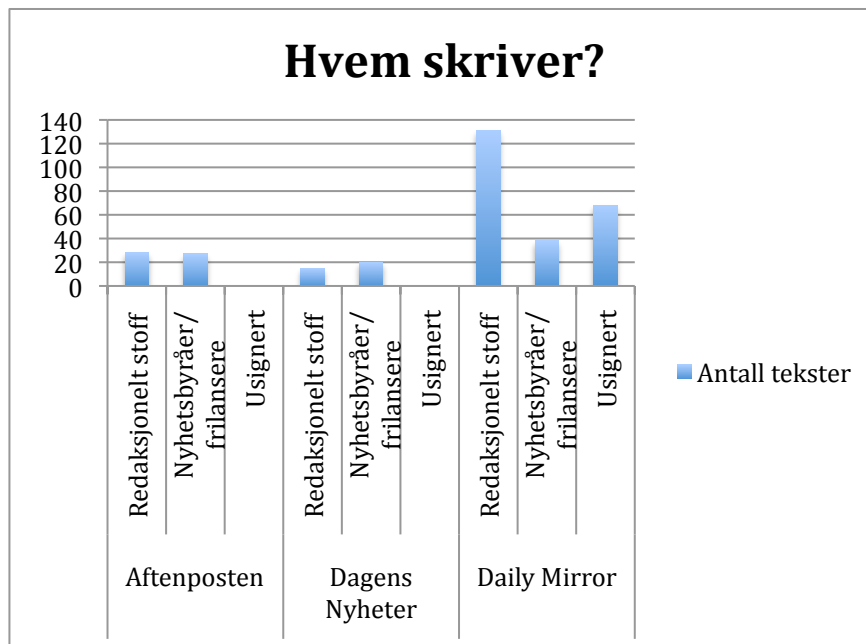

Diagram 5.3: Hvem skriver?

Diagrammet viser at Aftenposten og Daily Mirror bruker flest egenproduserte tekster. Aftenposten og Dagens Nyheter baserer seg i stor grad på nyhetsbyråer og frilansere. Et høyt antall tekster i Daily Mirror er usignerte. Ledere er som regel usignerte, men hvis man ser bort fra ledere og kommentarer, som alle er signerte, så er 68 av 167 tekster usignerte. Dette utgjør over 40 prosent av nyhetsstoffet. Til sammenligning er det ingen usignerte tekster i Aftenposten eller Dagens Nyheter. Jeg har sett nærmere på hvilke kilder de usignerte tekstene bruker – ved å trekke inn variabelen kildevalg. De 68 usignerte tekstene bruker til sammen 114 kilder. De øvrige (signerte) 99 tekstene bruker 252 kilder. Det betyr at det er betydelig bredere kildebruk i de signerte tekstene. 42 av 68 usignerte tekster har bare én kilde (61,8%). 31 av de 99 signerte tekstene (31,3%) i Daily Mirror har én kilde. En konsekvens av at et stort antall tekster bare har én kilde, er at visse aspekter av virkeligheten får oppmerksomhet, mens andre blir usynlige.²⁶⁶ Tekstene kan også i større grad være utsatt for påvirkning fra én part. Med utgangspunkt i teorien om at kildene spiller en særlig rolle i deknningen av konflikter og kriger fordi disse situasjonene ofte preges av knapphet på informasjon²⁶⁷, er det problematisk at en så stor

²⁶⁶ Entman, 1993: 52-53

²⁶⁷ Nord, Shehata, Strömbäck, 2003: 19

del av dekningen i Daily Mirror er usignert og at et flertall av de usignerte tekstene bare bruker én kilde. Kan det blant annet skyldes det Selvarajh Senthana (2007) kaller en manglende profesjonell standard i srilankisk journalistikk?²⁶⁸

5.4 På forsiden

Elleve av tekstene i Aftenposten (20,0%) var på forsiden. Til sammenligning havnet ingen av tekstene i Dagens Nyheter på forsiden. 81 av 237 tekster i Daily Mirror ble henvist til på forsiden. Det betyr at drøyt en tredel av det totale antall tekster (34,2%) var på forsiden. Tabellen under viser antall forsider ut i fra totalt antall tekster.

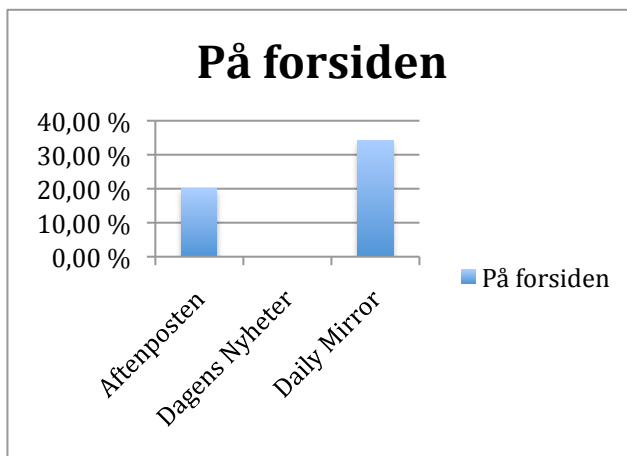

Diagram 5.4: På forsiden

I sjangerkategorien nyhetsartikler er mer enn halvparten (76 av 148) av tekstene i Daily Mirror på forsiden. Det understreker hvor viktig nyhetsstoff om konflikten var for avisen. Det samme kan sies om dekningen i Aftenposten: At elleve tekster ble henvist til på forsiden, viser at konflikten på Sri Lanka var et prioritert stoffområde for norske lesere.

5.5 Tema

²⁶⁸ Senthana, 2008: 67

	Aftenposten		Dagens Nyheter		Daily Mirror		Totalt
	n	%	n	%	n	%	
Kamphandlinger	16	29,1	12	34,3	39	16,5	67
Humanitær situasjon	16	29,1	15	42,9	52	22,0	83
Politiske forhold på Sri Lanka	7	12,7	2	5,7	90	38,0	99
Srilankere i eksil	12	21,8	2	5,7	0	0	14
Internasjonalt press	9	16,4	3	8,6	92	38,9	104
LTTE	2	3,6	1	2,9	17	7,2	20
Våpenhvile	5	9,1	4	11,4	12	5,1	21
Norske/svenske politiske forhold	1	1,8	5	14,3	3	1,3	9
Totalt	68	100*	44	100*	305	100*	417

Tabell 5.5: Tema. Prosenttall er regnet ut i fra totalt antall tekster i hver avis. N = 327. Noen tekster er kategorisert under flere temaer. Derfor går ikke prosenttallet opp ut i fra totalt antall temaer. Prosenttallet gir en pekepinn om hvor stor andel av dekingen som handlet om dette temaet.

Det er store forskjeller i hvilke temaer det skrives mest om. De mest dominerende temaene i Aftenposten er kamphandlinger, humanitær situasjon og srilankere i eksil. I Dagens Nyheter handler en stor andel av tekstene om kamphandlinger og humanitær situasjon, mens de aller fleste tekstene i Daily Mirror dreier seg om politiske forhold på Sri Lanka og internasjonalt press. I tillegg blir humanitær situasjon grundig dekket. Under har jeg sett nærmere på de ulike temaene, ut i fra total mengde stoff.

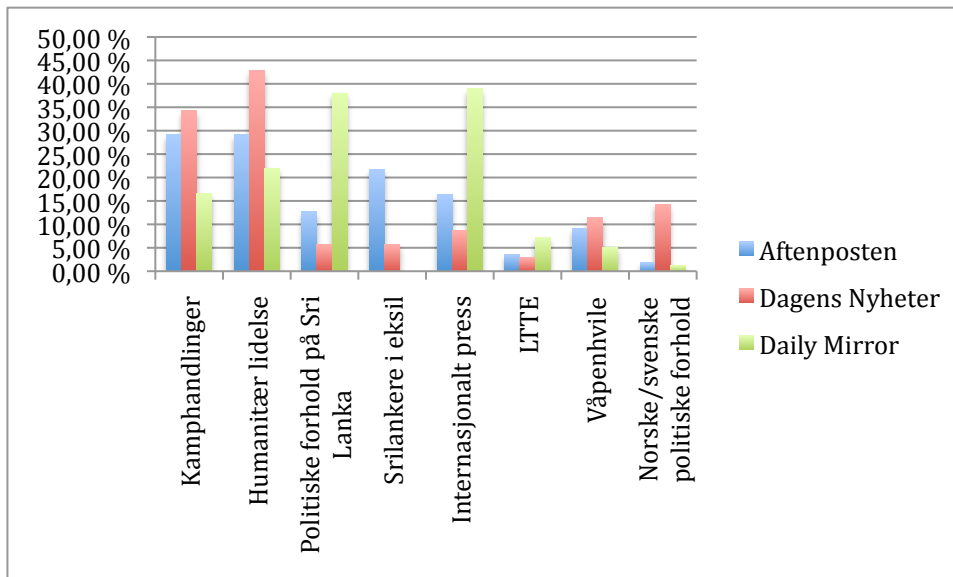

Diagram 5.3: Tema

Daily Mirror skriver oftest om LTTE, men deknningen av separatistgruppen er lav i alle tre aviser. Aftenposten og Dagens Nyheter dekker kamphandlingene og den humanitære situasjonen oftere (ut i fra totalt antall tekster) enn Daily Mirror. Tabellen viser også den politiske orienteringen i deknningen til Daily Mirror. I Aftenposten og Dagens Nyheter fremstår deknningen av politiske forhold som lite prioritert.

5.6 Bildebruk

Sivile er den største enkeltkategorien i alle tre aviser, men er oftest representert i Aftenposten. Nærmere fire av fem bilder i den norske avisen viser sivile. I Dagens Nyheter er omtrent annethvert bilde av sivile, mens cirka hvert fjerde bilde i Daily Mirror er av sivile. Deknningen av sivile ut i fra bildebruk er dermed omfattende. Elisabeth Eide (2004) påpeker at i moderne krigføring er de fleste ofrene sivile.²⁶⁹ Samtidig viser medieforskning at det i dag rettes mer oppmerksomhet mot sivile ofre enn tidligere. Det skyldes blant annet økt globalisering, ifølge Stig A. Nohrstedt, Birgitta Høijer og Rune

²⁶⁹ Eide fra Nohrstedt og Ottosen, 2004: 268

Ottosen (2002). Det har ført til at «vi mer enn tidligere viser medfølelse og humanitært engasjement for menneskers lidelser i kriger og konflikter som er langt borte».²⁷⁰

	Aftenposten		Dagens Nyheter		Daily Mirror		Totalt
	n	%	n	%	n	%	
Srilankiske forsvarer	11	23,4	7	28,0	80	21,6	98
LTTE	5	10,6	1	4,0	37	10,0	43
Sivile	37	78,7	12	48,0	105	28,3	154
Politiske ledelse på Sri Lanka	1	2,1	1	4,0	61	16,4	62
Politisk opposisjon på Sri Lanka	0	0	0	0	9	2,4	9
Utenlandske politiske ledere	0	0	4	16,0	76	20,5	80
Frivillige organisasjoner	1	2,1	0	0	13	3,5	14
Annet	1	2,1	0	0	18	4,9	19
Totalt	47	100*	25	100*	371	100*	443

Tabell 5.6.1: Bildebruk. Prosenttall er regnet ut i fra totalt antall bilder i hver avis. N = 443. Noen tekster har bilder som hører hjemme under flere kategorier. Derfor går ikke prosenttallet opp.

Jeg skiller ikke mellom sivile i Norge/Sverige eller på Sri Lanka. Syv av bildene i Aftenposten viser demonstrasjoner i Oslo. Selv om det var personer med LTTE-sympatier i demonstrasjonene, kategoriserer jeg bildene som sivile. Ingen av bildene i Dagens Nyheter og Daily Mirror viser bilder av tamilske demonstrasjoner.

Aftenposten trykket 47 bilder, fem kart og én grafisk illustrasjon. Avisen hadde bare ett bilde av politiske ledere/internasjonale politiske ledere. Tekstene i Dagens Nyheter

²⁷⁰ Nohrstedt, Høijer og Ottosen, 2002: 14

inneholdt 25 bilder og ni kart. Den svenske avisen hadde dermed i overkant av halvparten så mange bilder som Aftenposten, men nesten dobbelt så mange kart. Ett av fem bilder i Dagens Nyheter er av utenlandske politiske ledere. Det er omtrent like mange bilder av den srilankiske hæren som i Aftenposten, men færre av LTTE. Tekstene i Daily Mirror inneholdt 371 bilder, 21 kart, 7 tegninger, 15 grafiske illustrasjoner og ett symbol. Det er fire ganger så mange tekster i Daily Mirror som i Aftenposten, men åtte ganger så mange bilder. Det er flere bilder av politiske ledere og utenlandske politikere i Daily Mirror enn det er bilder til sammen i Aftenposten og Dagens Nyheter.

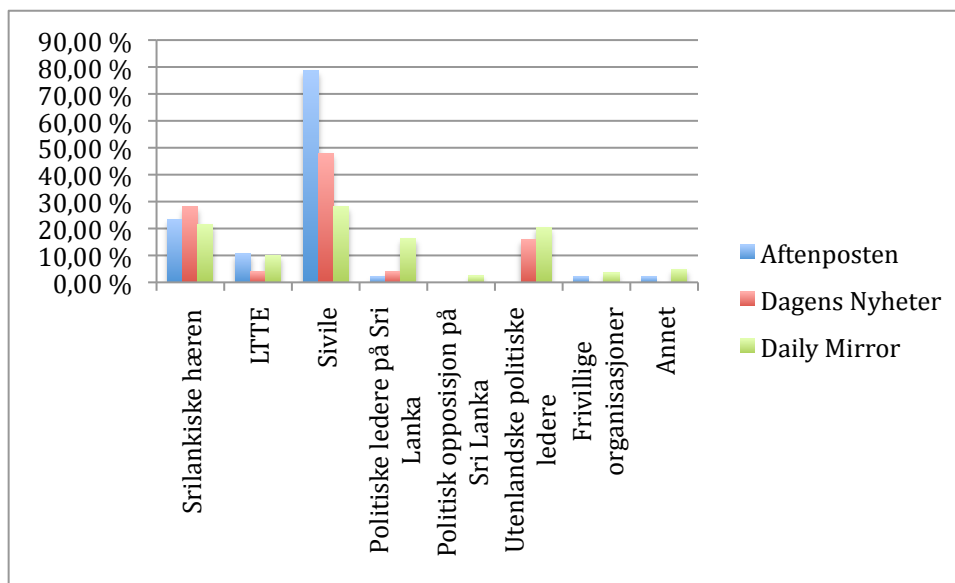

Diagram 5.6: Bildebruk

Diagrammet viser hvordan bilder på trykk domineres av kategorien sivile. Avisene dekker den srilankiske hæren tilnærmet likt bildemessig, men det er betydelig flere bilder av politikere i Daily Mirror enn i Aftenposten og Dagens Nyheter.

	Bilder av politikere	
	n	%
Aftenposten	1	2,1
Dagens Nyheter	5	20,0
Daily Mirror	146	39,3
Totalt	152	34,3

Tabell 5.6.2: Politisk orientering i bildebruk. Prosenttall er regnet ut i fra totalt antall bilder i den enkelte avis. N = 443. Noen tekster har bilder som hører hjemme under flere kategorier. Derfor går ikke prosenttallet opp.

Utenlandske politiske ledere, den srilankiske hæren og den politiske ledelsen på Sri Lanka er alle grundig representert i Daily Mirror. De utgjør en femdel hver av bildeutvalget. Den politiske orienteringen er størst i Daily Mirror, men er også større i Dagens Nyheter enn i Aftenposten – ut i fra hva det vises bilder av. Tabellen under viser at regjeringsstyrken oftere blir fremstilt gjennom bilder enn separatistgruppen LTTE. Dette gjelder alle tre avisene.

	Regjeringsstyrken		LTTE	
	N	%	N	%
Aftenposten	12	25,0	5	10,6
Dagens Nyheter	8	32,0	1	4,0
Daily Mirror	141	38,0	37	10,0
Totalt	161	36,3	43	9,7

Tabell 5.6.3: Krigførende parter i bildebruk. Prosenttall er regnet ut i fra totalt antall bilder i den enkelte avis. N = 443. Noen tekster har bilder som hører hjemme under flere kategorier. Derfor går ikke prosentantallet opp.

5.7 Kildebruk

Mens frivillige organisasjoner er den kilden som oftest brukes i Dagens Nyheter, er

politiske ledere på Sri Lanka den mest brukte kilden i Daily Mirror. Også i Aftenposten er politiske ledere på Sri Lanka mest brukt, men i tilnærmet like stor grad som sivile, den srilankiske hæren og frivillige organisasjoner. En av ti kilder i Aftenposten representerer eller sympatiserer med LTTE. En av ti kilder er også utenlandske politiske ledere.

	Aftenposten		Dagens Nyheter		Daily Mirror		Totalt
	n	%	n	%	n	%	
Srilankiske forsvaret	19	19,8	11	14,1	34	9,2	64
LTTE	11	11,5	12	15,4	11	3,0	34
Sivile	13	13,5	3	3,9	47	12,8	63
Politiske ledelse på Sri Lanka	22	22,3	15	19,2	117	31,8	154
Politisk opposisjon på Sri Lanka	1	1,0	0	0	15	4,1	10
Utenlandske politiske ledere	7	7,3	7	9,0	76	20,7	90
Frivillige organisasjoner	19	19,8	27	34,6	69	18,5	115
Annet	4	4,2	2	2,6	2	0,5	8
Totalt	96	100	78	100	368	100	542

Tabell 5.7.1: Kildebruk. Prosentantall er regnet ut i fra totalt antall kilder i den enkelte avis (96 i Aftenposten, 78 i Dagens Nyheter og 368 i Daily Mirror). N = 542.

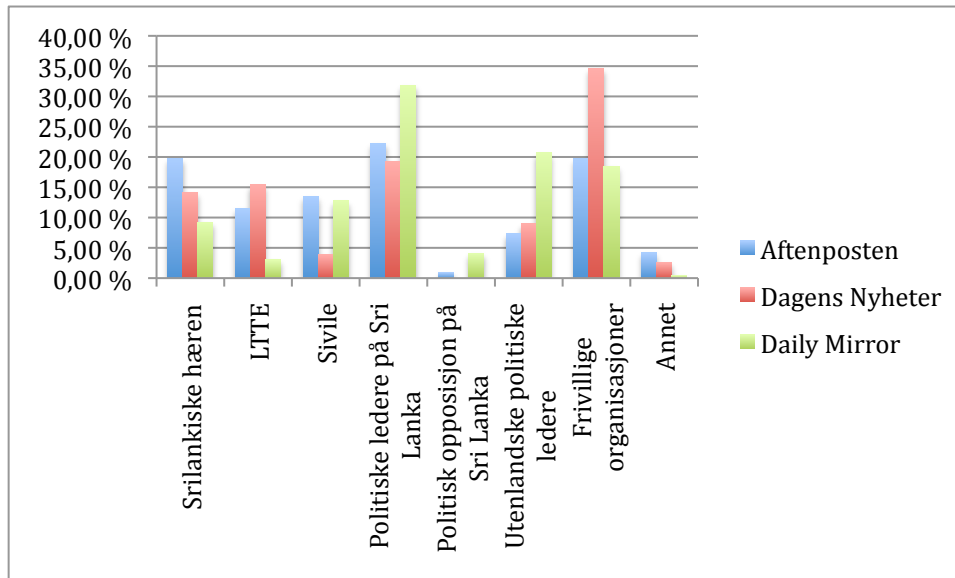

Diagram 5.7: Kildebruk

I Daily Mirror er utenlandske politikere ledere den nest største kategorien. Politiske kilder (medregnet politisk opposisjon) utgjør til sammen 56,6 prosent av kildene i Daily Mirror.

	Politiske kilder	
	n	%
Aftenposten	30	30,6
Dagens Nyheter	22	23,1
Daily Mirror	208	56,6
Totalt	260	48,0

Tabell 5.7.2: Politisk orientering i kildebruk. Prosenttall er regnet ut i fra totalt antall kilder i den enkelte avis. N = 542.

Regjeringsstyrken blir oftere brukt som kilde enn LTTE – i alle tre aviser. Prosentvis slipper Dagens Nyheter til separatistgruppen flest ganger. Mens Daily Mirror har 151 kilder som enten tilhører den srilankiske hæren eller den politiske ledelsen, har de bare elleve kilder som representerer LTTE. Det betyr at kildeutvalget på langt nær gir et balansert bilde av de krigførende partene på Sri Lanka.

	Regjeringsstyrken		LTTE	
	n	%	N	%
Aftenposten	41	42,1	11	11,5
Dagens Nyheter	26	33,3	12	15,4
Daily Mirror	151	41,0	11	3,0
Totalt	218	40,1	34	6,3

Tabell 5.7.3: Krigførende parter i kildebruk. Prosenttall er regnet ut i fra totalt antall kilder i den enkelte avis. N = 542. Noen tekster har bilder som hører hjemme under flere kategorier. Derfor går ikke prosenttallet opp.

5.8 Komparativ studie

5.8.1 Forsiden/Tema

Aftenposten har elleve tekster på forsiden. De har jeg delt inn i følgende tematiske kategorier: humanitær situasjon (6), kamphandlinger (3), politiske forhold på Sri Lanka (2), srilankere i eksil (2), internasjonalt press (1) og våpenhvile (1). Flere av tekstene er kategorisert under flere temaer. Flertallet av tekstene som er på forsiden handler om den humanitære situasjonen på Sri Lanka.

5.8.2 Bilde- og kildebruk

Jeg har brukt de samme kategoriene i variablene bilde- og kildebruk og har derfor satt disse variablene sammen i ett diagram.

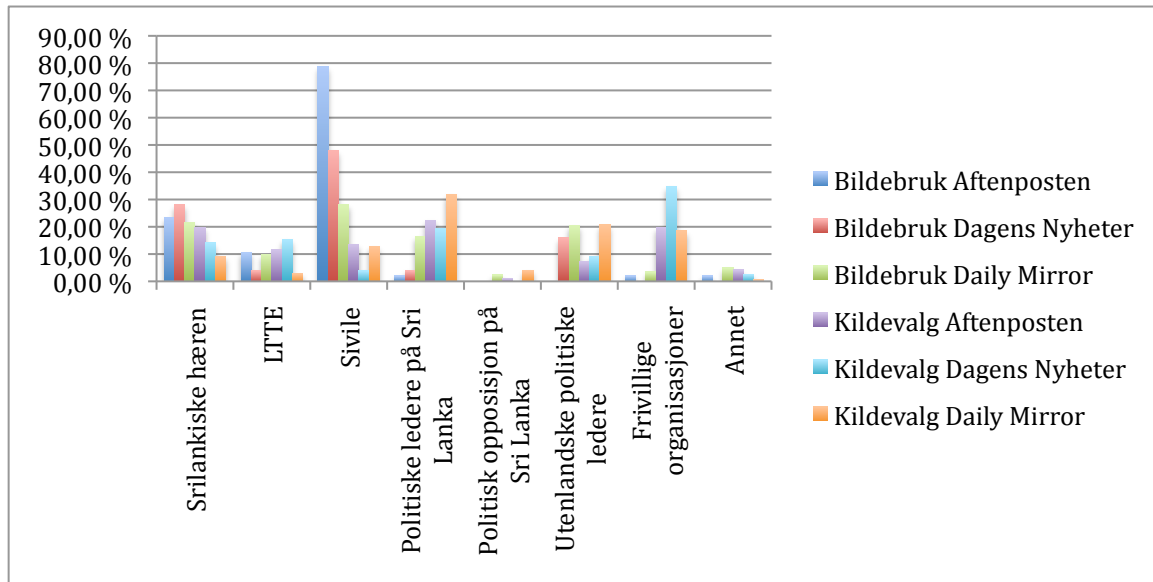

Diagram 5.8: Bildebruk kontra kildevalg. Prosentantall regnes ut i fra totalt antall bilder og kilder i den enkelte avis.

Det er et stort sprik mellom antall bilder av sivile (78,7%) i Aftenposten og hvor ofte de er brukt som kilde (13,5%). Dette spriket er også tydelig i Dagens Nyheter (48,0% bilder, 3,9% kilder). Forskjellene er mindre i Daily Mirror, men også der er det betydelig flere bilder av sivile (28,3%) enn det er sivile som er kilder (13,5%). Dette skyldes blant annet at bilder av sivile ofte brukes for å illustrere, ikke minst i tekster hvor frivillige organisasjoner er kilder. Ifølge den triangulære tenkemodell bør referensielle bilder dominere journalistisk reportasje og nyhetsarbeid.²⁷¹ Som jeg tidligere har påpekt, med utgangspunkt i Barbie Zelizer (2005), så representerer bilder sterke forenklinger. De bildene som velges fungerer ofte symbolsk og ikke referensielt.²⁷² Kan en overvekt av bilder av sivile – i forhold til antall sivile kilder – være et eksempel på dette?

Det kan også være et resultat av manglende tilgang til de faktiske konfliktområdene. Det er uklart i hvilken grad det har blitt brukt arkivbilder, da avisene har ulik praksis for hvordan bildene krediteres. Også det srilankiske forsvaret dekkes oftere gjennom bilder enn det er brukt som kilde i Aftenposten og Daily Mirror. På samme måte som bilder av sivile brukes for å illustrere temaer, er det sannsynlig at avisene også bruker bilder av den srilankiske regjeringsstyrken for å illustrere. I Dagens Nyheter er det tilnærmet samsvar

²⁷¹ Eide og Ottosen fra Eide og Simonsen, 2008: 95

²⁷² Zelizer, 2005: 99

mellom de to variablene. Frivillige organisasjoner er oftere brukt som kilde enn de er representert gjennom bilder. Det er klart flest bilder av utenlandske politikere i Daily Mirror. Der er de også oftest kilde.

	Bilder av politikere (%)	Politiske kilder (%)
Aftenposten	2,1	30,6
Dagens Nyheter	20,0	23,1
Daily Mirror	39,1	56,6

Tabell 5.8.1: Politisk orientering i bildebruk/kildebruk. Prosenttall er regnet ut i fra totalt antall bilder og kilder i den enkelte avis.

I tabellen over har jeg satt prosenttallene fra tabell 5.6.2 og 5.7.2 opp mot hverandre. Tabellen viser at Aftenposten bruker politiske kilder oftere enn de bruker bilder av politikere. Også i Daily Mirror er det et flertall politiske kilder, men der er det også et betydelig antall bilder av politikere. Mer enn annenhver kilde i Daily Mirror er politisk. Det understreker den politiske orienteringen i dekningen.

	Bildebruk (%)		Kildevalg (%)	
	Regjeringsstyrken	LTTE	Regjeringsstyrken	LTTE
Aftenposten	25,5	10,6	42,1	11,5
Dagens Nyheter	32,0	4,0	33,3	15,4
Daily Mirror	38,0	10,0	41,0	3,0

Tabell 5.8.2: Krigførende parter i bildebruk/kildebruk. Prosenttall regnes ut i fra totalt antall bilder og kilder i den enkelte avis.

Den samme tendensen ser vi i en tilsvarende komparativ tabell med de krigførende partene (srilankiske hæren/politisk ledelse mot LTTE). Her har jeg satt prosenttallene fra tabell 5.6.3 og 5.7.3 opp mot hverandre. Dermed ser vi at mens Dagens Nyheter og Daily Mirror bruker regjeringsstyrken omtrent like mye som kilder som de er motiv på bilder, er regjeringsstyrken oftere kilder i Aftenposten enn de er tatt bilder av. Det til tross for at jeg tidligere viste at det er flere bilder av den srilankiske hæren enn det er kilder fra den srilankiske hæren. LTTE er oftere brukt som kilde i Aftenposten og Dagens Nyheter enn i

Daily Mirror. Også denne tabellen viser en mangel på balanse i dekningspartene – i alle tre aviser.

5.8.3 Tema/bildebruk/kildevalg

Flere av kategoriene i variablene bilde- og kildebruk kan sammenlignes med kategorier i variabelen tema.²⁷³ I denne delen av analysen vil jeg sammenligne de tematiske kategoriene politiske forhold på Sri Lanka og LTTE med kategoriene politisk ledelse/politisk opposisjon og LTTE i variablene bilde- og kildebruk. Jeg vil også sammenligne den tematiske kategorien humanitær situasjon med bilde- og kildekategoriene sivile og frivillige organisasjoner. Den humanitære situasjonen består av tekster som gir et innblikk i hvordan konflikten påvirker sivilbefolkningen. Frivillige organisasjoner uttaler seg ofte på vegne av sivilbefolkningen – eller i sivilbefolkningens interesse. Derfor er det relevant å inkludere dem i denne delen av analysen.

12,7 prosent av tekstene i Aftenposten, 5,7 prosent av tekstene i Dagens Nyheter og 38,0 prosent av tekstene i Daily Mirror handler om politiske forhold på Sri Lanka. Til sammenligning viser 2,1 prosent av bildene i Aftenposten den politiske ledelsen/opposisjonen, og 23,3 prosent av kildene tilhører ledelsen/opposisjonen. I Dagens Nyheter er tilsvarende tall 4,0 prosent og 19,2 prosent. I Daily Mirror er tallene 18,8 prosent og 35,9 prosent. Dette viser at i Daily Mirror er det tilnærmet like mange tekster som tematisk handler om politiske forhold som det er politikere som er kilder. Bildebruken speiler imidlertid ikke den politiske orienteringen. Dekningen i Daily Mirror skiller seg fra dekningspartene i Aftenposten og Dagens Nyheter. I den norske og svenske avisen er det betydelig flere politiske kilder enn det er tekster som handler om politiske forhold, og det er større samsvar mellom bildebruk og tematikk.

3,6 prosent av tekstene i Aftenposten, 2,9 prosent av tekstene i Dagens Nyheter og 7,2 prosent av tekstene i Daily Mirror handler om LTTE. Aftenposten har flest bilder av

²⁷³ Prosenttall i tema er regnet ut i fra antall tekster. Prosenttall i bilde- og kildebruk er regnet ut i fra antall bilder og kilder. Begge utregningene gir imidlertid et inntrykk av hvor viktig kategorien er i variabelen, derfor mener jeg at tallene kan sammenlignes – til tross for ulike utgangspunkt.

LTTE (10,6%), mens Dagens Nyheter bruker LTTE oftest som kilde (15,4 prosent). 11,5 prosent av kildene i Aftenposten representerte separatistgruppen, i Daily Mirror var det tilsvarende tallet 3,0 prosent. 4,0 prosent av bildene i Dagens Nyheter og 10,0 prosent av bildene i Daily Mirror var av LTTE. Analysen viser at dekkningen av separatistgruppen var svært begrenset. Tematisk er det flest tekster i Daily Mirror, men det er færre tekster i den srilankiske avisen som har LTTE som kilde enn det er tekster som handler om separatistgruppen. Dagens Nyheter slipper i størst grad til LTTE som kilde, men har færrest bilder. Totalt sett er det flere tekster som har LTTE-kilder og bilder av LTTE enn det er tekster som tematisk handler om separatistgruppen. Det understreker inntrykket av at separatistgruppen i stor grad er underdekket.

29,1 prosent av tekstene i Aftenposten, 42,9 prosent av tekstene i Dagens Nyheter og 22,0 prosent av tekstene i Daily Mirror handler om den humanitære situasjonen på Sri Lanka. Sivilbefolkningen dekkes dermed, men det er store sprik i forhold til hva avisene viser bilder av og hvilke kilder de bruker. 33,3 prosent av kildene i Aftenposten er sivile eller frivillige organisasjoner, mens 80,8 prosent av bildene viser sivile eller frivillige organisasjoner. Spriket er mindre enn det var i 5.7, men det er fortsatt betydelig. Det betyr at en stor andel av tekstene som tematisk ikke handler om den humanitære situasjonen, også viser bilder av sivile eller frivillige organisasjoner. 38,5 prosent av kildene og 48,0 prosent av bildene i Dagens Nyheter er sivile eller frivillige organisasjoner. Mens det er stort samsvar mellom kildevalg og tematikk i Aftenposten, er det stor grad av samsvar mellom de tre variablene i Dagens Nyheter og Daily Mirror.

5.9 Oppsummering

Dekningen er størst i Daily Mirror, men fremstår også som mer omfattende i Aftenposten enn i Dagens Nyheter. Også ut i fra antall større tekster er dekkningen større i Daily Mirror og Aftenposten enn i Dagens Nyheter. Dette ser vi ikke minst med tanke på den store andelen notiser i for eksempel Dagens Nyheter. Under vil jeg vise hovedfunnene i variablene som ser på tekstenes innhold (5.4-5.7):

Forsiden

- En av fem tekster i Aftenposten har henvisning på forsiden. Ingen av tekstene i Dagens Nyheter er på forsiden. Flertallet av tekstene som er på forsiden i Aftenposten, handler om den humanitære situasjonen på Sri Lanka

Krigspartene

- LTTE dekkes i svært liten grad i alle tre avisene. Regjeringsstyrken blir oftere fremstilt gjennom bilder og brukes mer som kilde.

Norske tamiler

- Drøyt en av fem tekster i Aftenposten handler om norske tamiler. Det er ingen tekster om svenske tamiler

Politisk orientering

- Dekningen i Daily Mirror er i stor grad politisk orientert – i motsetning til dekingen i Aftenposten og Dagens Nyheter. Det er flest bilder av politikere i Daily Mirror, men også flere bilder av politikere i Dagens Nyheter enn i Aftenposten. Politikere er oftest representert som kilde i Daily Mirror. I Aftenposten og Dagens Nyheter er det imidlertid flere politiske kilder enn det er tekster som handler om politiske forhold.

Sivile

- Bilder av sivile dominerer dekingen i alle avisene, men er mest fremtredende i Aftenposten. Det er et stort sprik i dekingen av sivile. I Aftenposten dekkes sivile oftere bildemessig enn tematisk.

6 Kvalitativ analyse

6.1 Norsk-svensk tilknytning

Den kvantitative innholdsanalysen viser at srilankere i eksil var et av de viktigste temaene i deknningen i Aftenposten (21,8%). Bare temaene kamphandlinger og humanitær situasjon ble dekket oftere. I Dagens Nyheter ble srilankere i eksil tilegnet betydelig mindre plass. Der handlet imidlertid 13,5 prosent av deknningen om norske/svenske politiske forhold. Humanitær situasjon ble dekket oftest – etterfulgt av kamphandlinger. I denne delen av analysen tar jeg for meg alle tekstene i Aftenposten og Dagens Nyheter som i innholdsanalysen blir kategorisert tematisk under srilankere i eksil og norske/svenske politiske forhold.²⁷⁴ Jeg har allerede definert den norske og svenske tilknytningen som tydelig i disse tekstene. Derfor ønsker jeg å gå nærmere inn på hva disse tekstene forteller om konflikten. Jeg vurderer tekstene ut i fra tre spørsmål, sett opp mot forskningsspørsmålene i problemstillingen:

- Hvordan er de sentrale aktørene i konflikten representert og identifisert?
- I hvilken grad blir konflikten presentert gjennom deknningen?
- Tar deknningen opp de humanitære konsekvensene av konflikten?

I tillegg ser jeg nærmere på hvilke nyhetsverdier som gjør at konflikten dekkes. Jeg vil også trekke inn Faircloughs skala for tilstedeværelse.²⁷⁵

6.1.1 Aftenposten

Det avgrensede utvalget inneholder fire notiser, fire nyhetsartikler, to reportasjer, én kommentar og tre ledere.²⁷⁶ Tolv av tekstene handler om tamiler i Norge. Elleve tekster dreier seg om demonstrasjonene i Oslo. Den tolvte teksten handler om en norsk tamil, men også denne teksten har demonstrasjonene som bakteppe. To av tekstene handler om norske politiske forhold. Også disse tekstene er knyttet til demonstrasjonene. Den ene er

²⁷⁴ Se vedlegg 9.4

²⁷⁵ Fairclough, 1995: 106

²⁷⁶ Analysen presenteres ut i fra hvilke sjangre tekstene tilhører. Dette skyldes praktiske hensyn.

en reaksjon fra den norske regjeringen på situasjonen på Sri Lanka. Den andre er en reaksjon fra den srilankiske regjeringen på at Norge fortsatt ønsker å spille en rolle på Sri Lanka.

Notisene «Tamiler demonstrerte foran Stortinget»²⁷⁷, «Tamilske demonstranter spilte døde»²⁷⁸, «Ny tamil-demonstrasjon»²⁷⁹ og «Amper demonstrasjon»²⁸⁰ tar alle utgangspunkt i at det er tamiler i Norge som demonstrerer. Tekstene dekker demonstrasjonene som hendelser. Notisene er derfor i liten grad opptatt av konflikten. Tre av tekstene nevner krigshandlinger på Sri Lanka, men ikke hvem kampene er mellom eller hvorfor de har oppstått. Én av tekstene («Tamiler demonstrerte foran Stortinget») kaller konflikten «situasjonen på Sri Lanka». Bare én av fire notiser («Ny tamil-demonstrasjon») omtaler separatistgruppen LTTE. I den samme notisen ber tamilene den norske regjeringen stoppe folkemordet. Denne oppfordringen kommer også frem i notisen «Tamiler demonstrerte foran Stortinget». Der er det et bilde av en plakat med teksten «Stop Arming Genocidal Regime in Sri Lanka». Den srilankiske regjeringen omtales dermed som «genocidal». Dette er den eneste karakteristikken av den srilankiske regjeringen i de fire notisene. I notisen «Tamilske demonstranter spilte døde» sier demonstrantene at mellom 100-200 uskyldige tamiler dør hver dag. Dette viser at tre av de fire notisene tar opp de humanitære konsekvensene ved krigen. Tamiler som folkegruppe kommer tydelig frem i alle notisene. Flertallet på Sri Lanka, singaleserne, omtales ikke. Aftenposten forteller i «Ny Tamil-demonstrasjon» at flere av demonstrantene holdt bilder av LTTE-leder Velupillai Prabhakaran. Dette bygger opp under argumentet om at det er et utydelig skille mellom pro-tamil-aktiviteter og pro-LTTE-aktiviteter blant tamiler bosatt utenfor Sri Lanka.²⁸¹

To av nyhetsartiklene handler om norske politiske forhold. «Lønnslofte fra Stoltenberg –

²⁷⁷ Aftenposten, 07.04.2009

²⁷⁸ Aftenposten, 05.05.2009

²⁷⁹ Aftenposten, 06.04.2009

²⁸⁰ Aftenposten, 26.04.2009

²⁸¹ Sriskandarajh 2005: 497

krever stans i kamphandlingene på Sri Lanka»²⁸² tar for seg 1. mai-talene til statsminister Jens Stoltenberg og daværende finansminister Kristin Halvorsen. Begge krever stans i kamphandlingene på Sri Lanka, og det påpekes at mennesker «utsettes for enorme lidelser». Dermed understrekes de humanitære konsekvensene. Verken konflikten eller partene i konflikten omtales ytterligere. I den andre teksten «– Vi trenger ikke Norge»²⁸³ kritiserer den srilankiske regjeringen Norge. Det påpekes at «Norway» er et politisk ladet ord på Sri Lanka og et symbol for en tapt fred. Dette skyldes ikke minst at Norge opprettholdt kontakten med LTTE selv om den srilankiske regjeringen sa opp Norge som fredstilrettelegger. En srilankisk regjeringstalsmann antyder at Norge hadde en skjult agenda i sin rolle som fredsmegler og at det handlet om oljeutvinning i de tamildominerte områdene på Sri Lanka. Begge parter er representert i teksten, LTTE omtales ifølge regjeringstalsmannen som terrorister. Det er med på å vise hvordan den srilankiske regjeringen oppfatter separatistgruppen. Regjeringstalsmannen advarer Norge mot LTTE-terrorangrep på norsk jord. Påstandene avvises fra norsk regjerings side. Konflikten blir grundig forklart, men de humanitære konsekvensene presenteres i liten grad – utover at det er en krig som har vart i 26 år og som har kostet «blod, svette og tårer». De to øvrige nyhetsartiklene dreier seg om demonstrasjonene. I «Måtte sperre regjeringskvartalet»²⁸⁴ blir det påpekt at hensikten med demonstrasjonene er å få slutt på striden mellom tamiler og regjeringsstyrken. Dermed fremstår tamilene og LTTE igjen som to sider av samme part. Konflikten og de humanitære konsekvensene omtales ikke. «Bedt om å fjerne seg»²⁸⁵ står på trykk i etterkant av at tamilske demonstranter angrep Sri Lankas ambassade. Aftenposten skriver i ingressen: «Dagen etter angrepet på Sri Lankas ambassade kokte det igjen blant demonstrerende tamiler i Oslo». Avisen antyder dermed at også denne demonstrasjonen er dramatisk. I teksten beskrives tamiler med et «voldsomt sinn». Tamiltigrene presenteres som opprørsgruppe og nevnes i likhet med regjeringshæren som krigførende part. Teksten gir i liten grad bakgrunn om krigen, men det påpekes at tamiltigrene «kjemper med ryggen mot veggen». Dermed antydes det at LTTE er hardt presset. De humanitære konsekvensene kommer tydelig frem. Erik

²⁸² Aftenposten, 03.05.2009

²⁸³ Aftenposten, 06.05.2009

²⁸⁴ Aftenposten, 08.04.2009

²⁸⁵ Aftenposten, 14.04.2009

Solheim beskriver den humanitære situasjonen som «trolig den verste i verden».

«Tamilene har vært Norges drømmeinnvandrere. Nå stanser de trafikken og angriper ambassader», skriver Aftenposten i én av to reportasjer: «Superinnvandernes opprør».²⁸⁶ Teksten følger én av demonstrantene, som opplevde at broren på Sri Lanka nylig ble drept. Reportasjen står på trykk i forkant av en ny demonstrasjon. Teksten fungerer dermed proaktivt ved at den kan bidra til å forklare hvorfor tamilene demonstrerer. Ved å følge bussjåføren blir både konflikten og de humanitære konsekvensene personifisert og grundig presentert. I tillegg følger det med en faktaboks som tar for seg utviklingen i krigen. Det påpekes at demonstrantene bruker tamiltigrenes røde flagg. I det største bildet i reportasjen ser vi hovedpersonen med en plakat med bilde av en død tamilsk baby. Plakaten har påskriften «Terrorist?». En annen plakat har tittelen «Stop genocide of Tamils». I bakgrunnen ser vi det røde flagget. Denne sammenkoblingen understrekes også av Petter Eide i Norsk Folkehjelp. Han mener at det er kanskje den største grunnen til at ikke flere nordmenn mobiliserer for tamilene – flere tamiler i teksten undrer seg hvorfor de ikke møtes med mer forståelse. Eide mener at støtte til tamilene kan gi inntrykk av at man også støtter LTTE. Teksten tar opp de psykiske virkningene av krigen på tamiler som er i Norge – og får støtte fra Folkehelseinstituttet. Dermed tar teksten dekningen av krigen et skritt videre og ser på hvordan tamiler i Norge blir rammet. Flere tamiler må svare på beskyldninger om overgrep begått av LTTE. På den måten problematiseres det nære forholdet mellom tamiler i Norge og LTTE. Tamilene får fortelle hvordan de opplever krigen. De mener at Norge i for stor grad lytter til regjeringen på Sri Lanka og at nordmenn vet for lite om den faktiske konflikten. I den andre reportasjen, «Mellom to tidsregninger», møter vi Rajan Chelliah, en norsk tamil som forteller om sine erfaringer og sitt forhold til krigen. Han forteller at han er «følelsesmessig knyttet til konflikten i hjemlandet». Dermed blir konflikten personifisert. Chelliah er programleder i Migrapolis²⁸⁷ og regnes som et kjent ansikt blant andre tamiler. Han forteller om den tøffe behandlingen unge tamiler fikk av den srilankiske

²⁸⁶ Aftenposten, 17.04.2009

²⁸⁷ NRK-program som tar for seg fremmedkulturelles situasjon i Norge

regjeringshæren på slutten av 70-tallet og begynnelsen på 80-tallet – før selve krigen brøt ut. Utover disse beskrivelsene blir konflikten i liten grad omtalt og partene i krigen nevnes ikke. De humanitære konsekvensene påpekes derimot og det vises til «grusomme bilder» fra et artilleriangrep.

«Opprørsgruppen LTTE er i en David-mot-Goliat-situasjon», skriver Aftenposten i kommentaren «En tåre for Sri Lanka».²⁸⁸ Det påpekes imidlertid at drømmen om å slå Goliat neppe kommer til å gå i oppfyllelse. Ifølge Aftenposten har LTTE lite annet å gjøre enn å håpe på et mirakel. Tittelen antyder at det er mange som er lei seg på vegne av Sri Lanka. Det understrekes også i teksten – og begrunnes blant annet med at minst 70 000 personer har mistet livet i krigen. Teksten er skrevet i etterkant av tamilers angrep på den srilankiske ambassaden i Norge. Forholdene på Sri Lanka beskrives som mer katastrofale enn de var på Gaza tidligere samme år. Kommentaren peker på det internasjonale presset som har vært på Sri Lanka fra blant andre Norge og mener det er en av årsakene til at det har tatt så lang tid å fullføre den militære seieren.²⁸⁹ Det påpekes at Norge jobber febrilsk for å unngå «det nærmest uunngåelige blodbadet». Aftenposten beskriver angrepet på den norske ambassaden som å skyte seg i foten. Det presiseres at norske tamiler bor i et av få land som ikke anser LTTE som en terrororganisasjon og at godviljen vil forsvinne hvis de tyr til vold for å uttrykke sin frustrasjon. I tillegg påpekes det at den srilankiske regjeringen kan bruke angrepet mot Norge. Konflikten blir tydelig presentert – historisk, men også med tanke på situasjonen i dag og utviklingen etter at krigen er slutt. Både LTTE og regjeringsstyrken nevnes – det gjør også singalesere og tamiler – og de humanitære konsekvensene synliggjøres, blant annet ved at antall drepte presiseres.

Lederne «Politisvikt»²⁹⁰, «Desperasjon»²⁹¹ og «Verden i Norge»²⁹² handler om tamilske demonstrasjoner i Norge – og da spesielt demonstrasjonen hvor tamiler angrep den

²⁸⁸ Aftenposten, 16.04.2009

²⁸⁹ Allerede på nyåret 2009 mente flere eksperter at det var snakk om tid før LTTE var militært beseiret. Aftenposten, 08.02.2009, Daily Mirror, 08.01.2009, Daily Mirror, 27.01.2009

²⁹⁰ Aftenposten, 14.04.2009

²⁹¹ Aftenposten, 08.04.2009

²⁹² Aftenposten, 18.04.2009

srilankiske ambassaden. I «Politisvikt» legges store deler av skylden for at ambassaden ble angrepet på politiet. Ifølge lederen har Aftenposten forståelse for tamilenes frustrasjon over situasjonen på Sri Lanka. Det påpekes at regjeringsstyrken har gjennomført en offensiv mot tamilene og at situasjonen for sivilbefolkningen er prekær. Dermed understrekes også de humanitære konsekvensene av krigen. Den prekære situasjonen beskrives som en konsekvens av offensiven til regjeringsstyrken. Aftenposten skriver at offensiven er rettet mot tamilene. Folkegruppen fremstår dermed som representativ for LTTE. Separatistgruppen omtales ikke i lederen. I «Desperasjon» skriver Aftenposten at aksjonene i Oslo må ses i lys av situasjonen på Sri Lanka. Det påpekes at nesten alle tamiler i Norge har familie, venner eller bekjente som lider på grunn av krigshandlingene. Det fremhever de humanitære konsekvensene. Aftenposten skriver at «den humanitære situasjonen er en av de verste i verden», og det legges vekt på at tusenvis av mennesker er drept. Konflikten presenteres, og partene identifiseres. Krigen omtales som mellom singalesiske regjeringsstyrker og tamilsk gerilja. Dermed understrekes det også at det er to større folkegrupper på Sri Lanka – og at konflikten er mellom singalesere og tamiler. «Verden i Norge» peker på at mange mennesker i Norge er direkte berørt av væpnede konflikter i land som Sri Lanka. Det understrekes at man er nødt til å ta høyde for at disse menneskene har sterke følelser. Konflikten på Sri Lanka presenteres ikke. Den omtales bare som «situasjonen på Sri Lanka». Dermed kommer verken partene eller de humanitære konsekvensene frem – utover at situasjonen «utløser sterke følelser».

6.1.2 Dagens Nyheter

Utvalget i Dagens Nyheter inneholder fem notiser, to nyhetsartikler og en kommentar.²⁹³ Det er derfor betydelig flere større tekster (ti) med norsk tilknytning enn det er større tekster med svensk tilknytning (tre). I tillegg betyr det at store deler av dekningen i Dagens Nyheter baserer seg på notiser. Som Sigurd Allern (1996) skriver, «problemet med en jevn nyhetsstrøm av små, løse, informasjonbiter er at den sjelden øker

²⁹³ Analysen presenteres ut i fra hvilke temaer tekstene tar opp. Dette skyldes praktiske hensyn, da de aller fleste tekstene tilhører samme sjanger.

forståelsen for det som skjer i samfunnet».²⁹⁴ Det viser at det kan være utfordrende å basere store deler av dekningen på notiser. I dekningen av konflikter utelukker det for eksempel muligheten til å gå i dybden. To av tekstene i det avgrensede utvalget handler om srilankere i eksil. Fem av tekstene dreier seg om at Sveriges utenriksminister Carl Bildt ble nektet innreise til Sri Lanka. I tillegg er én tekst en politisk reaksjon på situasjonen på Sri Lanka.

Notisene «Man tände på sig i London»²⁹⁵ og «100 000 krävde fred i Sri Lanka»²⁹⁶ dreier seg om demonstrasjoner i Storbritannia. Ingen av tekstene nevner srilankere i Sverige. «Man tände eld på sig i London» handler om en tamilsk mann som tente på seg selv utenfor parlamentsbygningen for å markere sin motstand mot det Dagens Nyheter kaller «arméns offensiv på Sri Lanka». Dermed antydes det at den srilankiske regjeringshæren slåss mot tamiler, men LTTE nevnes ikke. De humanitære konsekvensene omtales heller ikke. I «100 000 krävde fred i Sri Lanka» krever demonstrantene våpenhvile på Sri Lanka. Leseren får ikke vite noe mer om verken konflikten, partene i konflikten eller de humanitære konsekvensene. Det påpekes heller ikke om det var tamiler som demonstrerte. Det vises til lignende demonstrasjoner i Oslo og København.

Carl Bildt skulle opprinnelig reise sammen med Bernard Kouchner og David Miliband, utenriksministrene fra Frankrike og Storbritannia, for å overtale den srilankiske regjeringen til å innstille krigføringen. Bildt ble imidlertid – i motsetning til de to andre – nektet visum. Dagens Nyheter skrev en notis om Bildts reise før han skulle dro. I «Bildt til Sri Lanka»²⁹⁷ skriver Dagens Nyheter at Bildt reiser fordi den srilankiske regjeringen avslo LTTEs forslag til våpenhvile. Leseren blir introdusert for partene, men får ikke vite noe om konflikten eller de humanitære konsekvensene. I nyhetsartikkelen «Carl Bildt nekas inresa i Sri Lanka» sier Bildt at dette vil få konsekvenser for forholdet mellom den srilankiske og den svenske regjeringen. Sverige reagerer blant annet med å hente hjem sin chargé d'affaires fra Colombo. Artikkelen presenterer partene i konflikten. Bildt siteres

²⁹⁴ Allern 1996: 23

²⁹⁵ Dagens Nyheter, 28.02.2009

²⁹⁶ Dagens Nyheter, 12.04.2009

²⁹⁷ Dagens Nyheter, 27.04.2009

på at «Sri Lankas regering vill krossa tamilska tigrarna fullständigt». Han omtaler LTTE som en terrorgruppe, men mener at man ikke må glemme at tusenvis av sivile befinner seg i de samme områdene som LTTE og at man er nødt til å ta humanitære hensyn. Dermed blir de humanitære konsekvensene synliggjort. Det presiseres hvor mange som er drept og såret i de siste tre-fire månedene med krigføring. Dagens Nyheter tar også opp Bildts visum-nekt på kommentarplass. I «Får konsekvenser»²⁹⁸ kritiserer avisen den srilankiske regjeringen for å nekte Bildt innreise. Dagens Nyheter mener at det må få konsekvenser og at Sri Lanka – i den situasjonen landet er i nå – hadde trengt støtte fra resten av verden, ikke mer motstand. Konflikten blir presentert, og regjeringen og de tamilske tigrene identifiseres som parter. De humanitære konsekvensene understrekes, og Dagens Nyheter skriver at «ti tusentals sivile hotas av å bli massakrert i de hårde stridene». I kommentarspalten «Sverige från utsidan»²⁹⁹ har Dagens Nyheter en notis om at Bildt-saken også omtales i srilankiske medier, men det står ingenting om konflikten, partene eller de humanitære konsekvensene. I notisen «Svensk tröta över?»³⁰⁰ skriver Dagens Nyheter at Sveriges chargé d'affaires har vendt tilbake til Sri Lanka. Teksten følger en større artikkel om krigføringen på Sri Lanka, som tar for seg konflikten, partene og de humanitære konsekvensene. Av de fem tekstene om Bildt kom fire som et resultat av at han ble nektet visum. Det er naturlig at Dagens Nyheter ville skrevet om Bildt også hvis han hadde fått reise til Sri Lanka, men neppe i så stort omfang. Den omfattende dekningen av Bildt skyldes derfor i stor grad én enkelthendelse. Et annet spørsmål er imidlertid hvorvidt dekningen av selve konflikten ville blitt grundigere hvis Bildt hadde fått reise – selv om det kanskje hadde blitt færre tekster.

Artikkelen «Regeringen måste ställas till svars»³⁰¹ tar opp FNs sikkerhetsråds oppfordring til den srilankiske regjeringen om å avslutte krigen. Aleksander Gabelic, som er svensk politiker, mener at oppfordringen kommer for sent. Han mener at den srilankiske regjeringen har «ostört kunna fortsätta sin kamp mot de tamilska tigrarna utan att ta hänsyn till civilbefolkningen». Dermed presiseres det at krigen har fått store humanitære

²⁹⁸ Dagens Nyheter, 29.04.2009

²⁹⁹ Dagens Nyheter, 03.05.2009

³⁰⁰ Dagens Nyheter, 12.05.2009

³⁰¹ Dagens Nyheter, 16.05.2009

konsekvenser for sivilbefolkningen. Gabelic kritiserer også EU og Sverige for at de ikke har vært tydelige nok i sin kritikk av Sri Lanka. Partene kommer klart frem. Også her følger teksten en større artikkel om krigføringen, som blant annet gir en grundig innføring i konflikten.

6.1.3 Oppsummering

Til tross for at den norske tilknytningen er åpenbar, klarer flere av de større tekstene i Aftenposten – som for eksempel reportasjen «Superinnvandrerens opprør» – å presentere konflikten på Sri Lanka, ta opp de humanitære konsekvensene ved konflikten og identifisere de relevante partene. Dermed er de med på å gi leseren en forståelse av konflikten. I et betydelig antall tekster forsvinner likevel hva konflikten handler om og hvem som deltar. Denne analysen viser at syv av 14 tekster – og seks av ti større tekster – presenterer bakgrunnen for konflikten. Krigen omtales som «krigshandlingene på Sri Lanka» og «situasjonen på Sri Lanka», men hvem er handlingene og situasjonen mellom? Dette forutsetter at leseren har tilstrekkelige kunnskaper fra tidligere. Syv tekster – hvorav seks er større tekster – identifiserer de krigførende partene. LTTE omtales for eksempel bare i én av fire notiser. Heller ikke regjeringsstyrken identifiseres i alle tekstene. De humanitære konsekvensene kommer tydeligere frem. Denne analysen viser at konsekvensene blir synliggjort i ti av 14 tekster – og i åtte av ti større tekster. Det er interessant å merke seg at humanitære lidelser på Sri Lanka var en av de sakene som mediene, ifølge Journalisten, glemte i 2007. Denne oppgaven viser at det ble skrevet om den humanitære situasjonen våren 2009, men det betyr likevel ikke at dekningen er så omfattende som den kunne ha vært. Som Kristoffer Rønneberg skriver i «En tåre for Sri Lanka»: «Den humanitære katastrofen er synlig for alle, selv om den mottar altfor lite oppmerksomhet». Det er betydelig flere tekster med norsk tilknytning i Aftenposten enn det er tekster med svensk tilknytning i Dagens Nyheter – ut i fra antall tekster, men også med tanke på hvor store tekstene er. Dagens Nyheter har bare tre større tekster med svensk tilknytning. I tillegg kommer fem notiser. I de større tekstene presenteres konflikten, de humanitære konsekvensene kommer frem og partene blir identifisert. I notisene presenteres verken konflikten eller de humanitære konsekvensene og partene identifiseres i liten grad.

Hvilke nyhetsverdier er det som gjør at disse tekstene kommer på trykk? Elleve tekster i Aftenposten handler om demonstrasjonene. De dekkes fordi de tilfredsstillt krav om aktualitet, sensasjonalisme og vesentlighet. Hendelsene er dramatiske og oppleves som nære – i tid, kultur og geografi. Sri Lanka har relevans fordi det er der demonstrantene kommer fra og det er det landet de demonstrerer om. Dermed tilfredsstillt tekstene også identifikasjon som kriterium. Fem av tekstene i Dagens Nyheter handler om at Carl Bildt ble nektet visum. Også her er Sri Lankas relevans knyttet til nærhet, men kanskje aller mest til identifikasjon. Det støtter Kabels karakteristikker av utenriksdekning – han presenterer konflikt, nærhet og identifikasjon som sentrale nyhetskriterier.³⁰² Martin Eide (2004) mener at en konsekvens av at media forfekter nærhet som nyhetskriterium, er at det som er «langt borte» forsvinner fra agendaen.³⁰³ Det bygger opp under argumentet om at dekningen av konflikten på Sri Lanka ville vært mindre i omfang hvis det ikke hadde vært for demonstrasjonene i Aftenposten eller Bildts visum-nekt i Dagens Nyheter. Det er interessant å merke seg at mens Aftenposten ikke skriver om Carl Bildt, skriver heller ikke Dagens Nyheter om tamilske demonstrasjoner i Norge.

Aftenposten skriver at LTTE kjemper med ryggen mot veggen og er David som slåss mot Goliat. I et fåtall av tekstene nevnes den andre folkegruppen på Sri Lanka – singaleserne, som utgjør flertallet. Når de identifiseres, så er det som regel i motsetningsforhold til tamilene. Singaleserne som folkegruppe er dermed tydelig i bakgrunnen, for å anvende Norman Faircloughs (1995) skala for tilstedeværelse. Norske tamiler dominerer de fleste tekstene, de er derfor i forgrunnen. De aller fleste tekstene skisserer en krig mellom regjeringsstyrken og LTTE, men ved flere anledninger bruker Aftenposten LTTE og tamilene om hverandre. Avisen skriver at regjeringsstyrkens offensiv er rettet mot tamilene – og med utgangspunkt i Fugleruds teori om at den etniske tilhørigheten blant norske tamiler til tamiler på Sri Lanka er stor³⁰⁴ – er det ikke usannsynlig at norske tamiler opplever at offensiven er rettet mot dem. Det er bare i de større tekstene i

³⁰² Kabel fra Haahr og Holm, 2005: 272

³⁰³ Eide, 2004: 144

³⁰⁴ Fuglerud, 1999: 85

Aftenposten og Dagens Nyheter at det presiseres at LTTE kjemper for en selvstendig tamilsk stat. I de øvrige tekstene tas det for gitt. I «Superinnvandrerne opprør» og «Ny tamil-demonstrasjon» viser Aftenposten at demonstrantene bruker LTTE-symboler og bærer bilder av LTTE-lederen. Denne problemstillingen – det nære forholdet mellom pro-tamilske grupper i Norge og pro-LTTE-grupper – tar også Aftenposten opp.

En av de største forskjellene på dekingen i Aftenposten og Dagens Nyheter er at flere av tekstene i Aftenposten inneholder konkrete oppfordringer. Tamiler ber den norske regjeringen om å gjøre noe. Det er ingen slike oppfordringer i Dagens Nyheter. Det skyldes at det er ingen i tekstene i den svenske avisen – i motsetning til i Aftenposten – som har et direkte forhold til konflikten. Derfor er også dekingen mer omfattende i den norske avisen. Den gjennomgående holdningen blant tamiler i Norge – og det som oftest blir presentert i notiser, nyhetsartikler og reportasjer i Aftenposten – er at sivile tamiler på Sri Lanka dør og at Norge må gjøre noe med det. Det er interessant å observere at holdningen er en annen på leder- og kommentarplass, jamført teorien om at det er der det avisen mener kommer frem.³⁰⁵ Der påpekes det at Norge ikke kan gjøre mer enn landet allerede gjør. I Dagens Nyheter er holdningen at sivile er i fare og at man bør ta humanitære hensyn – men det presiseres i liten grad om det gjelder sivile tamiler. Dette er et interessant poeng: Mens dekingen i Aftenposten handler om tamiler i fare, konsentrerer dekingen i Dagens Nyheter seg i stor grad om sivile i fare. Jamført teorien til Edward Herman og Noam Chomsky (1988) om «verdige» og «uverdige» ofre, betyr det at tamiler fremstår som mer «verdige» i Aftenposten enn i Daily Mirror?»³⁰⁶ Det er også verdt å merke seg at i «Regjeringen må ställas till svars» kritiseres den svenske regjeringen for ikke ha vært tydelig nok i sin kritikk av den srilankiske regjeringen. Den svenske regjeringen kritiseres dermed for å ha en tilnærming til konflikten som – ut i fra teoriene om tette bånd mellom utenriksdeking og utenrikspolitikk³⁰⁷ – på mange måter samsvarer med den holdningen som avisen har redaksjonelt.

³⁰⁵ Allern, 2001: 56

³⁰⁶ Herman og Chomsky, 1988 fra Herman, 1996: 2

³⁰⁷ Holm, 2000: 20, Nohrstedt og Ottosen, 2001 fra Ottosen, 2009: 100, Bennett, 1990: 106

Aftenposten omtaler LTTE som gerilja og opprørsgruppe, men ikke som terrorgruppe. Det påpekes i «En tåre for Sri Lanka» at Norge er et av få vestlige land hvor LTTE ikke er ansett som terrorgruppe. I Dagens Nyheter siteres Carl Bildt på at LTTE er en terrororganisasjon. Dette synet påpekes også på kommentarplass. Det er neppe overraskende, all den tid EU definerer LTTE som terrorgruppe og Sverige er del av EU. Hvilken rolle utgjør så Norge og Sverige? Dagens Nyheter fremhever Sveriges rolle som påtroppende formannskap i EU som grunnen til at landet skulle megle på Sri Lanka sammen med mer prominente land som Frankrike og Storbritannia. Da fremstår Norges rolle på Sri Lanka – slik den presenteres i Aftenposten – som betydelig mer innflytelsesrik. Avisen skriver at Norge og USA er de to landene som jobber mest for å finne en fredelig løsning på Sri Lanka. Kan dette imidlertid være et nytt eksempel på at norsk utenriksjournalistikk handler vel så mye om «oss» som om «dem»? Roy Krøvel (2008) beskriver det som et karakteristisk trekk ved fredsavtalen på Sri Lanka i 2002 – hvor han opplevde at Norges rolle ble hauset opp.³⁰⁸

Denne delen av analysen viser at konflikten ble presentert, partene ble identifisert og de humanitære konsekvensene synliggjort i et flertall av de større tekstene – selv om tekstene hadde en klar norsk eller svensk tilknytning. Det understreker at deknningen av hjemlige forhold kan bidra til å gi en større forståelse av en konflikt som er langt borte. I flere av tekstene ble imidlertid partene i liten grad identifisert, og det ble tatt for gitt at leseren hadde kjennskap til konflikten på Sri Lanka. Dette var spesielt synlig i de kortere tekstene. Det understreker dilemmaet ved å basere store deler av deknningen på notiser.³⁰⁹

³⁰⁸ Krøvel, fra Eide og Simonsen, 2008: 53

³⁰⁹ Allern, 1996: 23

6.2 Analyse av ledere

Jeg ønsker å analysere ledere som i den kvantitative innholdsanalysen er kategorisert tematisk under Internasjonalt press. Er lederne freds- eller krigsorienterte? Hvordan omtales det internasjonale presset? Utvalget er avgrenset og dekker perioden fra 30. mars til 18. mai 2009 (de 50 siste dagene av krigen). Aftenposten, Dagens Nyheter og Daily Mirror hadde henholdsvis to, én og syv ledere i denne kategorien i denne perioden.³¹⁰

Lederne presenteres kronologisk. Jeg tar utgangspunkt i følgende vinklinger:

1. Slutt krigen – finn en fredelig løsning nå.
2. Fredelig løsning er ikke mulig. Militær seier kommer først.
3. Det internasjonale samfunnet må bli hørt.
4. Det internasjonale samfunnet tar feil.

I tillegg vil jeg se nærmere på representasjonen av LTTE.

1. The diaspora pressure (Daily Mirror, 09.04.2009)

Lederen handler om tamiler som har flyttet fra Sri Lanka og det presset de legger på sine respektive land for å få en slutt på krigføringen. Lederen er skrevet etter at den britiske utenriksministeren David Miliband for tredje gang ba om våpenhvile. Uttalelsen kom samtidig som tamiler «created havoc» i London, ifølge lederen. Daily Mirror antyder at det var derfor Miliband kom med sin uttalelse, det pekes på at lignende demonstrasjoner fant sted i Canada, Australia og Norge. Lederen mener at formålet med slike demonstrasjoner er å utøve press på den srilankiske regjeringen. Lederen påpeker at sikkerheten til sivilbefolkningen er i fare, men at det var LTTE som først søkte tilflukt i sikkerhetssonen. Dermed er det, ifølge Daily Mirror, separatistgruppen som setter sivilbefolkningen i fare. Lederen kritiserer tamilene som demonstrerer utenfor Sri Lankas grenser for å ignorere alle menneskerettighetsbruddene utført av LTTE. En eventuell våpenhvile – og en snarlig fredelig løsning – avvises. LTTE beskrives som en «sophisticated terrorist group». Lederen mener at en regjering som kjemper mot en slik terrororganisasjon trenger støtte fra andre land som har opplevd terrorhandlinger. Det

³¹⁰ Se vedlegg 9.4

henvises dermed til både Storbritannia og USA. Lederen er kritisk til den britiske regjeringens gjentatte oppfordringer til våpenhvile. Det understrekes at den srilankiske regjeringen ikke bør ta hensyn til de britiske utspillene da de primært er et resultat av innflytelse fra pro-LTTE grupperinger.

De dominerende vinklingene er:

2. Fredelig løsning er ikke mulig. Militær seier kommer først.
4. Det internasjonale samfunnet tar feil.

2. Sherlock Holmes and John Holmes (Daily Mirror, 17.04.2009)

Lederen er svært kritisk til FNs høykommissær John Holmes' håndtering av konflikten og antyder at han er i overkant positiv til LTTE. Lederen er skrevet i etterkant av den 48 timer lange våpenhvilen. Holmes mener at våpenhvilen ikke var lang nok da ingen sivile forlot det LTTE-dominerte området. Daily Mirror er uenig og støtter dermed den srilankiske regjeringens syn. Lederen mener at en hver bør se at LTTE ikke er interessert i å slippe fri sivile. Det vises til at de tidligere har drept flere sivile som har prøvd å rømme. Dermed understrekes brutaliteten til separatistgruppen og behovet for en militær løsning. I lederen siteres Holmes på at den srilankiske regjeringen må «live up to the promises they made on repeated occasions not to use heavy weapons in this area». Daily Mirror mener at den srilankiske regjeringsstyrken ikke har brukt tyngre våpen i sikkerhetssonen. Det pekes på at dersom dette hadde vært tilfellet, ville krigen allerede vært over.

De dominerende vinklingene er:

2. Fredelig løsning er ikke mulig. Militær seier kommer først.
4. Det internasjonale samfunnet tar feil.

3. Veni, vidi, vici (Daily Mirror, 21.04.2009)

Lederen beskriver den 26 år gamle krigen mellom den srilankiske regjeringen og LTTE som en av de største i moderne tid – ut i fra bruk av sofistikerte våpen og avanserte metoder. Lederen er skrevet i etterkant av den humanitære militære operasjonen hvor

flere tusen sivile angivelig ble sluppet fri fra et område som LTTE fortsatt dominerte. Operasjonen beskrives i detalj og betegnes som en stor suksess. Lederen skriver at «this... made a mockery of the argument of the international community that only a ceasefire can facilitate a safe passage for civilians». Det argumenteres med at det var den militære operasjonen – og ikke den 48 timer lange våpenhvilen som ble innført uken før – som gjorde at sivile forlot områdene. Lederen mener at det burde være en lærepenge for land som krever stans i krigføringen. Lederen ser på utviklingen frem i tid. Den påpeker at om fem år så vil også de internerte flyktningene i nord «feel that they are living in great times and that the benefits of the military victory have trickled down to them». LTTE beskrives som en av de mest avanserte terroristgruppene i verden, og omtales som tilsynelatende uslåelig. Det mener lederen er med på å fremheve innsatsen til den srilankiske regjeringsstyrken, som beskrives som heroisk.

De dominerende vinklingene er:

2. Fredelig løsning er ikke mulig. Militær seier kommer først.
4. Det internasjonale samfunnet tar feil.

4. Hillary Clinton Vs Sri Lanka (Daily Mirror, 24.04.2009)

Daily Mirror kritiserer USAs utenriksminister Hillary Clintons håndtering av konflikten på Sri Lanka. Ifølge lederen har hun lenge vært svært influert av amerikanske lobbygrupper som er positive til LTTE. Daily Mirror skriver: «When Hillary Clinton says she is disappointed with the Sri Lankan government ... one knows what to make out of it». Lederen sår tvil ved om Clinton vet nok om situasjonen på Sri Lanka. Det understrekes at LTTE er definert som terrorgruppe i USA, og lederen stiller spørsmål om intensjonene til Obamas administrasjon. Ifølge lederen roser FN den srilankiske regjeringsstyrken for sine humanitære militære operasjoner. Internasjonale parter, i dette tilfellet USA, omtales med skepsis. Lederen tar ikke stilling til hvorvidt en fredelig løsning må til eller om militær seier må komme først, men er kritisk til internasjonale krav om en snarlig slutt på krigføringen.

Den dominerende vinklingen er:

4. Det internasjonale samfunnet tar feil.

5. Våpnene må tie på Sri Lanka (Aftenposten, 28.04.2009)

«Bare de mest hatefulle kan være interessert i å fortsette kampene inntil den såkalte sikkerhetssonen er helt utslettet», skriver Aftenposten. Lederen er skrevet kort tid etter at den srilankiske regjeringen kunngjorde at alle fly- og artilleriangrep mot tamiltigrene ville bli innstilt. Aftenposten antyder at dette kan ha vært et resultat av internasjonalt press. Dermed understrekes betydningen av at andre land utøver politisk press på Sri Lanka. Det påpekes imidlertid at slike løfter har blitt gitt før – uten at de har blitt holdt. Dermed sås det tvil om den srilankiske regjeringens intensjoner. Leseren får et innblikk i konfliktens omfang og historikk. Det påpekes hvor mange som antas å være drept de siste månedene, og dermed presenteres de humanitære lidelsene som en konsekvens av krigen. Lederen trekker utviklingen frem i tid. Det legges vekt på at flere drepte og sårede på Sri Lanka vil gjøre forsoning etterpå nærmest umulig. Lederen har flere konkrete oppfordringer. Tittelen «Våpnene må tie på Sri Lanka» understreker at dette er noe som må skje så raskt som mulig, og Aftenposten skriver at «det internasjonale samfunnet må insistere på en våpenhvile». Det påpekes også at «det er den veien som partene med internasjonal hjelp må forsøke å gå». Dermed understrekes behovet for internasjonal hjelp. Det internasjonale presset beskrives som «målbevisst». Det henvises til det internasjonale samfunnet uten at det presiseres at dette primært gjelder vestlige land. Tamiltigrene omtales også som «de tamilske styrkene». Et forslag om våpenhvile fra LTTE betegnes som et «tamilsk forslag». Dermed fremstilles LTTE som representanter for tamilene. Det påpekes at det bare er «de mest hatefulle» som vil fortsette kampene. Det antydes at dersom regjeringsstyrken velger å fortsette krigføringen, så vil den være blant «de mest hatefulle».

De dominerende vinklingene er:

1. Slutt krigen – finn en fredlig løsning nå.
3. Det internasjonale samfunnet må bli hørt.

6. The greed for the peace pie (Daily Mirror, 28.04.2009)

Lederen tar utgangspunkt i samme hendelse som leder nummer 5. Lederen beskriver to forskjellige måter å håndtere konflikten i Sri Lanka på. Ranil Wickremesinghe, som var president da fredsavtalen ble undertegnet, «internasjonalisterte» prosessen. Hensikten var å få garantier for internasjonal støtte. President Mahinda Rajapaksa valgte det motsatte. Han mente at for mange internasjonale aktører ville komme i veien for de militære operasjonene. Når fredsprosessen var internasjonal, var det ifølge lederen mange som ville ha en del av æren, deriblant Norge og Sverige. Lederen mener at de samme landene bør respektere at Sri Lanka heller valgte krig. I stedet prøver de, ifølge lederen, «to convert the military process to a peace process through a cease fire and claim credit for that». Daily Mirror antyder at den egentlige grunnen er at de vil beholde stemmer fra tamiler i sine respektive land. Lederen mener at den srilankiske regjeringen har suksess med sine militære operasjoner – og at disse operasjonene har frigjort flere tusen sivile. Vestlige statsledere beskyldes for å ha vanskelig for å akseptere at også en anti-vestlig regjering kan lykkes i å få slutt på en konflikt. Lederen bruker begrepet anti-vestlig – det antyder at den srilankiske regjeringen er kritisk til vestlige land. Det understrekes at i flere av de landene som nå blander seg i den politiske diskusjonen om Sri Lanka, og som ifølge lederen prøver å «redde LTTE», så er LTTE definert som terrorgruppe. Den srilankiske regjeringsstyrken roses for de operasjonene den har gjennomført. Beslutningen om å avslutte de tyngste angrepene omtales som smart og nøye planlagt da den kan bidra til å stilne den kraftigste kritikken fra vestlige land. Land som Norge og Sverige beskrives som «international juggernauts with sharper elbows» og «international busybodies». Lederen er med andre ord svært skeptisk til internasjonal megling i konflikten på Sri Lanka.

De dominerende vinklingene er:

2. Fredelig løsning er ikke mulig. Militær seier kommer først.
4. Det internasjonale samfunnet tar feil.

7. US double standards on India, Lanka (Daily Mirror, 02.05.2009)

En årlig amerikansk rapport om terrorisme sier, ifølge lederen, at Sri Lanka gjør mye for å bekjempe terrorisme. India derimot gjør for lite. Lederen er kritisk til rapporten.

Lederen viser til at rapporten blant annet har kommet med kraftig kritikk av regjeringsstyrkens krigføring. Rapporten hevder, ifølge lederen, at styrkene har «resorted to an "any means necessary" tactic to fight LTTE». Lederen sår tvil om validiteten i den amerikanske analysen. Lederen viser til en plakat fra en demonstrasjon i Colombo for krigen mot LTTE hvor det sto: «We did to the LTTE what you could not do to Al Qaeda in Afghanistan». Lederen beskriver krigen på Sri Lanka som en suksesshistorie i kampen mot terrorisme. Amerikanske myndigheter anklages for å ta lett på konflikten på Sri Lanka, da den ikke utgjør en trussel for amerikanske statsborgere. Lederen antyder at USA har sympati med LTTE – til tross for at landet har klassifisert separatistgruppen som terrorgruppe. Den humanitære situasjonen omtales ikke utover kritikken i rapporten. Separatistgruppen omtales som Sri Lankas «terrorism issue» – dermed påpeker lederen at LTTE er en terrorgruppe.

Den dominerende vinklingen er:

4. Det internasjonale samfunnet tar feil.

8. Ohejdad marsch (Dagens Nyheter, 11.05.2009)

Oversatt til norsk er tittelen «Tøylesløs marsj». Til lederen følger et bilde av soldater fra den srilankiske hæren som marsjerer. Bildeteksten antyder at det er den srilankiske hærens operasjoner som rammer sivilbefolkningen: «Allt flere civila hamnar i regjeringsstyrkornas väg». Det er naturlig å anta at adjektivet tøylesløs står til den srilankiske hæren. Regjeringsstyrken fremstilles derfor som den aggressive – og lite samarbeidsvillige – parten i konflikten. Dette inntrykket forsterkes i teksten. Verbet «förblindad» antyder at den srilankiske regjeringen ikke vet hva den gjør, verbet «tilintetgöra» fremhever hensynsløsheten og det umenneskelige i krigføringen. «Å förlora sin legitimitet» betyr at selve grunnlaget for å gå til krig ikke lenger er godt nok. Dagens Nyheter stiller dermed spørsmål ved krigføringen. Dette poenget understrekes også i teksten: «I takt med att dödssiffrorna stigit riskerar också de lankesiska myndigheterna att förlora sin trovärdighet». Lederen sammenligner konflikten på Sri Lanka med krigen på Gaza tidligere samme år. Lederen er svært kritisk til den srilankiske regjeringsstyrkens krigføring – men er også opptatt av at LTTE ikke skal fremstå som den moralske parten i

konflikten. Det understrekes at det kan være en mulig konsekvens av at den srilankiske regjeringen mister sin legitimitet. Lederen påpeker at LTTE er å regne som terrorgruppe i flere land – spesielt på grunn av sin omfattende bruk av selvmordsbomber. Lederen gir en rekke eksempler på terrorhandlinger. Dagens Nyheter skriver: «Det är derfor viktig at deres bild av sig själva som rättfärdiga frihetskämpar inte blir den accepterade». Lederen viser til den samme rapporten som leder nummer syv handler om, men der lederen i Daily Mirror primært kritiserer landet som står bak rapporten (USA), går Dagens Nyheter inn på hva rapporten forteller. Det vises blant annet til utstrakt bruk av paramilitære grupper. Lederen kritiserer regjeringen for ikke å slippe til hjelpeorganisasjoner eller journalister i konfliktområdet. Sri Lanka får også kritikk for å nekte den svenske utenriksministeren Carl Bildt visum. Lederen er tydelig på at den pågående krigføringen ikke kan legitimeres. Dagens Nyheter skriver: «Helgens stridigheter visar att den humanitäre aspekten fallit utanför regeringens synsfält». Lederen oppfordrer ikke til våpenhvile, men jeg kategoriserer den likevel under vinkling 1, med utgangspunkt i at lederen er svært kritisk til krigføringen. Teksten kategoriseres imidlertid ikke under vinkling 3. Selv om Dagens Nyheter kritiserer regjeringsstyrken og lederen viser til potensiell internasjonal megling, så tar den ikke stilling til hvorvidt det er det internasjonale samfunn som må bli hørt eller det internasjonale samfunn som tar feil. Avisen er også klar på at det er den vestlige verden som ber om våpenhvile, dermed avgrenses det internasjonale samfunn til vestlige land. Regjeringsstyrken presenteres som den mest aggressive parten, offensiven i konfliktområdet beskrives som kraftfull. LTTE omtales som gerilja og terroristgruppe. Den militære taktikken til separatistgruppen betegnes som hensynsløs.

Den dominerende vinklingen er:

1. Slutt krigen – finn en fredelig løsning nå.

9. Våpenhvile nå (Aftenposten, 12.05.2009)

«Strømmen av illevarslende nyheter fra Sri Lanka ser aldri ut til å ta slutt», skriver Aftenposten. I lederen påpekes det at et stort antall sivile skal være drept de siste dagene (samme hendelse som leder nummer åtte). LTTE-vennlige kilder og den srilankiske regjeringen opererer med ulike tall. Aftenposten tar ikke direkte side med noen av partene

og skriver: «Det eneste som er sikkert, er at FN har full dekning for å beskrive situasjonen som et blodbad». Det påpekes at tidligere initiativ for våpenhvile har strandet på motstand fra Sri Lankas regjering. Aftenposten skriver at argumentene fra den srilankiske regjeringen mot en våpenhvile fremstår som lite troverdige. Holdningen i Aftenposten er derfor tydelig. Tittelen «Våpenhvile nå» understreker betydningen av at det skjer noe umiddelbart. Konsekvensen av at krigen fortsetter presiseres: «Å fortsette kampene vil bare øke sivilbefolkningens lidelser». Den dramatiske humanitære situasjonen kommer tydelig frem, situasjonen beskrives blant annet som et blodbad. Lederen avslutter med en oppfordring om at «det internasjonale presset for en våpenhvile må forsterkes inntil det gir resultater». Det påpekes at krigen allerede har vart for lenge, men presiseres ikke hvorfor konflikten har oppstått. Det eneste leseren får vite er at partene slåss om et område som er betydelig mindre enn det tamiltigrene en gang okkuperte. Med andre ord er det underforstått at tamiltigrene er på retrett og at det er regjeringsstyrken som har overtatt disse områdene. Tamiltigrene omtales som både opprørere og gerilja. Ved to anledninger brukes betegnelsen tamilene om separatistgruppen.

1. Slutt krigen – finn en fredelig løsning nå.
3. Det internasjonale samfunnet må bli hørt.

10. Israel – the latest carrot to discuss Lanka (Daily Mirror, 15.05.2009)

«It's amazing or rather preposterous the extent to which Britain, France and the United States stretch themselves to get the UN Security Council to put Sri Lanka on the agenda», skriver Daily Mirror. Adverbene utrolig og absurd er med på å vise hvor overraskende det var for avisen at land som Storbritannia, Frankrike og USA er så opptatt av konflikten på Sri Lanka. Lederen er skrevet i etterkant av at FNs sikkerhetsråd kom med en uttalelse om konflikten. Daily Mirror skriver at de vestlige landene brukte Israel som forhandlingskort – eller gulrot, derav tittelen – for å diskutere Sri Lanka. Det beskriver lederen som «most unbelievable». Avisen kaller det en desperat handling, og ved flere anledninger undergraver lederen den uttalelsen som sikkerhetsrådet kom med. Det påpekes at den ikke er bindende. Daily Mirror mener at måten de vestlige landene fikk

gjennom uttalelsen heller vil virke mot sin hensikt. Lederen skriver at det neppe vil redusere konspirasjonsteorien om at det internasjonale samfunnet er ute etter å svekke den srilankiske regjeringen. Russland, Kina, Vietnam og Libya omtales som Sri Lanka-vennlige. Dermed legges det vekt på at Sri Lanka også har internasjonale støttespillere i krigen mot LTTE og at det kritiske «internasjonale samfunnet» stort sett er dominert av vestlige land. Det påpekes at LTTE bruker sivile som menneskelige skjold, og konflikten beskrives som «intern».

Den dominerende vinklingen er:

4. Det internasjonale samfunnet tar feil.

Oppsummering

De to lederne i Aftenposten kategoriseres under vinkling 1 og 3. Den ene lederen i Dagens Nyheter kategoriseres under vinkling 1. Av de syv lederne i Daily Mirror er fire kategorisert under vinkling 2. Samtlige ledere i Daily Mirror er kategorisert under vinkling 4. Det er dermed store forskjeller i hvilke diskurser som kommer frem på lederplass. Jeg har definert vinkling 1 som fredsdiskursen: fredelig løsning nå. Vinkling 2 er krigsdiskursen: militær seier først. Det er tydelig – til tross for et lavt antall ledere – at det er fredsdiskursen som dominerer på lederplass i Aftenposten og Dagens Nyheter. I Daily Mirror er krigsdiskursen dominerende. Over halvparten av lederne påpeker at regjeringen må velge militær seier først. Dermed fremstår Aftenposten og Dagens Nyheter som mer fredsorienterte enn Daily Mirror.

Det er ikke unaturlig at den holdningen som kommer frem på lederplass også gjenspeiler det respektive lands politiske holdning.³¹¹ Dette ser vi gjennom de to lederne i Aftenposten, som begge kategoriseres under vinkling 3: Det internasjonale samfunn må bli hørt. Norge var blant landene som ba om våpenhvile. Dette ser vi også gjennom de syv lederne i Daily Mirror, som alle kategoriseres under vinkling 4: Det internasjonale samfunn tar feil. Skepsisen til vestlige land er gjennomgående i samtlige ledere i Daily

³¹¹ Holm fra Holm et. al., 2000: 23

Mirror. Det antydes ved flere anledninger at landene har skjulte agendaer – som å sikre tamilske stemmer i sine hjemland. Flere vestlige nasjoner beskyldes for å ha sympati med LTTE.

Aftenposten og Dagens Nyheter er enige om at utviklingen i krigen på Sri Lanka ikke er positiv. Likevel er det flere forskjeller i deknningen. Aftenposten har i begge sine ledere klare oppfordringer til både det internasjonale samfunnet og den srilankiske regjeringen. Dagens Nyheter tar i mye mindre grad stilling til hva som bør skje, men understreker at krigen har mistet sin legitimitet. Dagens Nyheter tar heller ikke stilling til om Sri Lanka bør høre på det internasjonale samfunn eller om det er det internasjonale samfunn som tar feil. Det er interessant å analysere lederne ut i fra hvilke hendelser eller prosesser de dekker. De to lederne i Aftenposten tar for seg henholdsvis erklæringen fra den srilankiske regjeringen om å stanse bruk av tyngre våpen og rapportene om at flere tusen personer skal ha blitt drept i løpet av én helg. Lederen i Dagens Nyheter sto på trykk i forbindelse med de samme rapportene. Daily Mirror hadde én leder i forbindelse med uttalelsen om å stanse bruk av tyngre våpen. I tillegg hadde den srilankiske avisen én leder om en uttalelse fra sikkerhetsrådet i FN, én leder om en amerikansk rapport om terrorisme (som også ble fanget opp i lederen i Dagens Nyheter), én leder i forbindelse med uttalelser fra Hillary Clinton, én leder om uttalelser fra John Holmes, én leder om betydningen av en militær seier og én leder om tamiler i eksil (med utgangspunkt i de tamilske demonstrasjonene). Det betyr blant annet at rapportene om at flere tusen personer skal ha blitt drept i løpet av én helg ikke kommenteres på lederplass i Daily Mirror. Det er interessant å observere at mens den srilankiske regjeringen toner ned validiteten til rapportene i lederne i Aftenposten og Dagens Nyheter, så er rapportene helt fraværende på lederplass i Daily Mirror.

Fire av syv ledere i Daily Mirror beskriver LTTE som terrorgruppe. Det gis eksempler på terrorhandlinger som er utført. To av lederne understreker også separatistgruppens brutalitet. Ingen av lederne i Aftenposten fremstiller LTTE som en terrorgruppe. Det gjør lederen i Dagens Nyheter, men den svenske avisen er også svært kritisk til den srilankiske regjeringen. Det er derfor store forskjeller i representasjonen av

separatistgruppen på lederplass. Aftenposten og Daily Mirror utgjør ytterpunktene. Dette er interessant, ikke minst med tanke på at den kvantitative innholdsanalysen viser at LTTE i svært liten grad ble dekket redaksjonelt. Da vil det være av betydning hvordan gruppen fremstilles på lederplass.

6.3 Analyse av utvalgte tekster

Jake Lynch og Annabel McGoldrick (2005) mener at Johan Galtungs modell for fredsjournalistikk kan «predict, identify and connect shortcomings in reporting»³¹². Med utgangspunkt i Galtungs modell³¹³ – og de fire kategoriene fred/krig, sannhet/propaganda, mennesker/elite og løsning/seier – vil jeg derfor analysere dekningen i utvalgte tekster i de tre avisene. Dette er noen av spørsmålene jeg vil ta stilling til: Presenteres tekstene som om krigen består av to eller flere parter? Er dekningen reaktiv³¹⁴ eller proaktiv³¹⁵? Avslører tekstene usannheter? Hvilken rolle spiller propaganda? Hvem sin lidelse presenteres? Hvem angriper hvem? Kommer tekstene med løsningsforslag utover krigføringen? Og sier tekstene noe om utviklingen fremover?

1. Frykt for massakre: Siste slag i Sri Lankas blodige borgerkrig? (Aftenposten, 22.04.2009: nyhetsartikkel)

Jamført modellen til Galtung så består fredsjournalistikk av flere parter, flere mål og flere temaer. I krigsjournalistikk er det to parter, ett mål og det Galtung kaller «a general zero-sum orientation».³¹⁶ I undertittelen omtales det som kan være det siste «slaget». I ingressen omtales «slaget» som en offensiv fra Sri Lankas hær rettet mot tamiltigrene. Dermed presenteres konflikten som bestående av to parter. Dersom den srilankiske regjeringsstyrken vinner terreng, får det konsekvenser for tamiltigrene. «Anything that is not "winning", must be "losing"», ifølge Lynch og McGoldrick.³¹⁷ Samtidig som teksten kan leses som en konflikt mellom to parter, kommer også sivile som en tredje part tydelig frem. Tittelen spiller på hvilke konsekvenser krigføringen kan få for sivilbefolkningen. Dette poenget understrekes også i ingressen. Teksten inneholder to bilder, som begge viser sivile – men i ulike kontekster. Det ene bildet viser sivile som skal være såret i krig. Det andre bildet viser sivile som angivelig får hjelp av den srilankiske regjeringsstyrken.

³¹² Lynch og McGoldrick, 2005: 7

³¹³ Se 9.5

³¹⁴ Reaktiv = dekker voldelige hendelser etter at de finner sted. Kilde: Galtungs modell

³¹⁵ Proaktiv = dekker hendelser som kan bli voldelige før de finner sted. Kan ha preventiv effekt. Kilde: Galtungs modell

³¹⁶ Lynch og McGoldrick, 2005: 7

³¹⁷ *ibid.*: 7

Disse bildene fremhever på mange måter de samme perspektivene som er representert i teksten. Regjeringsstyrken mener at de har hjulpet tusenvis av sivile som skal ha flyktet fra LTTE. LTTE-vennlige kilder anklager regjeringsstyrken for å drepe barn. Dekningen er reaktiv – til tross for at den omtaler en offensiv som ennå ikke har begynt. Teksten er skrevet som en konsekvens av utviklingen i krigen. Den srilankiske regjeringsstyrken har overtatt alle de største basene til LTTE og har gjennomført en større operasjon for å hjelpe sivile ut av sikkerhetssonen. Aftenposten presiserer i teksten at det er svært vanskelig å kontrollere opplysningene fra partene siden ingen uavhengige journalister får komme i nærheten av krigssonen. Dermed er avisen klar over at tallene kan være feilaktige – og i stor grad påvirket av de to krigførende partene. Det påpekes ved flere anledninger at kilder baserer seg på rapporter eller andre kilder. Teksten inneholder en faktaboks som gir en innføring i krigens historie og introduserer partene. Faktaboksen kalles «Opprørets historie», dermed presenteres historien fra tamiltigrenes side. Det er i første rekke sivilbefolkningen som presenteres som offer. Både regjeringen og LTTE anklages for betydelige overgrep – uten at en av partene presenteres som mer troverdig enn den andre. Det er imidlertid interessant å se nærmere på de valg som Aftenposten gjør redaksjonelt. Tittelen «Frykt for massakre» er dramatisk. I undertittelen omtales borgerkrigen som «blodig». I ingressen fremheves det at «Røde Kors frykter en dramatisk økning i antallet sivile drepte». Mellomtitlene er dramatiske og i stor grad krigsrelaterte: «katastrofalt», «klasebomber» og «skyter». Man kan argumentere med at de humanitære konsekvensene er så omfattende at de dramaturgiske virkemidlene er nødvendige for å gi et reelt bilde av konflikten på Sri Lanka. Spørsmålet er likevel om ikke situasjonen overdramatiseres. Ingen av de andre tekstene i denne delen av analysen fremstiller konflikten som like dramatisk og bruker så mange ladde ord. Massakre for eksempel – som brukes i tittelen og som betyr myrderi av flere vergeløse mennesker på en gang³¹⁸ – er ikke gjengitt i teksten. Det er dermed journalisten og redaksjonens tolkning. Ofrene i en massakre er sivile, men hva sier Aftenposten om hvem som står bak? Én av de krigførende partene eller begge? I ingressen kobles frykten for flere drepte sivile opp mot den nye offensiven. Dermed går Aftenposten langt i å antyde at massakren

³¹⁸ Bokmålsordboka, www.uio.no

kan unngås hvis ikke offensiven gjennomføres. Teksten peker i liten grad på alternative forsøk på å få slutt på krigføringen, utover at det vises til demonstrasjoner i Norge.

2. «Minst 62 000 tamiler flydde från gerillan» (Dagens Nyheter, 22.04.2009, nyhetsartikkel)

Teksten viser til at den srilankiske regjeringen et døgn tidligere stilte et ultimatum til tamiltigrene om at de måtte overgi seg. Da tidsfristen gikk ut, gjenopptok regjeringsstyrken sin offensiv. Teksten presenterer krigen som mellom de tamilske tigrene og regjeringsstyrken – og begge parter siteres. Teksten er i mindre grad enn tekst 1 presentert som en kamp, med unntak av et sitat fra president Mahinda Rajapaksa: «Allt Prabhakaran kan göra nu är att kapitulera». Dermed understrekes inntrykket av Rajapaksa og den srilankiske regjering som vinnere, mens Prabhakaran og LTTE er krigens tapere. Det kommer tydelig frem at sivile er en viktig tredje part og begge de krigførende partene bruker sivile som argument for å rettferdiggjøre sin egen kamp. LTTE-representanten sier at de skal vinne med det tamilske folkets hjelp. Regjeringstalsmannen sier at de fortsetter med offensiven for å redde sivilbefolkningen. Teksten er reaktiv – til tross for at den som tekst 1 omtaler en offensiv som ennå ikke er iverksatt. Begge parter anklager hverandre for overgrep. Galtungs modell viser at mens fredsjournalistikk er opptatt av å få frem usannheter på alle sider, er krigsjournalistikk mest opptatt av å avsløre usannhetene til «de andre».³¹⁹ Bakgrunnen for konflikten blir forklart i egen faktaboks. Her påpekes det blant annet hvorfor LTTE ønsker en selvstendig tamilsk stat. Det vises til at LTTE bruker selvmordsbombere – og at gruppen ofte omtales som terrorgruppe. Tamilene på Sri Lanka blir presentert som mindretall og singaleserne som flertall. Intensiteten i krigføringen understrekes ved at dette omtales som de mest dramatiske kamphandlingene siden krigen brøt ut i 1983. Det kommer frem gjennom anklagene fra de to krigførende partene at krigen først og fremst har gått ut over sivilbefolkningen. Tittelen viser til operasjonen som regjeringsstyrken gjennomførte for å hjelpe sivile ut i fra sikkerhetssonen, det påpekes at tamilene flyktet fra geriljaen. Dette står i kontrast til en rekke av tekstene i Aftenposten – hvor tamiler og LTTE ofte brukes om hverandre og

³¹⁹ Lynch og McGoldrick, 2005: 6

aldri i et motsetningsforhold. Her er det imidlertid tamiler som flykter fra den tamilske separatistgruppen. Det er interessant å observere at mens tekst 1 vinkles på den potensielle katastrofen som kan ramme sivile, så vinkles tekst 2 på at et stort antall sivile har kommet seg ut av konfliktsonen. De dekker samme utvikling – men på to forskjellige måter. Teksten kommer ikke med noen forsøk på å finne fredelige løsninger på krigen.

3. The humanitarian warfare: Where Navy plays samaritarian role (Daily Mirror, 30.04.2009, kommentar)

Denne teksten sto på trykk åtte dager etter tekst 1 og 2, men handler om den samme militære operasjonen som dannet grunnlaget for deler av Aftenpostens og Dagens Nyheters tekster. For der Aftenposten så vidt nevner operasjonen og er skeptisk til tallene fra den srilankiske regjeringen, har Dagens Nyheter operasjonen som et av sine hovedpoeng. Den svenske avisen er imidlertid kritisk til de varierende tallene som partene opererer med. I Daily Mirror, derimot, omtales operasjonen som «the world's biggest hostage situation». Sivilbefolkningen som befinner seg i samme område som LTTE, beskrives som gisler, og LTTE er gisseltakerne. I undertittelen «Where Navy plays Samaritan Role» omtales den srilankiske regjeringsstyrken som redningsmenn. Avisen skriver at «troops have already rescued 115 000 civilians from the Safe Zone». Kommentaren inneholder en grafikk som viser hvordan LTTE bruker sivilbefolkningen som menneskelige skjold. Den inneholder også et bilde av marinesoldater som hjelper sivile. Dette er også hovedinntrykket som Daily Mirror serverer sine lesere: Regjeringsstyrken redder sivilbefolkningen, LTTE bruker dem for å slippe unna. Krigsjournalistikk handler, ifølge Galtung, om de synlige konsekvenser av krig. Det er «oss» og «dem», det er «dem» som er problemet og «dem» som presenteres som umenneskelige.³²⁰ I denne kommentaren presenteres partene i et tydelig «oss-dem» forhold. Daily Mirror legger skylden for den voldelige konflikten på LTTE og sier at det var LTTE som først infiltrerte sikkerhetssonen. Ifølge avisen blir sivilbefolkningen i stor grad trakassert av LTTE. Teksten er reaktiv og sier lite om utviklingen etter krigen. Skribenten følger den srilankiske regjeringsstyrken og alle kilder er militære. Teksten gir

³²⁰ Lynch og McGoldrick, 2005: 6

grundige beskrivelser av krigføringen. Det påpekes at regjeringsstyrken allerede har gått bort fra å bruke tyngre våpen, og dette beskrives som et initiativ som vil spare sivile liv. Det understrekes at det er den srilankiske regjeringen som har tatt initiativet, selv om det antydes at det også er et resultat av internasjonalt press.

4. Wannī – the human tragedy of terrorism retold (Daily Mirror, 25.02.2009, reportasje)

Daily Mirror er i denne reportasjen i et av områdene som LTTE tidligere okkuperte. Avisen snakker med flere tamiler som skal ha flyktet fra LTTE. Tittelen understreker at den srilankiske regjeringen oppfatter separatistgruppen som terrorister. Samtidig viser tittelen at teksten handler om at sivile tamiler opplevde tiden under LTTE som vanskelig. Dermed fremstår teksten – ut i fra tittelen – som svært kritisk til separatistgruppen, og den er preget av et tydelig «oss-dem» perspektiv. Den samme fremstillingen kommer frem i ingressen. Der skriver Daily Mirror at «people who kept their mouths shut with fear for life in the past, have now begun to pour out their sentiments». Avisen skriver at de endelig har fått demokrati, at de ønsker å leve sine liv i frihet og at det bare er mulig «after the eradication of terrorism». På mange måter fremstilles derfor teksten som et forsvar for at regjeringsstyrken har innledet offensiver for å overta LTTE-områder. Perioden under LTTE-styre beskrives som ulovlig, tyrannisk og umenneskelig. LTTE-leder Velupillai Prabhakaran omtales som stormannsgal. Tamilene presenteres som ofre for Prabhakarans handlinger og deres historier beskrives som «human tragedies of terrorism at its worst». LTTE anklages for å tvangsrekruttere soldater og bortføre kvinner og barn. Anklagene blir ikke kommentert av andre. Teksten handler i stor grad om at sivile tamiler har det bedre nå enn de hadde det under LTTE-styre. Beskrivelsene omtales som virkeligheten. Krigsjournalistikk handler i stor grad om hvordan eliten ser på konflikten – ikke hvordan sivilbefolkningen opplever den.³²¹ Utfordringen i denne teksten er at selv om den tar for seg sivilbefolkningen, tar den ikke stilling til hvorvidt de forteller sannheten eller om de er påvirket av eksterne faktorer som propaganda. Det er naturlig å anta at intervjuobjektene vil være preget av at de ikke lenger befinner seg i

³²¹ Lynch og McGoldrick, 2005: 6

LTTE-områder, men i områder kontrollert av motparten, og at dette kan være med og påvirke hva de sier. Det tas det ikke høyde for i teksten – utover at det påpekes at regjeringsstyrken er på plass i området. Sivile tamiler presenteres som ofre. Daily Mirror legger all skyld på LTTE og skriver om sivilbefolkningen at «the democracy that had been denied to them, has again been restored». Selv om det ikke presiseres, påpeker dermed avisen at det er regjeringsstyrken som har gitt dem friheten tilbake. Kildene tilhører én side – og fremstår som enige. Det er LTTE som er fienden. At ikke kilder som representerer andre syn slipper til, støtter opp om argumentet til Herman og Chomsky (1988) om at nyhetsmedier i mindre grad produserer objektiv journalistikk og i større grad lar seg utsette for propaganda.³²² Teksten er reaktiv. Den tar i liten grad opp utviklingen fremover. Teksten handler i liten grad om hvilke forhold de lever under nå. Dermed kommer heller ikke de humanitære konsekvensene frem.

5. Håp og tvil bak den siste fronten (Aftenposten, 04.05.2009, reportasje)

Aftenposten er i denne reportasjen i det samme området som Daily Mirror er i tekst 4, men på et senere tidspunkt. Reportasjen er vinklet opp mot en regjeringssoldat som «har kjempet fra hus til hus, fra landsby til landsby». Han forteller om venner han har mistet og omtaler LTTE som terrorister. Aftenposten påpeker at dette er i tråd med det offisielle synet til den srilankiske regjeringen på opprørsgruppen. Det understrekes at LTTE selv kaller seg frihetskjempere. Dermed fremhever teksten hvorfor begge parter slåss. Møtet med regjeringssoldaten viser hvem de krigførende partene er. Det viser også at krigen ikke bare rammer det tamilske mindretallet og LTTE, men får konsekvenser for det singalesiske flertallet og de srilankiske soldatene. Dette er et viktig poeng i Galtungs modell for fredsjournalistikk. Der vises lidelser hos alle grupper – kvinner, barn, gamle og ikke minst begge parter.³²³ Alle overgrep nevnes. I krigsjournalistikk pekes det, ifølge Galtungs modell, bare på overgrep som tilhører motparten.³²⁴ Aftenposten er i denne reportasjen på plass like ved krigssonen. I ingressen skriver Aftenposten at tusenvis av vettskremte tamiler er noen kilometer lenger sørøst. Teksten får derfor tydelig frem at det

³²² Herman og Chomsky fra Thussu, 2003: 7

³²³ Lynch og McGoldrick, 2005: 6

³²⁴ ibid.: 6

er sivile tamiler som er ofrene. Aftenposten trykker et bilde av store ødeleggelse i det som nylig var et LTTE-område. Avisen skriver at ødeleggelsene er ubeskrivelige: «Hvert eneste hus har store skader fra granater, raketter og skuddvekslinger. Flere av dem er jevnet med jorden». Dette understrekes også i den ene undertittelen. Det påpekes i teksten at tusentalls sivile er omkommet, men at den humanitære katastrofen ikke stopper med antall drepte. Mange er underernærte, syke eller skadet. Bistandsorganisasjoner beskriver også situasjonen som «kaotisk». Ifølge Lynch og McGoldrick kan én måte å håndtere konflikter på, hvor man ikke har tilgang til én av partene, være å utfordre den parten som man har tilgang til.³²⁵ I denne reportasjen påpeker Aftenposten at krigssonen er avstengt for utlendinger og at den informasjonen som partene kommer med er svært varierende. Dette understrekes blant annet gjennom kritikk fra bistandsorganisasjoner, hvorpå landets minister for katastrofehåndtering sier at situasjonen er under kontroll. En regjeringstalsmann siteres på at de vil «vinne tamilenes hjerte og sjel». Dette står i kontrast til de ødeleggelsene som reportasjen forteller om. Teksten baserer seg på kilder fra den srilankiske regjeringsstyrken eller frivillige organisasjoner, men bruker også betydelig plass på egne skildringer. Dette er med på å vise hvordan sivilbefolkningen har det. Journalister bør, ifølge Lynch og McGoldrick, oppdage og opplyse om når de utsettes for propaganda.³²⁶ De mener at en tilstand av uvitenhet kan føre til mer propaganda. I denne teksten kommer det tydelig frem fra journalistens side at han blir utsatt for én side av saken. En av to undertitler er «Freden vil ta mange år å bygge». Teksten er proaktiv. Den tar for seg krigen som prosess og ikke konkrete hendelser, og den ser dermed på utviklingen fremover i tid. Proaktive tekster er, ifølge Galtung, et viktig aspekt ved fredsjournalistikk.³²⁷ Man tar i større grad opp mindre synlige aspekter ved krigen og prøver å gjøre krigen mest mulig gjennomskuttig. I tillegg er det krigen som er problemet – ikke én av partene. Reportasjen i Aftenposten tar for eksempel opp antall landminer i området. I tillegg skriver avisen at «årtier med etnisk hat og bitterhet må ryddes opp i». Flere kilder bygger opp under dette argumentet. Samtlige fem bilder viser srilankiske regjeringssoldater eller ødeleggelse som en konsekvens av krigen. Teksten er likevel

³²⁵ Lynch og McGoldrick, 2005: 149

³²⁶ *ibid.*: 97

³²⁷ *ibid.*: 6

opptatt av å få frem de konsekvenser som krigen får for sivilbefolkningen.

6. Nederlag for tamiltigrene (Aftenposten, 18.05.2009, nyhetsartikkel)

Når krigen presenteres som et nederlag for den ene parten, antyder det at den andre parten er seierherre. Tittelen viser at teksten består av to parter. Det kommer også frem i ingressen. Der står det at tamiltigrene har gitt opp kampen mot den singalesiske regjeringshæren. At krigen handler om en vinner og en taper påpekes også i brødteksten. Der erklærer den srilankiske presidenten seier over tamilene. Den første delen av teksten handler om det siste døgnet hendelser på Sri Lanka – og utviklingen i kamphandlingene. En LTTE-representant kaller det krigens bitre slutt. I Colombo feires det i gatene med fyrverkeri, skriver Aftenposten. Det er tydelig at partene har forskjellige oppfatninger av krigen. Partene er blant annet uenige om hvorvidt det fortsatt er sivile i krigsområdet. Dermed presenteres sivile som en tredje part. Dette kommer frem i det andre avsnittet i brødteksten, men også gjennom det største bildet i teksten. Bildet viser mennesker som bærer på eiendeler. De går langs en rull med piggtråd. I bildeteksten påpekes det at det er sivile som «strømmer» ut av krigssonen. Piggtråden gir klare konnotasjoner til krig. Bildet er tatt av de srilankiske myndighetene og bygger opp under regjeringens argument om at sivilbefolkningen har flyktet fra krigssonen. Bildet fremstiller sivilbefolkningen som offer. Tittelen «Nederlag for tamiltigrene» står rett under bildet. Kan det være problematisk all den tid bildet ikke viser tamiltigrene, men sivile tamiler? I tittelen er det tamiltigrene som er offer, i bildet er det sivilbefolkningen. Teksten er reaktiv – den dekker den avsluttende fasen i kamphandlingene. Det antydes også at mer enn 3000 skal være drept det siste døgnet. Partene anklager hverandre for overgrep. Aftenposten er tydelig på at antall drepte og sårede ikke bekreftes av uavhengige kilder. En av mellomtitlene heter da også «Propaganda». Det viser at Aftenposten er klar over at partene kan ha ulike hensikter. Teksten presenteres – i tittel og ingress – ut i fra hvordan det har gått med tamiltigrene. Det er LTTE som har tapt, som har «besluttet å la våpnene tie» – den srilankiske regjeringsstyrkens seier kommer først i brødteksten. Aftenposten skriver at LTTE ba om våpenhvile den 16. mai 2009, men at regjeringsstyrken avslo. Regjeringsstyrken siteres indirekte på at den går inn i LTTE-området for å ta tilbake «hver tomme» land. Dette bygger opp under inntrykket av den srilankiske regjeringen

som den aggressive parten i krigen. Teksten baserer seg utelukkende på representanter fra de krigførende partene, samt frivillige organisasjoner. Teksten tar ikke opp den videre utviklingen på Sri Lanka, men står i sammenheng med kommentaren «Bitter slutt, ny konflikt», som blant annet ser på hvem som skal tale tamilenes sak i fremtiden.

7. Tamilska rebellerna ger upp (Dagens Nyheter, 18.05.2009, nyhetsartikkel)

Mens Aftenposten viser et bilde av sivile på flukt, trykker Dagens Nyheter et bilde av den srilankiske regjeringshæren i sin siste offensiv. Tekstene dekker samme hendelse. Tittelen peker på at tamiltigrene gir opp. Også i ingressen kommer dette poenget frem. Overgivelsen omtales som et resultat av at regjeringsstyrken hadde gått til angrep mot de siste LTTE-områdene. Aftenposten gjør et poeng i sin ingress av at LTTE ba om våpenhvile. Dette tones ned i Dagens Nyheter. Der siteres Erik Solheim i brødteksten på at LTTE var villige til å overgi seg til en tredje part. Aftenposten bruker ingen kilder på LTTEs uttalelse om våpenhvile, det vises heller ikke til at LTTE bare ville overgi seg til en tredje part. Dagens Nyheter skriver at i forkant av ønsket om våpenhvile hadde LTTE gjennomført en rekke selvmordsbombeattentat – for å forsøke å stanse regjeringsstyrkens offensiv. Disse attentatene nevnes ikke i Aftenposten. Det er også i denne teksten to parter, krigen omtales som en kamp mellom LTTE og regjeringsstyrken. At LTTE gir opp, betyr at regjeringsstyrken lykkes med sin offensiv. En LTTE-representant siteres på at de gir seg for å verne sivilbefolkningen. En regjeringstalsmann sier at de vil befri sivilbefolkningen fra terrorister. Dermed kommer sivilbefolkningen som tredje part tydelig frem. Dagens Nyheter skriver at «båda sidor i kriget cyniskt offrat civila» og siterer hjelpeorganisasjoner på at det er en «ofattbar humanitär katastrof». Det legges derfor i stor grad vekt på de siviles lidelser. Teksten forklarer hva LTTE har slåss for – og hvor mange mennesker som har mistet livet i krigen. Antall døde i 2009 overskrider ifølge Dagens Nyheter antall døde i konflikter i Afghanistan, Irak, Pakistan og på Gaza. Dermed understrekes intensiteten i krigføringen. Teksten er reaktiv. Dagens Nyheter skriver at påstander og tall som oppgis på drepte og sårede varierer fra part til part. Det påpekes at ingen utenlandske medier, hjelpeorganisasjoner, diplomater eller FN har fått slippe til i området. Derfor kan heller ingen bekrefte påstandene. Dagens Nyheter er dermed klar over at kildene, som tilhører de krigførende partene, samt frivillige

organisasjoner og FN, kan ha sine egne agendaer. Avisen ser i liten grad på utviklingen fremover. Det antydes at det fortsatt er mange som støtter tamiltigrene. Det påpekes også at separatistgruppen er klassifisert som terrorgruppe av blant annet EU. Også i denne teksten presenteres motsetningene mellom partene. LTTE-representanten siteres på at «striden har nått sitt bittra slut». I Colombo «strømmade tusentals människor ut på gatorna», ifølge nyhetsbyrået AP.

8. All civilians freed (Daily Mirror, 18.05.2009, nyhetsartikkel)

«The humanitarian mission launched to liberate civilians taken hostage by the LTTE for months reached an end last afternoon», skriver Daily Mirror. Den srilankiske regjeringens offensiv handlet ifølge den srilankiske avisen om å frigjøre sivilbefolkningen, som beskrives som gisler. Offensiven beskrives som en humanitær operasjon. Det dominerende perspektivet i teksten er derfor at det er den srilankiske regjeringen som har berget sivilbefolkningen. Ifølge teksten ble styrkene observert mens de ga mat og drikke til sivile. Dette bidrar til å fremheve den humanitære rollen til de militære styrkene. Det oppgis ingen tall på hvor mange sivile som har blitt drept. Ifølge militære kilder hadde mer enn 82 000 sivile flyktet fra krigssonen i løpet av de siste tre dagene. Det påpekes at et siste LTTE-område ble erobret og erobringen av dette området hørte vitner en rekke eksplosjoner. Ifølge avisen gjorde LTTE flere forsøk på å slå tilbake, men disse angrepene ble stoppet. I disse forsøkene ble mer enn 80 LTTE-soldater drept, skriver Daily Mirror. Fremstillingen er derfor at det var LTTE som angrep og regjeringsstyrken som forsvarte seg. Samtlige kilder er militære og teksten er reaktiv. Teksten sier ingenting om utviklingen fremover og lite om hvilke humanitære konsekvenser krigen har hatt. Utover at teksten i tittelen og innledningen i brødteksten presenterer redningsoppdraget som gjennomført, handler teksten i liten grad om sivilbefolkningen, men i stor grad om den militære operasjonen.

Oppsummering

Enkelte av tekstene i denne delen av analysen – som Aftenpostens reportasje «Håp og tvil bak den siste fronten» – presenterer konflikten i en fredsjournalistisk kontekst. Teksten er opptatt av å få frem alle parter, er proaktiv og gir et innblikk i utviklingen fremover. Også

de to tekstene i Dagens Nyheter – «Tamilska rebeller ger opp» og «Minst 62 000 flydde från gerillan» – handler i stor grad om sivilbefolkningen og tar i liten grad stilling til hvem som har skylden for konflikten. De øvrige tekstene i denne analysen presenterer i stor grad konflikten som om den består av to parter og er en konkurranse. Én vinner, den andre taper.

Mens både Aftenposten og Dagens Nyheter fremstiller slutten på krigen ut i fra hvordan det gikk med tamiltigrene – og hvilke konsekvenser det får for sivilbefolkningen – så handler dekningen i Daily Mirror om regjeringsstyrkens vellykkede operasjon. Det er verdt å merke seg at alle avisene fremstår som opptatt av den humanitære situasjonen. Daily Mirror har for eksempel tittelen «All civilians freed» dagen etter at krigen er slutt. Likevel viser denne analysen – ved å anvende Galtungs modell for fredsjournalistikk – at mens Aftenposten og Dagens Nyheter har tekster som tilhører en fredsjournalistisk kontekst, så hører tekstene i Daily Mirror hjemme i en krigsjournalistisk kontekst. Det understreker at det er store forskjeller i dekningen i de tre avisene. Modellen bidrar til å peke på noen av disse forskjellene. De tre tekstene i Daily Mirror legger skylden for krigen på LTTE, handler primært om overgrep utført av LTTE, har en tydelig «oss-dem»-vinkling, er reaktive og kommer ikke med løsningsforslag utover krigføringen. Ved å bruke Galtungs modell ser vi også at oppmerksomheten som rettes mot sivile i Daily Mirror, i stor grad kan beskrives som propagandaorientert – og i liten grad er sannhetsorientert. Å presentere krigen som en redningsoperasjon rettet mot sivilbefolkningen fremstår som et ledd i å legitimere krigføringen, og for å trekke inn Garth Jowett og Victoria O'Donnells definisjon av propaganda: «Et bevisst og systematisk forsøk på å forme og manipulere oppfatninger og atferd for å oppnå en respons som underbygger propagandistenes formål».³²⁸ Ut i fra de utvalgte tekstene fremstår propagandaen i Daily Mirror som synlig, selv om avsender ved flere anledninger er ukjent. Derfor er det først og fremst snakk om «hvit» eller «grå» propaganda. Dette ser vi blant annet ved at «views that run counter to official sources are deemed unacceptable»,³²⁹ noe som spesielt blir synlig i «Wanni – the human tragedy of terrorism

³²⁸ Jowett og O'Donnell, 1999: 6

³²⁹ Herman og Chomsky 1988, fra Thussu, 2003: 7

retold» (tekst 4). Der støtter samtlige sivile kilder det offisielle synet til den srilankiske regjeringen. Her er det verdt å nevne at pressefriheten til journalister på Sri Lanka beskrives som svært begrenset.³³⁰ Det kan være med på å påvirke hvilke kilder som kommer på trykk og hva disse kildene sier. Ifølge en av nyhetsartiklene i Dagens Nyheter (tekst 2) bruker den srilankiske regjeringen – i likhet med LTTE – sivile som argument for å rettferdiggjøre sin egen krigføring. Dette understreker det samme poenget, og den redaksjonelle linjen i den srilankiske avisen kan derfor i stor grad sies å være i samsvar med den srilankiske regjeringens politiske linje.

Hensikten med denne analysen er ikke nødvendigvis å dele opp tekstene i freds- eller krigsjournalistikk, men å bidra til å gi noen karakteristikk av deknningen. Disse karakteristikkene kommer blant annet frem gjennom forskjellene i deknningen. Nyhetsartiklene i Aftenposten og Dagens Nyheter dekker de samme hendelsene. Flere av de samme sitatene og poengene gjentas, men det er likevel betydelige forskjeller ut i fra hva som prioriteres. I Aftenposten fremstilles konflikten ut i fra et tamilsk perspektiv – sivile tamiler presenteres som ofre. I Dagens Nyheter handler tekstene i større grad om sivilbefolkningen – og det presiseres i mindre grad om de er singalesere eller tamiler. «Frykt for massakre» viser at tekstene i stor grad preges av de valg som avisen tar redaksjonelt. Her bruker Aftenposten en rekke dramaturgiske virkemidler. Hvis vi sammenligner med teksten som dekket samme hendelse i Dagens Nyheter, «Minst 62 000 tamiler flydde från gerillan», så fremstår teksten i Aftenposten som betydelig mer krigsorientert. Det kan selvsagt hende at de dramaturgiske virkemidlene gir en reell forståelse av virkeligheten på Sri Lanka. Faren er imidlertid, som Lars Kabel (2005) påpeker, at i kappløpet for å rapportere hendelser så aktuelt og dramatisk som mulig, så overdramatiseres noen hendelser.³³¹

Det er Aftenpostens reportasje fra krigssonen som i størst grad tilfredsstillter kriteriene i Galtungs modell for fredsjournalistikk. Det er ikke overraskende, all den tid også tidligere forskning viser at det er i større tekster det er størst mulighet for å velge en

³³⁰ www.landinfo.no

³³¹ Kabel fra Haahr og Holm, 2005: 275

fredsjournalistisk kontekst.³³²

Longer stories allow journalists to take the time and effort to investigate an issue or event more fully and thoughtfully. Longer stories may allow journalists to move beyond mere reporting of facts into some analysis, and exploration of causes of and alternatives to conflict.³³³

Det understreker også verdien av at journalisten er til stede i konfliktområdet – og peker på en av de store utfordringene ved dekningen av konflikten på Sri Lanka. Medier fikk i svært begrenset grad tilgang til konfliktområdene, og når de fikk tilgang, så var den tilgangen i stor grad styrt av den srilankiske regjeringen.

³³² Lee og Maslog, 2008: 22

³³³ *ibid.*: 22

7 Avslutning

Denne oppgaven viser at både Aftenposten og Dagens Nyheter har tekster i dekningen av konflikten på Sri Lanka som tilfredsstillende kriteriene i Johan Galtungs modell for fredsjournalistikk. Tekstene i Daily Mirror hører derimot hjemme i en krigsjournalistisk kontekst. Det er ikke overraskende, ikke minst ut i fra de store forskjellene mellom aviser i Norge/Sverige og Sri Lanka³³⁴, men også med tanke på teorien om at dekningen i stor grad vil være i samsvar med landets politiske linje.³³⁵ Også analysen av ledere viser at Daily Mirror fremstår som mer opptatt av krig – og rettferdiggjøring av krig. Aftenposten og Dagens Nyheter er i større grad fredsorienterte.

Det er verdt å merke seg at det er Aftenposten som er mest tydelig på at partene må finne en fredelig løsning – Dagens Nyheter tar i mindre grad stilling til hva som bør skje. Både analysen av norsk-svensk tilknytning og analysen av ledere peker på at den svenske avisen – i motsetning til Aftenposten – ikke har et direkte forhold til konflikten og i større grad holder seg på sidelinjen. Dagens Nyheter har derimot flere tekster – med utgangspunkt i analysen av de utvalgte tekstene – som tilfredsstillende elementer ved Galtungs modell for fredsjournalistikk. Her fremstår Aftenposten som delt. På lederplass er avisen opptatt av fred, på redaksjonell plass forøvrig er avisen opptatt av hvordan det går med tamilene. Galtung og Ruge skisserer kulturell nærhet og relevans som de viktigste nyhetsverdiene som gir utenlandske begivenheter mening.³³⁶ Hvordan det går med tamilene på Sri Lanka er med på å gi dekningen nærhet – med utgangspunkt i antall tamiler i Norge. Det er først og fremst sivilbefolkningen som vil vært tjent med en fredelig løsning, og Aftenposten bruker i flere av tekstene begrepene «sivile» og «tamiler» om hverandre. Dermed ses dekningen på lederplass og redaksjonell plass i sammenheng. Ulempen er imidlertid at store deler av dekningen handler om én av partene i konflikten. Det viser at det er en ubalanse i dekningen, da Aftenposten først og fremst skriver om den gruppen som er «oss» nærmest.

³³⁴ Spesielt med tanke på pressefrihet og i hvilken grad de vil være utsatt for propaganda fra de krigførende partene.

³³⁵ Holm fra Holm et. al., 2000: 23, Nohrstedt og Ottosen, 2001 fra Ottosen, 2009: 100, Bennett, 1990: 106

³³⁶ Holm fra Holm et. al., 2000: 23

Den kvantitative innholdsanalysen peker på en annen ubalanse. En analyse av bilde- og kildebruk av de krigførende partene viser at LTTE dekkes i svært liten grad i de tre avisene. Regjeringsstyrken blir oftere fremstilt gjennom bilder og brukes mer som kilde. Her er det i stor grad samsvar mellom avisene. Innholdsanalysen viser at den politiske orienteringen i deknningen i Daily Mirror er større enn i Aftenposten og Dagens Nyheter. Det er flest bilder av politikere i Daily Mirror, men også flere bilder av politikere i Dagens Nyheter enn i Aftenposten. Politikere er oftest representert som kilde i Daily Mirror. I Aftenposten og Dagens Nyheter er det flere politiske kilder enn det er tekster som handler om politiske forhold. Dette støtter opp om Lance Bennett og Teun van Dijks teorier om at i situasjoner der eliten er samlet nedtones folkemeningen³³⁷ og at det i stor grad er myndighetene som kommer i tale.³³⁸ Dette er spesielt tilfellet i Daily Mirror. Innholdsanalysen viser også at det er stort sprik i deknningen av sivile – ut i fra tematikk, bilde- og kildebruk. Det er for eksempel betydelig flere bilder av sivile i Aftenposten enn det er sivile kilder og tekster som handler om den humanitære situasjonen.

Det er store forskjeller i deknningen av konflikten i de tre avisene. Aftenposten trykket kommentaren «Bitter slutt, ny konflikt»³³⁹ da krigen var over. Daily Mirror hadde lederen «Sun shines on South Asia».³⁴⁰ Ved å anvende Johan Galtungs modell for fredsjournalistikk og annen relevant teori – i tillegg til å gjennomføre en kvantitativ innholdsanalyse – har jeg i denne oppgaven pekt på noen karakteristikk ved deknningen. Selv om deknningen er mer omfattende i Aftenposten (ut i fra antall tekster og størrelsen på tekstene), fremstår Dagens Nyheter som mer opptatt av å presentere konflikten uten at det legges vekt på én av partene. Det betyr ikke at deknningen i Aftenposten er dårligere enn i Dagens Nyheter. Den kvantitative innholdsanalysen viser at Aftenposten prioriterte konflikten på Sri Lanka høyere enn Dagens Nyheter – ikke minst på forsiden. En av fem tekster i Aftenposten henvises til på forsiden. Ingen av tekstene i Dagens Nyheter er på

³³⁷ Bennett, 1990: 106

³³⁸ Van Dijk 1988: 196

³³⁹ Aftenposten, 18.05.2009

³⁴⁰ Daily Mirror, 18.05.2009

forsiden. Med utgangspunkt i tidligere forskning som viser at utenlandsstoff sjelden kommer på forsiden i norske aviser³⁴¹, er dette oppsiktsvekkende. Det er også interessant å merke seg at flertallet av tekstene (seks av elleve) som er på forsiden i Aftenposten handler om den humanitære situasjonen på Sri Lanka. Bare to av tekstene handler om demonstrasjonene i Oslo. Demonstrasjonene kan ha bidratt til å sette konflikten på agendaen – og dermed føre til at Aftenposten brukte flere tekster om Sri Lanka på forsiden – men denne oppgaven viser at tekstene på forsiden i stor grad handler om konflikten på Sri Lanka og bare i liten grad om demonstrasjonene i Oslo.

Et av mine forskningsspørsmål var hvorvidt tekstene bidro til å presentere konflikten. Oppgaven viser at selv om flere av tekstene – spesielt i Aftenposten – har en tydelig norsk eller svensk tilknytning, så bidrar et flertall av tekstene (og spesielt de større tekstene) til å formidle forståelse om konflikten som dekkes. Dette kommer ikke minst frem ved at de humanitære konsekvensene i stor grad presenteres. I innledningen spurte jeg: Må det tamilske demonstranter i Oslos gater til før vi skriver om konflikten på Sri Lanka? Oppgaven viser at svaret til en viss grad er ja – og at det heller ikke behøver å være negativt, all den tid dekningen av demonstrasjonene også kan bidra til å rette oppmerksomheten mot den aktuelle konflikten. Problemene oppstår spesielt i kortere tekster. Da usynliggjøres store deler av konflikten og alle partene blir sjelden identifisert. Det viser også ulempen ved å basere dekningen på korte tekster og notiser. Oppfordringen må derfor være en utenriksjournalistikk som i større grad går i dybden og som klarer å peke på mer enn bare enkelthendelsene, eller for å sitere Holm et. al. (2000): «En journalistikk som tar for seg de sivile samfunn – og speiler livsgrunnet for de mange – uten å miste opplysningen, kritikken og debatten om makt og politikk av sikte».³⁴²

I innledningen siterte jeg John Richardson på at journalistikkens viktigste oppgave er å gjøre det lettere for leseren å forstå verden og hans eller hennes rolle i den.³⁴³ Det

³⁴¹ Allern, 2001: 122

³⁴² Holm et. al., 2000: 206

³⁴³ Richardson, 2002: 223

understreker behovet for god utenriksjournalistikk. Det er forsket lite på forskjeller i utenriksdekning – og spesielt på forholdet mellom Norge og Sverige. Jeg vil avslutte med et spørsmål som kan danne grunnlag for senere studier. Holms teori er at svenske medier er mindre opptatt av å skrive om hjemlige forhold.³⁴⁴ Denne oppgaven viser at deknningen av konflikten på Sri Lanka – en konflikt som har en åpenbar norsk tilknytning – er mer omfattende i Aftenposten enn i Dagens Nyheter. Jeg kobler den norske tilknytningen til antall tamiler i Norge, men merker meg at det også bor en betydelig andel tamiler (6350) i Sverige. De omtales imidlertid ikke i noen av de 35 tekstene i Dagens Nyheter. Dette bekrefter teorien til Holm. Aftenposten er mer opptatt av norske tamiler enn Dagens Nyheter er av svenske tamiler. Nærhet skisseres som en av de viktigste nyhetsverdiene som gir utenlandske begivenheter mening, men betyr det da at svenske medier – og i denne oppgaven Dagens Nyheter – er mindre opptatt av nærhet?

³⁴⁴ Holm fra Holm et. al., 2000: 23

Litteraturliste

Aftenposten, 18.05.2009: *Bitter slutt, ny konflikt*

Aftenposten, 10.05.2009: *Krig uten vitner*

Aftenposten, 17.04.2009: *100 000 tamiler fanget i kryssilden*

Aftenposten, 08.02.2009: *Et nytt Sri Lanka etter krigen*

Aftenposten, 06.04.2001: *Tamiler i Norge: – Riktig å støtte tigrene*

Aftenposten, 02.02.1996: *Norske gaver tilflyter tamil-tigrene*

Aftenposten (2010) *Fakta om Aftenposten*. <http://bedrift.aftenposten.no/kategori/80/om-aftenposten.html>

Allern, Sigurd (2001) *Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. IJ-forlaget, Kristiansand

Allern, Sigurd (1996) *Kildenes makt*. Pax forlag, Oslo (2. utgave)

Andersen, Svein (1997) *Case-studier og generalisering*. Fagbokforlaget, Oslo

Bech-Karlsen, Jo (2002) *Reportasjen*. Universitetsforlaget, Oslo

Bennett, Lance W. (1990) *Toward a Theory of Press-State Relations in the United States*, i *Journal of Communication*, 40/2. Oxford University Press, New York

Bokmålsordboka (2010), www.uio.no

Brekke, Bo Christoffer Iwar (2008) *Humanitarian Intervention and Just War – A Comparative Analysis of India's Interventions in Bangladesh, 1971, and Sri Lanka, 1987-1990*. Universitetet i Oslo

Christensen, Elise og Natvig, Kirsten S. (2008) *Det tause opprøret*. Aftenposten, 13.10. 2008

Committee to Protect Journalists (2010), www.cpi.org

Dagens Nyheter (2010) *Korta fakta om Dagens Nyheter*. <http://www.dn.se/info/korta-fakta-1.519470>

Dagsavisen 29.12.2008: *Her er superinnvandrerne*

Daily Mirror, 18.05.2009: *Sun shines on South Asia*

Daily Mirror, 16.04.2009: *Norway's continued facilitation of LTTE*

Daily Mirror, 18.03.2009: *UN hostages and EU ceasefire call*

Daily Mirror, 27.01.2009: *Mullativu – an end game for the Tigers*

Daily Mirror, 08.01.2009: *Kilinochchi and conflict termination: a road map*

Daily Mirror (2010) *About us*. http://www.dailymirror.lk/pages/dm_profile/about_us.html

Dijk, Teun van (1988) *News analysis: case studies of international and national news in the press*. Lawrence Erlbaum, Hillsdale, New Jersey

Eide, Elisabeth og Simonsen, Anne Hege (2009) *Dekke verden! Lærebok i utenriksjournalistikk*. IJ-forlaget, Kristiansand

Eide, Elisabeth og Ottosen, Rune (2002) *Krigens retorikk*. Cappelen Damm, Oslo

Eide, Martin (2004) *Til dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati*. Gyldendal Akademisk forlag, Oslo

Eide, Martin (1992) *Nyhetens interesse*. Universitetsforlaget, Oslo

Entman, Robert M. (1993) *Framing. Towards Clarification of a Fructured Paradigm*, i *Journal of Communication*, nr. 43 (4). Oxford University Press, New York

Eriksen, Anders R. (2005) *Replikk til Urszula Srebrowskas artikkel «ATEKST kan lede på villspor»*. Norsk medietidsskrift 2005/1

- Fairclough, Norman (1995) *Media Discourse*. Arnold, London
- Fuglerud, Øivind (1999) *Life on the Outside: The Tamil Diaspora and Long Distance Nationalism*. Pluto Press, London
- Guribye, Eugene (2009) *Refugees and Mental Health Interventions*. Universitetet i Bergen
- Haahr, Jens Henrik og Holm, Hans-Henrik (2003) *Meget større end du tror. Avislæserne og det internationale*. Forlaget Ajour, Århus
- Hallin, Daniel C. (1986) *The «uncensored war»: The media and Vietnam*. University of California Press, Ltd, Berkeley/Los Angeles, California
- Harcup, Tony og O'Neill, Deidre (2001) *What is news? Galtung and Ruge revisited*, Journalism Studies 2(2)
- Hellevik, Ottar (1991) *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Universitetsforlaget, Oslo
- Hendrickson, Ryan C. (2007) *Sweden's partnership with Nato*, Nato Review, Autumn 2007
- Henriksen, Kristin (2007) *Fakta om 18 innvandrergupper i Norge*. Statistisk Sentralbyrå
- Heradstveit, Daniel og Bjørge, Tore (1987) *Politisk kommunikasjon: introduksjon til semiotikk og retorikk*. TANO, Oslo
- Herman, Edward (1996) *The Propaganda Model Revisited*. Monthly Review, juli 1996. <http://www.chomsky.info/onchomsky/199607--.htm>
- Holm, Hans-Henrik et al. (2000) *Verden på tilbud – om udenrigsjournalistik og mediernes udlandsdækning*. Utgitt av Center for Journalitisk og Efteruddannelse. Forlaget Ajour, Århus
- Holm, Hans-Henrik (1999) *Failing failed states – who forgets the forgotten*. Publisert

under Forgotten Humanitarian Crises, konferanse i København, 23. oktober 2002

Høyer, Sverre (1997) *Why Study Journalistic Genres*. Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo

Jensen, Klaus Bruhn (red.) (2002) *A Handbook of Media and Communication Research, Qualitative and Quantitative Methodologies*. Routledge, London and New York

Journalisten, 02.03.2007: *De langsomme katastrofene*,

Jowett, Garth og O'Donnell, Victoria (1999) *Propaganda and persuasion*. Thousand Oaks, California

Kabel, Lars (red.) (2009) *Nyheder i nutid*. Forlaget Ajour, Århus

Klassekampen, 07.05.2009: – *Har dugnadsånd*

Kieran, Mark (red.) (1998) *Media Ethics*. Routledge, London

Le Monde Diplomatique, april 2007. *Norsk utenriksjournalistikk*

Lee, Seow Ting. and Maslog, Crispin (2008) *War or Peace Journalism? Asian Newspaper Coverage of Conflicts*

Leger uten grenser (2009),

<http://www.doctorswithoutborders.org/publications/topten/2009/story.cfm?id=4101&cat=top-ten-humanitarian-crises>

Leger uten grenser (2007) *De ti mest underrapporterte krisene i verden*,

http://www.legerutengrenser.no/msfinternational/invoke.cfm?objectid=11EEC49A-5056-AA77-6CCDDF3479372B57&component=toolkit.article&method=full_html

Lynch, Jake og McGoldrick, Annabel (2005) *Peace Journalism*. Hawthorne Press, Gloucestershire

Lynch, Jake (2002) *Reporting the world: a practical checklist for the ethical reporting of*

conflicts in the 21st Century / produced by journalist, for journalist. Taplow Court: Conflict & Peace Forums

Njaastad, Olav (1999) *TV-journalistikk.* Ad notam Gyldendal, Oslo

Nohrstedt, Stig A. og Ottosen, Rune (2009) *Global wars and national media representation in «the new world order» – peace journalism and critical discourse analysis as guidelines for critical reporting*

Nohrstedt, Stig A. og Ottosen, Rune (red.) (2004) *U.S. and the Others: Global media images on «The war on terror».* NORDICOM, Gøteborg

Nohrstedt, Stig Arne, Bastian, Sunil and Hök, Jöran (2002) *Journalism Training And Research in Sri Lanka. A report on how SIDA can support improvement of media quality*

Nord, Lars, Shehata, Adam og Strömbäck (2003) *Från osäker källa i bevakningen av Irakkriget i svenske medier,* i *KBM:S Temaserie*, nummer 4

NTB, 26.04.2005: *Tamilgerilja henter millioner*

Norske utenriksdepartementet (2000), www.odin.no

Ottosen, Rune (2009a) *Teaching, researching and reporting, inspired by Johan Galtung's model on peace journalism.* Paper presentert 1.- 2. juni 2009 på Litteraturhuset, Oslo

Ottosen, Rune (2009b) *Bråk i Oslo eller massakre på Sri Lanka?* Fra Jensen, Arne (red.) (2009) «Medium ... skal ha ein redaktør». Årbok fra Norsk Redaktørforening

Ottosen, Rune (1993) *Fiendebilder i avisenes utenriksdekning: en studie av endringer i fiendebilder i tre norske aviser,* i *PRIO Report*, nr. 2

Raddum, Tonje og Veum, Aslaug (2006) *Avistekstens mange stemmer.* Norsk medietidsskrift 2006/2

Radøy, Sverre Tom (2009) *Sri Lanka og oss.* VG, 06.02.2009

Rantanen, Terhi (2005) *The media and globalization*. Sage Publications Ltd, London

Reportere uten grenser, www.rwb.org

Richardson, John E. (2002) *Analysing Newspapers, an approach from critical discourse analysis*. Palgrave MacMillan, New York

Roksvold, Thore (1989) *Retorikk for journalister*. Landslaget for norskundervisning – Cappelen, Oslo

Roksvold, Tore (2000) *Den omvendte pyramide i et hundreårsperspektiv*, <http://www.pressehistorisk.no/index.asp?id=98752>

Roksvold, Tore (2002) i Johansen, Egil Børre, red.: (2002) *Mediespraket, Vårt eget språk*, Aschehoug & co, Oslo

Rosland, Irene (2006) *Den norske militære godteposen – en analyse av Aftenpostens dekning av Norges deltakelse i krigen i Afghanistan*. Universitetet i Oslo

Rotberg, Robert I. (1999) *Creating peace in Sri Lanka: civil war and reconciliation*. Brookings Institutions Press, Washington

Rupasinghe, Kumar (1996) *Mediation in Internal Conflicts: Lessons from Sri Lanka*. Fra Bercovitch, Jacob, (red.) *Resolving international conflicts: the theory and practice of mediation*. Lynne Rienner Publishers, Inc, New York

Senthan, Selvarajah (2008) *War vs. Peace Discourse – The Press and the Peace Process in Sri Lanka*. Center for Study of Human Rights, University of Colombo, Sri Lanka

Sjøvaag, Helle (2005) *Attached or Detached? Subjective Methods in War Journalism*. Universitetet i Bergen

Sonstad, Trym Oust (2005): *Utenriksdekning av forsiden til to norske og to svenske løssalgaviser – en komparativ studie*. Høgskolen i Oslo

Srebrowska, Urszula (2005) *ATEKST kan lede på villspor*, Norsk medietidsskrift 2005/1

Srilankisk statistisk sentralbyrå (1991) (Department of Census and Statistics), www.statistics.gov.lk/home.asp

Sriskandarajh, Dhananjayan (2005) *Tamil Diaspora Politics*, fra Ember, Melvin et. al. (2005) *Encyclopedia of Diasporas Immigrant and Refugee Cultures Around the World*. Springer Science+Business Media, Inc, Yale

Statistisk sentralbyrå (Norge) (2009), www.ssb.no

Statiska centralbyråran (Sverige) (2009), www.scb.se

Svenske utenriksdepartementet (2010), www.ud.se

Tambiah, Stanjey Jeyaraja (1986) *Sri Lanka: ethnic fratricide and the dismantling of democracy*. I. B. Tauris & Co, London

Thussu, Daya Kishan et. al. (2007) *Media on the move: global flow and contra-flow*. Routledge, New York

Thussu, Daya Kishan and Freedman, Des et. al. (2003) *War and the Media: Reporting conflict 24/7*. Sage Publications Ltd, London

Tvedt, Terje (2003) *Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og makt. Den norske modellen*. Gyldendal Akademiske forlag, Oslo

Tveiten, Oddgeir (2006) *Nødvendige nyheter – en studie i journalistikkens globalisering*. IJ-forlaget, Kristiansand

Utenriksdepartementet (2010) *Engasjementspolitikken – fred og forsoning*, http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/tema/fred_og_forsoning/fred_forsoning.html?id=614068

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (2010), www.landinfo.no

Vårt Land, 02.05.2009: *Fortsetter kampen for en tamilsk stat*

VG, 15.04.2009: *Den glemte krigen på Sri Lanka*

Zelizer, Barbie (2004) *Taking journalism seriously – News and the Academy*. Sage Publications, Thousand Oaks, London and New Delhi

Østbye, Helge et. al. (1997) *Metodebok for mediefag*, Fagbokforlaget, Bergen

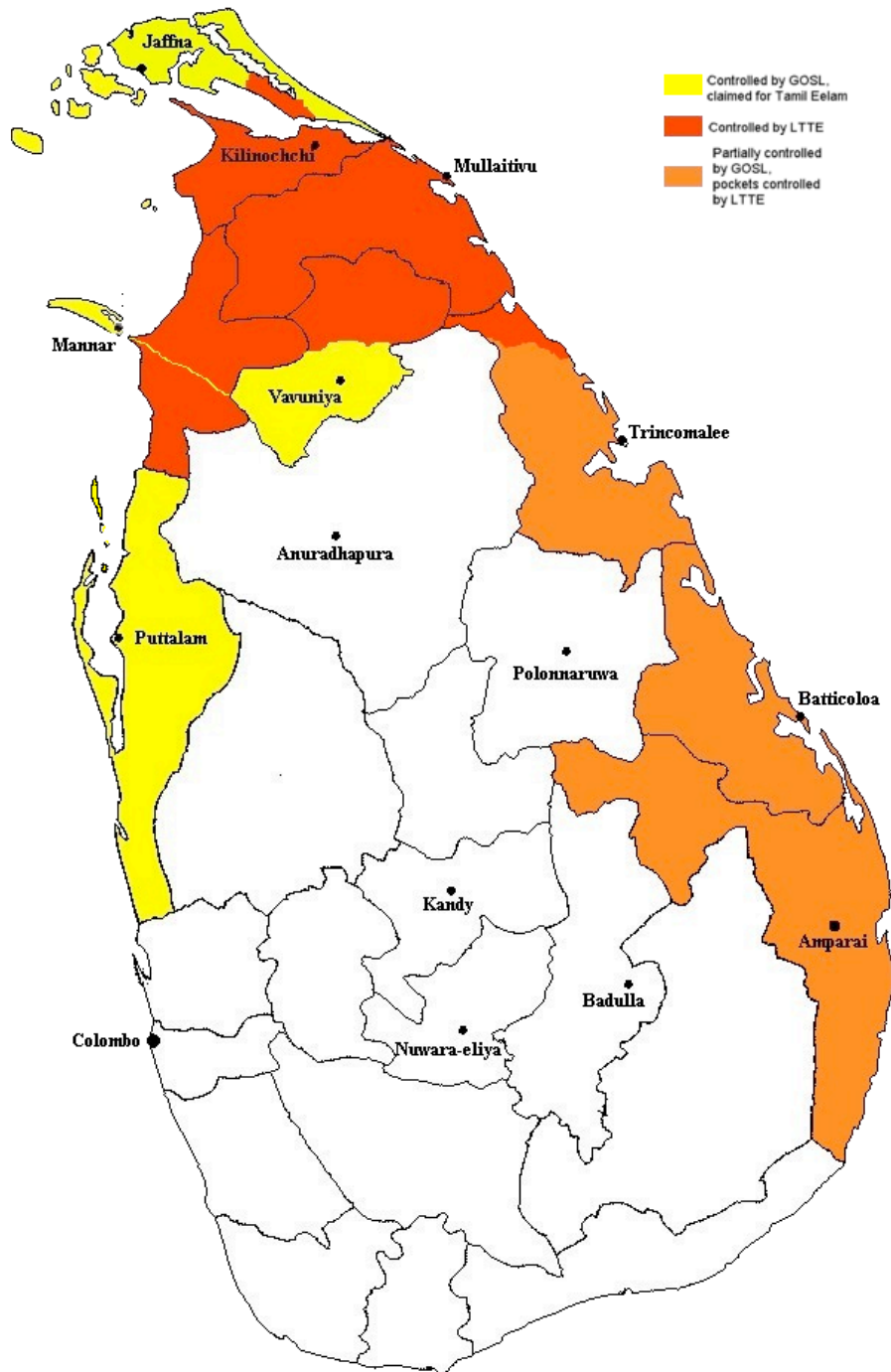
Østlyngen, Trine og Øvrebø, Turid (1998) *Journalistikk: Metode og fag*. Ad notam Gyldendal, Oslo

Tekster fra Aftenposten/Dagens Nyheter/Daily Mirror som brukes i den kvalitative analysen (6.1-3) listes i vedlegg 9.6. Tekstene som brukes i 6.3 er lagt ved i sin helhet i 9.8.

9 Vedlegg

9.1 Kart

Kartet er fra 1999 og viser områdene som partene kjempet om.

9.2 Detaljert oversikt over hendelser i perioden som utvalget dekker

Utvalget i denne oppgaven dekker perioden fra 8. februar til 18. mai 2009. Denne oversikten viser utviklingen i krigen i denne perioden:

08.02.2009-17.05.2009: Kamper pågikk i nordøst-Sri Lanka – bare avbrutt av én 48 timers våpenhvile.

20.02.2009: To LTTE-fly angrep hovedstaden Colombo. Målet var det srilankiske luftforsvarets hovedbase. Flyene ble skutt ned.

05.04.2009: Regjeringsstyrken tok kontroll over store deler av de resterende områdene til tamiltigrene. Resultatet var at en stor andel av tamiltigrene søkte tilflukt i sikkerhetssonen.

07.04-05.05.2009: Tamilske demonstrasjoner i Norge. Lignende demonstrasjoner fant sted i flere andre land.

12.04.2009: Den srilankiske ambassaden i Oslo ble angrepet.

14.04-15.04.2009: Regjeringen innførte 48 timers våpenhvile. Dette sammenfalt med feiringen av singalesisk og tamilsk nyttår.

20.04.2009: Regjeringsstyrken gjennomførte en større operasjon for å få sivilbefolkningen ut av krigssonen.

25.04.2009: Tamiltigrenes områder var redusert til ti kvadratkilometer.

08.05.2009: FNs sikkerhetsråd ba Sri Lanka stoppe kampene. Ifølge FN hadde mer enn 196 000 sivile rømt fra konfliktsonen. 50 000 sivile befant seg der fortsatt.

13.05.2009: USA-president Barack Obama ba Sri Lanka «stop "indiscriminate shelling" of civilians».

16.05.2009: De srilankiske styrkene overtok de siste områdene til tamiltigrene. Flere LTTE-ledere begikk selvmord. Hær sjef Sarath Fonseka erklærte krigen for vunnet.

17.05.2009: President Mahinda Rajapaksa erklærte militær seier over LTTE. De første meldingene kom om at LTTE-leder Velupillai Prabhakaran var død.

9.3 Dekning i Aftenposten, 2000-2009

Historisk utvikling i dekingen av Sri Lanka i Aftenposten, 2000-2009, lest ut i fra søk i Retriever.

	Søkeordet "Sri Lanka"	Søkeordene "Sri Lanka" og "krig"
2009	292	45
2008	146	13
2007	144	17
2006	206	28
2005	270	19
2004	170	15
2003	172	20
2002	173	28
2001	170	12
2000	177	16

9.4 Avgrensede utvalg i den kvalitative analysen

6.1 Analyse av norsk-svensk tilknytning

Avgrenset utvalg inneholder tekster som tematisk kommer inn under kategoriene srilankere i eksil og norske/svenske politiske forhold.

Aftenposten:

	Tittel	Sjanger	Tema
1.	Mellom to tidsregninger: møte med innvandrere fra Sri Lanka	Reportasje	S
2.	Superinnvandrernes opprør	Reportasje	S
3.	Amper demonstrasjon	Notis	S
4.	Tamiler demonstrerte foran Stortinget	Notis	S
5.	Ny tamil-demonstrasjon	Notis	S
6.	Tamilske demonstranter spilte døde	Notis	S
7.	Desperasjon	Leder	S
8.	Politisvikt	Leder	S
9.	Verden i Norge	Leder	S
10.	En tåre for Sri Lanka	Kommentar	H/S
11.	Måtte sperre regjeringskvartalet	Artikkel	S
12.	Bedt om å fjerne seg. Politiet: Ulovlig demonstrasjon. Sri Lankas ambassade rasert i påsken	Artikkel	S
13.	Lønnslofte fra Stoltenberg - krever stans i kamphandlingene på Sri Lanka	Artikkel	N
14.	– Vi trenger ikke Norge	Artikkel	P/I/N

Dagens Nyheter:

	Tittel	Sjanger	Tema
1.	Man tände eld på sig i London	Notis	S
2.	100 000 krävde fred i Sri Lanka	Notis	S/I
3.	Bildt till Sri Lanka	Notis	N

4.	Carl Bildt nekas inresa i Sri Lanka	Artikkel	N
5.	Får konsekvenser	Kommentar	N
6.	Sverige från utsidan: Inte bra apa efter svenskar för mycket	Notis - sammendrag	N
7.	Svensk träta över?	Notis	N
8.	«Regeringen måste ställas till svårs»	Notis	N/I

6.2 Analyse av ledere

Ledere som tematisk kommer inn under kategorien internasjonalt press. Utvalget er avgrenset ut i fra tid (de siste 50 dagene av den siste fasen, fra 30.03.2009-18.05.2009). Utvalget utelukker også ledere som handler om forholdet mellom India og Sri Lanka:

1. The diaspora pressure (Daily Mirror, 09.04.2009)
2. Sherlock Holmes and John Holmes (Daily Mirror, 17.04.2009)
3. Veni, vidi, vici (Daily Mirror, 21.04.2009)
4. Hillary Clinton Vs Sri Lanka (Daily Mirror, 23.04.2009)
5. Våpnene må tie på Sri Lanka (Aftenposten, 28.04.2009)
6. The greed for the peace pie (Daily Mirror, 28.04.2009)
7. US double standards on India, Lanka (Daily Mirror, 02.05.2009)
8. Ohejdad marsch (Dagens Nyheter, 11.05.2009)
9. Våpenhvile nå (Aftenposten, 12.05.2009)
10. Israel – the latest carrot to discuss Lanka (Daily Mirror, 15.05.2009)

6.3 Analyse av utvalgte tekster

Tekster er lagt ved i sin helhet i 9.8.

9.5 Galtungs modell for fredsjournalistikk³⁴²

RESEARCH:

PEACE/CONFLICT JOURNALISM	WAR/VIOLENCE JOURNALISM
<p><i>I. PEACE/CONFLICT-ORIENTATED</i> explore conflict <u>formation</u>, x parties, y goals, z issues general 'win, win' orientation open space, open time; causes and outcomes anywhere, also in history/culture making conflicts transparent giving voice to all parties; empathy, understanding see conflict/war as problem, focus on conflict creativity humanisation of all sides; more so the worse the weapon <u>proactive</u>: prevention before any violence/war occurs focus on invisible effects of violence (trauma and glory, damage to structure/culture)</p>	<p><i>I. WAR/VIOLENCE-ORIENTATED</i> focus on conflict <u>arena</u>, 2 parties, 1 goal (win), war general zero-sum orientation closed space, closed time; causes and exits in arena, who threw the first stone making wars opaque/secret 'us-them' journalism, propaganda, voice, for 'us' see 'them' as the problem, focus on who prevails in war dehumanization of 'them'; more so the worse the weapon <u>reactive</u>: waiting for violence before reporting focus only on visible effect of violence (killed, wounded and material damage)</p>
<p><i>II. TRUTH-ORIENTATED</i> expose untruths on all sides / uncover all cover-ups</p>	<p><i>II. PROPAGANDA-ORIENTATED</i> expose 'their' untruths / help 'our' cover-ups/lies</p>
<p><i>III. PEOPLE-ORIENTATED</i> focus on suffering all over; on women, aged, children, giving voice to voiceless give name to all evil-doers focus on people peace-makers</p>	<p><i>III. ELITE-ORIENTATED</i> focus on 'our' suffering; on able-bodied elite males, being their mouth-piece give name of their evil-doers focus on elite peace-makers</p>
<p><i>IV. SOLUTION-ORIENTATED</i> peace = non-violence + creativity highlight peace initiatives, also to prevent more war focus on structure, culture, the peaceful society aftermath: resolution, reconstruction, reconciliation</p>	<p><i>IV. VICTORY-ORIENTATED</i> peace = victory + ceasefire conceal peace initiatives, before victory is at hand focus on treaty, institution, the controlled society leaving for another war, return if the old flares up again</p>

6

³⁴² Fra Lynch og McGoldrick, 2005: 6

9.6 Utvalgte tekster

1. Frykt for massakre: Siste slag i Sri Lankas blodige borgerkrig? (Aftenposten, 22.04.2009: nyhetsartikkel)
2. Minst 62 000 tamiler flydde från gerillan (Dagens Nyheter, 22.04.2009, nyhetsartikkel)
3. The Humanitarian Warfare: Where Navy plays Samaritarian Role (Daily Mirror, 30.04.2009, kommentar)
4. Wannu – the human tragedy of terrorism retold (Daily Mirror, 25.02.2009, reportasje)
5. Håp og tvil bak den siste fronten (Aftenposten, 04.05.2009, reportasje)
6. Nederlag for tamiltigrene (Aftenposten, 18.05.2009, nyhetsartikkel)
7. Tamilska rebellerna ger upp (Dagens Nyheter, 18.05.2009, nyhetsartikkel)
8. All civilians freed (Daily Mirror, 18.05.2009, nyhetsartikkel)